

SJEKK AV MULIG
RØDT KORT

VAR

OBOS

Utredning av
VAR i norsk fotball

Innhold

1. Bakgrunn s. 4

- 1.1. Arbeidsgruppas mandat
- 1.2. Arbeidsgruppas deltakere

2. Beskrivelse av metode s. 7

- 2.1. Undersøkelser
- 2.2. Intervjuer
- 2.3. Diskusjoner og arbeidsmøter
- 2.4. Forankring

3. Drøfting med representanter fra akademia s. 9

---

4. Evaluering av måten VAR ble innført på s. 11

- 4.1. Beslutningsprosessen
- 4.2. Teknisk implementering
- 4.3. Sportslig implementering
- 4.4. Gruppas drøfting

5. Redegjørelse for økonomien tilknyttet VAR s. 25

- 5.1. Økonomiske muligheter ved å ha/ikke ha VAR
- 5.2. Økonomisk risiko ved å ha/ ikke ha VAR
- 5.3. Kostnader ved å ha/ ikke ha VAR

6. Evaluering av hvordan VAR fungerer i norsk fotball per nå s. 31

- 6.1. Hvordan påvirkes selve fotballspillet?
  - 6.1.1. *Omfanget av VAR-avgjørelser*
  - 6.1.2. *Hvilket utfall VAR-avgjørelsene har hatt*
  - 6.1.3. *Tidsbruk*
- 6.2. Hvordan påvirkes rettferdighet, korrekte dommeravgjørelser og Fair Play?
- 6.3. Hvordan påvirkes spillerne?
- 6.4. Hvordan påvirkes trenerne?
- 6.5. Hvordan påvirkes likestillingen og ulikhet i fotballen?
  - 6.5.1. *Toppserien*
  - 6.5.2. *Breddefotball*
- 6.6. Hvordan står VAR i Norge sammenliknet med andre ligaer?
  - 6.6.1. *Teknologi*
  - 6.6.2. *Opplæring*
  - 6.6.3. *Omfang av VAR-protokoll*

7. VAR som ressurs for dommerne s. 52

- 7.1. Hvilken rolle spiller VAR for dommerrekruttering?
- 7.2. Hvilken rolle spiller VAR for dommernes utvikling?
- 7.3. Hvordan påvirker VAR kvaliteten på dommernes prestasjon?
- 7.4. Endringer i kompetansekrav
- 7.5. Økonomi tilknyttet dommerutvikling
- 7.6. Påvirker VAR dommerkvalitet i Toppserien?

8. Konsekvensen av VAR på fotball som publikumsidrett s.60

- 8.1. Hvordan påvirker VAR opplevelsen av fotball på stadion?
- 8.2. Hvordan påvirker VAR opplevelsen av fotball på TV/ digitale medier?
- 8.3. Hvordan påvirker VAR publikumstallene på stadion?

9. VAR internasjonalt s. 63

- 9.1. Hvilke trender og tendenser finnes i Europa
- 9.2. Hvilke muligheter og begrensninger finnes i rammeverket fra UEFA/ FIFA
- 9.3. Hvordan kan det å ha VAR/ ikke ha VAR påvirke konkurransekraften til norske:
  - 9.3.1. *Klubber*
  - 9.3.2. *Spillere*
  - 9.3.3. *Trenere*
  - 9.3.4. *Dommere*
  - 9.3.5. *Ligaens attraktivitet og sportslig profesjonalitet*
  - 9.4. *Hvordan fungerer ligaer som i dag ikke benytter seg av VAR (ref. Sverige)*

10. Teknologi s. 71

- 10.1. Tilgjengelig teknologi og kostnadsestimater
- 10.2. Forventninger til fremtidig teknologi
- 10.3. Alternativer til dagens bruk av teknologi

11. Konsekvenser ved avvikling av VAR s. 80

- 11.1. Avtalerettslig
- 11.2. Samarbeid med rettighetshaver
  - 11.2.1. *Inneværende rettighetsperiode*
  - 11.2.2. *Kommende rettighetsperiode*

12. Konsekvenser av å beholde VAR s. 82

- 12.1. Konsekvenser av å beholde VAR slik det er i dag
- 12.2. Konsekvenser av å beholde VAR med justeringer

Bakgrunn

1 Bakgrunn

VAR har vært debattert siden innføringen i Eliteserien i 2023. Både måten VAR ble innført på og hvordan det fungerer i bruk har vært heftig diskutert. Samtidig opplever mange at VAR er et verktøy som gir bedre dommere og et mer rettferdig spill. Dommerne selv mener VAR er et godt verktøy, men denne rapporten viser også spillere og trenere som ikke bare er positive, men også usikre og kritiske til VAR slik det fungerer i Eliteserien i 2024. Mange fotballsupportere har vært svært aktive i debatten om VAR, og en undersøkelse Opinion har utført på vegne av arbeidsgruppa bekrefter at det er blant de som står på supporterfeltet under kamp vi finner den største andelen VAR-motstandere (44 %). Blant de spurte som oppgir kjennskap til norsk VAR, er 24 % positive til VAR slik det fungerer i dag, mens 18 % er direkte imot. 35 % uttrykker et ønske om videreutvikling av teknologien før de vil ta stilling til om de støtter eller avviser VAR.

Undersøkelsen viser at VAR-motstanden er langt fra enhetlig; noen motstandere er åpne for at det kan brukes hvis det forbedres (52 %), mens andre motsetter seg teknologien på prinsipielt grunnlag (41 %). De som er mot VAR legger sterk vekt på å bevare kampopplevelsens spontanitet, mens VAR-tilhengere verdsetter teknologiens potensial for rettferdighet og reduserte dommerfeil.

Blant de som er medlemmer av en supporterklubb har motstanden vært kraftig og synlig. Her er det så mange som 37 % som er mot VAR, mens 38 % sier at VAR i Norge må utvikles før de tar stilling til spørsmålet. Blant de som er medlem av en supporterklubb er det 22 % som er for VAR.

De som har sett kamp på stadion de siste 12 månedene er vesentlig mer negative til VAR enn de som ikke har vært på stadion det siste året. I stadionpublikummet er 34 % mot VAR, mens 25 % er for og 38 % har ikke tatt endelig stilling. Blant fotballinteresserte som ikke har vært på stadion denne sesongen, er det kun 14 % som er mot VAR. Resultatene fra undersøkelsen bekrefter behovet for en mer omfattende evaluering av VAR i norsk fotball. Arbeidsgruppa håper at denne rapporten kan gi innsikt i de ulike aspektene ved VAR, sett med øynene til både dommere, spillere, trenere og publikum. Målet er at leseren av rapporten skal kunne ta et informert valg rundt hva de mener er best for norsk fotball. Ikke bare akkurat nå, men også inn i fremtiden.

1.1 Mandat

Fremtiden til VAR vil bli et tema på Forbundstinget 1. og 2. mars 2025. Før norsk fotball tar stilling i saken er det viktig at det utarbeides et godt fakta- og beslutningsgrunnlag som belyser perspektiver og forhold som er av betydning for beslutningen. Forbundsstyret nedsetter derfor en arbeidsgruppe som skal utarbeide et grundig saksgrunnlag som er forankret bredt i fotball-Norge. Arbeidsgruppen skal avgi sin rapport den 15. november 2024. I rapporten skal det ikke gis noen innstilling for eller mot å beholde VAR i norsk fotball, men gruppen skal i rapporten søke å belyse og vurdere alle sider ved VAR i norsk fotball. Dette vil Forbundsstyret benytte som underlag for sin beslutning om innstilling til Forbundstinget 2025 om hvordan VAR skal håndteres i norsk fotball fremover, Fremdrift rapporteres ukentlig til Generalsekretær i NFF for å sikre god fremdrift i de 3 månedene arbeidet pågår.

Arbeidsgruppen skal vurdere VAR fra alle relevante perspektiv og hensyn, herunder hensynet til:

- Hvordan VAR påvirker selve fotballspillet.
- Hvordan VAR påvirker rettferdighet og Fair Play i fotball.
- Fotball som en live-opplevelse for eksisterende og fremtidig publikum på stadion.
- Spillervelferd.
- Dommerrekruttering og -utvikling.
- Fotball som underholdning i lineære og digitale medier.

1 Bakgrunn

- Økonomi, herunder kommersielle muligheter, risiko og kostnader (inkludert vurderinger knyttet til forhandlinger om ny TV/mediaavtale for norsk fotball).
- Internasjonal konkurranse for norske klubber, spillere, trenere og dommere.
- Fotballens utvikling.

Arbeidsgruppen skal:

- Beskrive og overordnet vurdere implementeringen av VAR i norsk fotball, både beslutningsprosessen og teknisk/sportslig implementering.
- Vurdere fordeler og ulemper med VAR i norsk fotball slik situasjonen er i dag.
- Vurdere hva som er de viktigste positive og negative endringene etter innføringen av VAR fra følgende perspektiv: Spiller, trener, dommer/ass.dommer, publikum på stadion, TV-publikum m.m.
- Belyse og vurdere muligheter og risiko ved å ha/ikke ha VAR (slik teknologien brukes p.t. eller i en annen form) i norsk fotball i et kortsiktig og langsiktig perspektiv, herunder kartlegge og vurdere konsekvenser av en eventuell avvikling av VAR underveis i nåværende medie- og samarbeidsavtale mellom NFF, NTF og TV2 (økonomiske, avtalerettslige, arbeidsrettslige, besparelser), samt med hensyn til forhandlinger om ny TV-/mediaavtale for norsk fotball.
- Overordnet kartlegge andre teknologier som har potensiale til å understøtte, utvikle eller erstatte dagens løsning.
- Undersøke og beskrive utviklingen av, og muligheter og risiko ved å benytte/ikke benytte dommerstøttende teknologi i norsk fotball i et kortsiktig og langsiktig perspektiv.
- Vurdere VAR i norsk fotball sammenlignet med VAR i andre land/ligaer, eksempelvis sett ift. teknologi, opplæring, omfang av VAR-protokoll e.l.

Arbeidsgruppen skal involvere de interessenter og fagpersoner/-miljøer som gruppen selv finner nødvendig for å belyse saken.

Arbeidet skal pågå i perioden 12.august til 18.november.¹

1.2 Arbeidsgruppens deltakere

Arbeidsgruppens skal ha følgende sammensetning:

- Leder: Raymond Johansen
- Administrator: Marianne Solheim, NTF
- 3 representanter fra toppklubb:
  - Morten Kokkim, LSK
  - Jostein Lunde, FFK
  - Richard Jansen, STB
- 2 supporter-representanter fra NSA:
  - Agnes Nærland Viljugrein, VIF
  - Mads Skauge, Bodø/Glimt
- 2 dommerrepresentanter
  - Ola Hobber Nilsen
  - Tom Harald Hagen
- NISO-leder + 1 spillere/tidligere spillere med internasjonal erfaring
  - Kristoffer Vadshaug
  - Stefan Strandberg
- Trenerforeningens leder
  - Dag Opjordsmoen
- Representanter fra landslag:
  - Brede Hangeland
  - Ingvild Stensland

¹På grunn av praktiske hensyn ble lanseringen av rapporten forskjøvet til den 20. november.

Metode

2.1 Undersøkelser

Gruppen har i fellesskap briefet og bestilt en representativ undersøkelse fra Opinion, for å kartlegge norske fotballinteressertes holdninger til VAR. I tillegg har de ulike interessentene, deriblant spillerne, trenerne og dommerne gjennomført systematisk innsamling av data gjennom spørreskjemaer eller undersøkelser for å kartlegge holdninger, erfaringer og behov. Målet med dette har vært å få et bredt grunnlag for å forstå ulike perspektiver.

2.2 Intervjuer

Gruppen har gjennomført strukturert dialog med nøkkelpersoner både i fellesskap og enkeltvis. Gruppen har i fellesskap snakket med:

- UEFA
- Det Tyske Fotballforbundet
- Svensk Elitfotball
- DMC
- EVS
- Fotball Media
- NFF (Terje Hauge, Roar Johansen)
- Toppdommerforeningen (Rohit Saggi)
- Bjørnar Posse Sandboe (kamerafagmann og styreleder i Stabæk Support)
- Arve Hjelseth (NTNU)
- Sigbjørn Skirbekk (Nord Universitet)
- Hans Kristian Hognestad (USN)
- Mads Skauge (medlem av arbeidsgruppa)

Gruppen har i tillegg fått skriftlige redegjørelser på ulike temaer fra TV 2, Fotball Media, NFF, EVS, DMC, NEP, NISO, Trenerforeningen, Norsk supporterallianse.

Gruppeleder har hatt individuelle samtaler med ulike interessenter, deriblant fotballjournalister og klubbledere. Dette for å sikre bred oversikt og forståelse for problemstillingene.

2.3 Diskusjoner og arbeidsmøter

Gruppen har hatt en kombinasjon av digitale og fysiske samlinger, hvor de har jobbet seg gjennom problemstillinger, gjennomført intervjuer og diskutert den informasjonen som har blitt presentert for dem.

Digitale møter:

- 15.08 kl 18.30 – 20.30
- 03.09 kl 20.00 – 21.30
- 15.10 kl 20.00 – 22.00
- 23.10 kl 20.00 – 22.00
- 05.11 kl 09.00 – 11.00

Fysiske møter:

- 22.08 kl 16.00 – 20.00
- 18.09 kl 16.00 – 20.00
- 08.10 kl 16.00 – 20.00
- 13.11 kl 16.00 – 20.00

2.4 Forankring

Alle gruppas medlemmer har hatt et særskilt ansvar for å forankre prosess og arbeid bakover i egen organisasjon.

3

Drøfting med representanter fra Akademia

Gruppen inviterte tre representanter fra Akademia til et diskusjonsmøte som omhandlet ulike perspektiver på teknologiens påvirkning på fotball og hvordan den påvirker publikum og supporterkulturen.

Arve Hjelseth påpekte at holdningene til VAR varierer avhengig av publikums engasjement. Han identifiserte fire grupper blant supporterne: de som støtter VAR av hensyn til rettferdighet, de som synes teknologien tilfører spenning, de som ser potensialet for forbedring gjennom teknologi og opplæring, og de som motsetter seg VAR av prinsipielle grunner. Han understreket at det er den tredje gruppen, som er positive til VAR men ønsker forbedringer, som må overbevises for at VAR skal ha en varig plass i norsk fotball. Videre nevnte han utfordringen med at gråsonesituasjoner² skaper frustrasjon, siden mange avgjørelser forblir subjektive og åpne for tolkning.

Sigbjørn Skirbekk, som har studert VAR-implementeringen i Norge gjennom sitt doktorgradsprosjekt, fremhevet at teknologien ikke bare gjør dommerens rolle mer kompleks, men at den også skaper forvirring blant supportere om VARs egentlige mandat. I situasjoner med gråsoner skal VAR støtte hoveddommeren fremfor å revurdere avgjørelsen, noe som kan virke uklart for publikum og skape spenninger. Han stilte også spørsmål ved hvordan regelverket skal tilpasses teknologien, og hvor grensene for VAR-implementering går og skal gå - spesielt om teknologien på sikt benyttes i flere og flere situasjoner (eks. cornere) og til slutt kan erstatte dommeren fullstendig.

Hans Kristian Hognestad pekte på at fotballens kulturlandskap endres med VAR, særlig for den dedikerte stadionopplevelsen. Han uttrykte bekymring for at VAR bryter ned fellesskapsfølelsen for tribunepublikummet, som ofte føler en sterk tilknytning til laget og atmosfæren på stadion. Hognestad bemerket også hvordan ulik tilgang på teknologi, som i kvinnefotball og lavere divisjoner, kan utfordre fotballens idealer om rettferdighet og likhet.

Dommerne i arbeidsgruppa delte sine opplevelser av VAR på nasjonalt og internasjonalt nivå, og understreket at teknologien i praksis kan kreve tilvenning over tid. De påpekte også at endringer i regelverk knyttet til teknologien, som tolkning av hands-regelen, kan påvirke hvordan publikum oppfatter rettferdighet. Samtidig mente de at mange situasjoner som avgjøres av VAR er klare og entydige, og at teknologien bidrar til å rette opp i åpenbare feil.

Avslutningsvis diskuterte deltakerne hvordan teknologiens utvikling potensielt kan forbedre VAR og skape en mer sømløs opplevelse, men understreket behovet for en bevissthet rundt hvilke fotballkulturelle elementer som kan gå tapt.

² Noen ganger kan det være elementer som gjør at en situasjon er innenfor dommers generelle skjønn og tolkninger. Disse situasjonene vil typisk omtales som «gråsoner».

Evaluering av måten VAR ble innført på

4.1 Beslutningsprosessen

Innføringen av VAR i norsk fotball har vært en prosess drevet fram av økende internasjonal oppmerksomhet rundt behovet for å modernisere dommerstøtte. VM i 2018 ble et vendepunkt når det gjelder bruk av VAR, og dette satte også fart i diskusjonene om å implementere teknologien i Norge.

I samarbeid med FIFA ble det gjennomført møter og en studietur til Nederland for å vurdere hvordan VAR kunne fungere i en norsk kontekst. Den gang konkluderte NFF med at innføring av VAR ville bli for omfattende og kostbart.

Etter hvert som VAR bredte seg til flere europeiske ligaer og ble en integrert del av UEFAs konkurranser vedtok NFF i sin strategi for 2020–2025 å se nærmere på VAR for norsk fotball. Strategien understreket at VAR skulle behandles som et bredt fotballprosjekt, ikke bare som et dommerprosjekt. Målet var å utrede mulighetene for å etablere VAR i samarbeid med toppklubbene og rettighetshaverne i planperioden. NFF har i etterkant fått kritikk både for å ikke utrede VAR grundig nok, og for at utredningen ikke ble delt med resten av fotball-Norge.

Utsnitt fra NFFs strategi for 2020–2025 på fotball.no:

Dommerutvikling

Arbeidet med å rekruttere og beholde flere dommere vil fortsatt være viktig for NFF. Gjennom de siste årene har vi etablert gode strukturer for rekruttering og utvikling. Spesielt har vi lykkes med å rekruttere kvinnelige dommere, økningen har vært på over 45 prosent siden 2014.

Vi vil videreutvikle utdanningssøtjen NORCODE i perioden som kommer. Blant annet ved å arbeide for at alle kretser har en dommerutvikler som aktivt kan arbeide inn mot klubbene.

Det er viktig for utviklingen av dommere at vi har toppdommere som etablerer seg på de høyeste internasjonale nivåene. Vi vil jobbe for at våre beste dommere kan hevde seg internasjonalt.

Video Assistant Referee (VAR) tas i bruk i stadig flere nasjoner. VAR er ikke et isolert dommerprosjekt, men et fotballprosjekt. Sammen med toppklubbene og rettighetshaverne vil vi starte en utredning med mål om å etablere VAR i Norge i planperioden.

Prioriterte oppgaver:

- Videreutvikle toppdommere.
- Videreutvikle dommertalenter gjennom NORCODE.
- Etablere dommerutviklere i alle kretser.
- Rekruttere flere dommere, spesielt kvinnelige dommere.
- Vurdere å etablere VAR i norsk toppfotball.

Da NFF i 2020 inngikk ny medieavtale for perioden 2023 – 2028, ble VAR en del av avtalen, og den nye rettighetshaveren TV2, forpliktet seg til å dekke en del av kostnadene forbundet med innføringen av VAR dersom beslutningen ble tatt. Den økonomiske støtten fra TV2 gjorde innføringen av VAR betydelig mer realistisk, og fotball-Norge fikk muligheten til å følge etter de større europeiske ligaene.

Utsnitt fra anbudet:

EKSTRAKT FRA "INVITATION TO SUBMIT OFFERS TO LICENCE MEDIA RIGHTS TO NORWEGIAN FOOTBALL FOR THE 2023 – 2028 SEASONS"

7.3 VAR

The NFF Congress in 2020 approved introduction of Video Assistant Referee (VAR) as a strategic initiative for 2020-2023. FIFA and UEFA along with several national leagues have already implemented VAR in their competitions. It is likely that NFF will introduce VAR in league competitions within the time-frame of this tender.

Fotball Media acknowledges the increased use of Video Assistant Referee (VAR) in European football and have an ambition to introduce VAR for a number of Matches included in this Invitation to Tender. Introduction of VAR as part of the competitions will be an important element for the referees and Match officials and provide additional and attractive Footage.

Deployment of VAR will be based on the International Football Association Board (IFAB) regulations, FIFA and UEFA guidelines, and industry standard technical set-up. The Rights Holders plan to utilise a number of ISO feeds made available by the Media Partner as set out in Appendix 5.

Fotball Media reserves the right to require additional camera equipment and operation where necessary. Any potential additional costs related to this, including onward distribution to a central VAR operations center, reception of signals, facilities, communication and technical VAR operations centre crew, shall be covered by the Media Partner. The Rights Holders will provide for and cover costs related to the required VAR-referees.

I 2021 utarbeidet administrasjonene i NFF og NTF, sammen med TV2 og Fotball Media, et beslutningsgrunnlag for VAR. Forbundsstyret stilte som et krav at klubbene måtte stå bak ønsket om innføring, noe som sikret at det ble tatt et aktivt valg fra klubbene sin side og bidro til at kostnadsdelingen mellom klubbene, NFF og TV2 ble akseptert. I 2021 bekreftet styret i Norsk Toppfotball (NTF) skriftlig at 15 av 16 klubber v/ klubbledelsen³ støttet innføringen og hadde klare forventninger til prosjektet. I etterkant har seks av klubbene kritisert prosessen for å være mangelfull og bære preg av hast. På dette tidspunktet hadde over halvparten av landene i UEFA enten allerede innført VAR eller lagt konkrete planer for det, og i dag har rundt 70 % av nasjonene i UEFA implementert systemet.

Forbundsstyrets vedtak om VAR-prosjektet høsten 2021 var tydelig på at prosjektet skulle involvere hele fotballmiljøet, inkludert klubber, spillere og supportere. Et prosjektteam som jobbet med implementeringen av VAR ble derfor opprettet med representanter fra Fotball Media (som hadde prosjektlederansvar), NFFs administrasjon (med særlig vekt på dommere og arrangement), TV2, NEP (senere DMC), Norsk Toppfotball (NTF), Toppfotball Kvinner (TFK), spillerorganisasjonen NISO, og Norsk Supporterallianse (NSA). Denne brede sammensetningen skulle sikre at ulike perspektiver ble ivarettatt.

Det var samtidig nødvendig å følge FIFAs protokoll for VAR-implementering med klare milepæler, inkludert opplæring av dommere og teknisk oppsett på stadionene. Derfor startet dommergruppen raskt med opplæring etter vedtaket, blant annet i samarbeid med NEP og det danske VAR-miljøet, som hadde erfaring med teknologien fra egen liga. For å lære av erfaringene til land som hadde vært gjennom tilsvarende prosesser, dro en prosjektgruppe bestående av representanter fra de fleste involverte aktører på en studietur til Sveits, som nylig hadde innført VAR, brukte samme teknologileverandør som Nor-

³ På eiermøtet til NTF har klubbene én stemme hver. Alle stemmer teller like mye. De som møter på NTFs eiermøte er normalt daglig leder og styreleder.

ge, og hadde en norsk prosjektleder. Denne studieturen ga verdifulle innsikter i praktisk implementering og samarbeidet mellom dommere og tekniske aktører.

Prosjektet, som underveis støtte på utfordringer knyttet til pandemien, førte til slutt til en godkjenning og sertifisering fra FIFA vinteren 2023. Dette gjorde at VAR kunne settes i drift fra sesongstart samme år. Etter oppstart ble implementeringsprosjektet erstattet med et utviklingsprosjekt som fokuserer på løpende tilpasninger og forbedringer av systemet.

Klubbene fikk 18 dager på å komme med sin innstilling til VAR, slik at NTF kunne levere en innstilling til NFF som var basert på klubbenes ønsker. NFF hadde allerede nødvendige fullmakter til å innføre VAR, men ønsket ikke å gjennomføre uten klubbenes støtte. I en eopst sendt fra ledelsen i NTF til klubbledere i Eliteserien den 20. september 2021, skriver NTF følgende: «Vedlagt mailen finner dere et notat tilknyttet beslutningssaker om VAR. Vi anbefaler at klubber som ikke har diskutert VAR med egen supportgruppering om ta en fot i bakken med dem i forkant av møtet. NTF vil involvere NSA i etterkant av møtet på Gardermoen.» Det har i etterkant blitt påpekt at fristen ikke ga rom for at klubbene kunne forankre beslutningen hos sine medlemmer. Dette var det ingen av klubbene som ga uttrykk for da de ble bedt om å gi sin innstilling.

Underlag til eiermøtet i NTF:

VAR i Eliteserien fra 2023

1. Hensikt

Hensikt med notatet er å gi klubbene i Eliteserien og OBOS-ligaen ytterligere informasjon om eventuell bruk av VAR i Eliteserien fra 2023. Notatet er en oppfølging etter Daglig ledermøte på Gardermoen 23. september.

2. Bakgrunn

VAR er innført i UEFA sine turneringer. I våre naboland benyttes VAR av Superligaen, mens Allsvenskan har valgt å avvente.

I forarbeidet med ny medieavtale fra 2023 ble NTF og NFF enige om at vi skulle innarbeide krav om at mediepartner skulle levere VAR – teknisk løsning – som en del av *tilbudet*. Begrunnelsen var blant annet å følge utviklingen i andre europeiske land, hvor 25 av UEFA sine 55 nasjoner har innført VAR. Samtidig anses VAR som viktig innholdsmessig for mediepartner.

TV2 ønsker innføring av VAR i den kommende medieperioden og forventer at det vil gi norsk fotball en ny dimensjon, samt nye kommersielle muligheter. UEFA/FIFA har forhåndsgodkjent løsning presentert av dem. Som mediepartner tilbyr TV2 en delfinansiering av sentralisert VAR-løsningen.

På bakgrunn av tidligere dialog i fotballen og TV2 sitt ønske er det opprettet en arbeidsgruppe som har utført et forprosjekt for VAR i Eliteserien (og Toppserien). Gruppen har bestått av representanter fra NFF, teknisk ressurs fra NTF og Fotball Media.

3. Teknisk løsning

Scopet er å innføre VAR på samtlige 240 kamper i Eliteserien fra 2023. Det vil være mulig å benytte VAR i andre kamper med stor nok produksjon.

Det er foreslått en sentralisert løsning med et felles VAR-senter.

TV2 sitt ansvar

- Kamera/personell på arena
- Overføring av signal
- Lokaler og kommunikasjon
- Teknisk personell på VAR senter

Fotballen sitt ansvar

- Opplæring og koordinering av dommere
- Instruktører
- Bemanning
- Evt. andre dommerkostnader

Mållinjeteknologi er ikke en del av foreløpig forslag til løsning. Dagens løsninger er for kostbare for innføring i 2023. Samtidig vil norsk fotball følge teknologiutviklingen og vurdere rimeligere løsninger (f.eks. chip i ball).

4. Bruk av VAR

Hvordan den operative bruker av VAR skal være vil bli en utviklingsprosess frem mot 2023. Europeisk fotball ser en «positiv» utvikling i bruken fra eksempelvis de første kampene med VAR i Premier League og Bundesliga, frem til EM 2020 som ble oppfattet som et betydelig fremskritt.

For å sikre god og riktig bruk i Eliteserien, vil utviklingen i Norge bli et samarbeid mellom NFF og klubbene. På bakgrunn av dette er det ikke mulig på nåværende tidspunkt å beskrive i detalj hvordan VAR kommer til å benyttes.

NFF og deres dommere ønsker å benytte VAR på åpenbare og klare feil rettet mot:

1. Mål
2. Straffespark
3. Røde kort
4. Feil spiller som mottar disiplinær straff

Match Changing Situations

Hoveddommer kan anmodes av VAR om å se situasjoner på nytt, men det er hoveddommer i kampen som har beslutningsmyndighet og siste ord.

5. Dommerutdanning

VAR i Eliteserien fra 2023 skal ikke bli et pilotprosjekt og Eliteserien vil ikke bli en læringsarena for dommerne. Dommerne må minimum være på Eliteserienivå for å kunne operere som VAR.

FIFA/IFAB har en obligatorisk tre-steps utdanning som norsk dommere må gjennomføre:

1. Teoretisk trening (VAR protokoll)
2. Offline trening i simulatorer
3. Praktisk trening (simulerte situasjoner, korte kamper og enkelte fulle kamper)

Lesson	Step	Details	Referee	VAR	AVAR	RO
Theoretical training	1	Principles and practicalities, 4 categories, clear and obviously wrong, communication, etc	continuous	continuous	continuous	continuous
	2A	Familiarisation VOR	-	1 x 1 hour	1 x 1 hour	1 x 1 hour
Offline training (simulator)	2B	Application of protocol (level1 - simple)	-	3 x 25 clips	3 x 25 clips	3 x 25 clips
	2C	Application of protocol (level2 - advanced)	-	3 x 25 clips	3 x 25 clips	3 x 25 clips
	2D	Live match (Without contact to on-field referee)	-	1 x full match	1 x full match	1 x full match
	2E	Live match (with surrogate referee)	-	1 x full match	1 x full match	1 x full match
Non-competitive live training	3A	Simulated situations	4x session of various incidents	4x session of various incidents	4x session of various incidents	4x session of various incidents
	3B	Short 'staged' matches	2 x short matches	2 x short matches	2 x short matches	2 x short matches
	3C	Youth, lower leagues or friendly matches	2 x full matches	2 x full matches	2 x full matches	2 x full matches

Dommerutdanningen forventes å ta ca. 1 år.

6. Totale kostnader

De totale kostnadene for *etablering* er estimert til MNOK 4,3. Deretter MNOK 18,5 i *årlig kostnad*.

Hva	Ansvarlig	Etablering	Årlig drift (2023-)
Kontribusjon (nett)	TV2		1,5 MNOK
VAR hardware og teknisk personell	TV2		6 MNOK
Software, fasiliteter hos NEP og onsite påsyn	TBD		6 MNOK
Dommerutdanning	NFF	3,2 MNOK	
Dommeransvarlig	NFF	1,1 MNOK	0,65 MNOK
Dommerkostnader	NFF		4,3 MNOK
Sum		4,3 MNOK	18,5 MNOK

7. Kostnader for Eliteserien (NFF/NTF)

TV2 vil ta enkelte av kostnadene med innføring av VAR. Det er estimert at kostnadene for Eliteserien, som dekkes av NFF og NTF, blir som følger:

	2021	2022	2023	Årlig fra 2024	Kommentar
VAR dommerutdanning	600 000	1 300 000	1 300 000		Reise, kostløs og instruktører
VAR dommeransvarlig/Supervisor	550 000	550 000	650 000	650 000	
VAR dommerutgifter			4 320 000	4 320 000	240 Eliteserien kamper
Del sum	1 150 000	1 850 000	6 270 000	4 970 000	
<i>Ansått andel av kostnad for software, fasiliteter og kommunikasjon</i>			3 000 000	3 000 000	50% av totalkost
Totalt	1 150 000	1 850 000	9 270 000	7 970 000	

Etter Daglig ledermøtet har NTF vært i dialog med NFF. NFF har akseptert at de vil dekke 50 % av fotballens *estimerte* kostnader (MNOK 8 per år). Resterende 50 % vil dekkes av NTF/klubbene.

8. Annet

På Daglig ledermøte ble det ytret bekymring for at innføringen av VAR, som en del av TV-sendingen, vil gjøre «sofaproduktet» bedre enn stadionproduktet. NFF deler denne bekymringen med klubbene. Vi vil sammen arbeide for å se på hvordan kampopplevelsen kan optimaliseres og at storskjerm/mobil/andre skjermer kan få vise VAR-situasjoner og tilhørende analyse.

9. Prosess videre

NTF ber klubbene i Eliteserien og OBOS-ligaen om å komme med sin innstilling til bruk av VAR, senest 12. oktober. Sendes til leif@toppfootball.no.

Klubbens tilbakemeldinger vil legges frem for styret. Deretter blir det en eventuell beslutning for Eiermøtet i NTF.

NFF sin administrasjon ønsker VAR og administrasjonen har nødvendige fullmakter til gjennomføring.

Styrets innstilling til eiermøtet i NTF:

Sak nr 01.08.21

Navn: VAR i Eliteserien fra 2023

Tittel: VAR i Eliteserien fra 2023**Beslutningssak**

VEDLEGG: Notat - VAR fra 2023

Hensikt

Hensikten med denne saken er at klubbene i Eliteserien og OBOS-ligaen skal beslutte om de ønsker innføring av VAR i Eliteserien fra 2023.

Styrets vurderinger

Styret i NTF ble i august 2021 orientert om arbeidet med VAR. Styret ba administrasjonen involvere klubbene i beslutningen. I tillegg til at VAR har vært en egen sak på Daglig ledermøte i Eliteserien og OBOS-ligaen, har klubbene mottatt et notat (vedlagt saken) med informasjon til høring i egen klubb.

Flere av klubbene i Eliteserien har behandlet saken i eget styre. I OBOS-ligaen er det enkelte klubber som har behandlet saken og andre som ikke har tatt et formelt standpunkt ettersom innføringen omhandler Eliteserien.

- 15 klubber i Eliteserien har gitt sin tilbakemelding
  - 14 klubber er positive
  - 1 er negativ
- Seks klubber i OBOS-ligaen har gitt sin tilbakemelding
  - Fem er positive
  - En er nøytral

Selv om det er et klart flertall som er positive, så er det viktig å få frem at flere klubbens tilbakemeldinger er gitt med klare forutsetninger. Følgende forventinger ligger hos klubbene og hos styret i NTF:

- Relevant utdanning av dommere før innføring. Eliteserien skal ikke bli et pilotprosjekt ved seriestart 2023.
- Fokus på rekruttering av dommere. Sikre at det er nok kvalifiserte dommere i Eliteserien ved bruk av VAR, men også sikre rekruttering nedover i rekkene når flere dommere skal tilknyttes Eliteserien.
- Involvere klubbene i arbeidet med å utforme retningslinjer for den operative bruken av VAR (2 x 45 min).
- Involvere klubbene og supporterne i utvikling av stadionproduktet for å sikre at det blir attraktivt å være til stede på arena. For eksempel gjennom bruk av VAR på storskjerm og andre digitale skjermer på stadion. Må sikre at VAR ikke medfører at det blir «for attraktivt» å se kampen fra sofaen vs. å dra på stadion.
- Arbeide for å holde kostnadsnivået nede.
- Kompetent prosjektgruppe som utfører et grundig arbeid med innføringen av VAR, på alle punktene over.

Klubben som er negativ til innføring i 2023 påpeker at det er ingen grunn til å forhaste seg. Det er kostbart, det er med å ødelegge selve fotballkampen og dermed opplevelsen

Styrets innstilling til eiermøtet i NTF forts:

Sak nr 01.08.21

Navn: VAR i Eliteserien fra 2023

for den viktige målgruppen - de som er på stadion. Klubben påpeker også stor bekymring knyttet til at TV-produktet blir bedre enn stadionopplevelsen.

Målteknologi:

Administrasjonen har ikke funnet løsninger på målteknologi som er økonomisk forsvarlige. Det er vår vurdering at det vil komme løsninger her etter hvert som kan gjøre bruk av målteknologi mulig.

Videre prosess

NFF har gått inn for VAR under forutsetning at NTF v/klubbene ønsker dette. Styre i NTF vedtok den 14. oktober at de støtter innføringen av VAR, gitt at klubbenes innspill følges opp.

Dersom VAR blir vedtatt vil det utarbeides et tydelig mandat for prosjektgruppen som får ansvaret for innføringen. NFF vil lede prosjektgruppen. I tillegg vil gruppen bestå av representanter fra TV2 og NTF (sportslig-, kommersiell- og digital kompetanse).

Forslag til vedtak

Eiermøtet vedtar innføring av VAR i Eliteserien fra 2023 og ber om at klubbenes innspill blir fulgt opp overfor NFF og TV2 i det videre arbeidet.

Protokoll fra eiermøte i NTF:

Referat fra eiermøte

Nr 3-2021

Digitalt møte, mandag 18. oktober 2021 kl. 15.00 - 16.00

Tilstede

Eliteserien:

Se vedlegg – Alle 16 klubber representert

OBOS-ligaen:

Se vedlegg

Fra NTF:

Styreleder Cato Haug. Fra adm: Leif Øverland, Pål Breen, Pål Arne Johansen og Ine Hope Karlsen

AGENDA

Beslutningssaker:

Sak 01.03.21 VAR i Eliteserien fra 2023

Hensikt med saken var å beslutte klubbenes innstilling til innføring av VAR i Eliteserien fra 2023.

Administrasjonen har gjort en kartlegging og involvering av klubbene. Oppsummert er de fleste positive, men det ligger følgende føringer fra klubbenes side:

- Relevant utdanning av dommere før innføring. Eliteserien skal ikke bli et pilotprosjekt ved seriestart 2023.
- Fokus på rekruttering av dommere. Sikre at det er nok kvalifiserte dommere i Eliteserien ved bruk av VAR, men også sikre rekruttering nedover i rekkene når flere dommere skal tilknyttes Eliteserien.
- Involvere klubbene i arbeidet med å utforme retningslinjer for den operative bruken av VAR (2 x 45 min).
- Involvere klubbene og supporterne i utvikling av stadionproduktet for å sikre at det blir attraktivt å være til stede på arena. For eksempel gjennom bruk av VAR på storskjerm og andre digitale skjermer på stadion. Må sikre at VAR ikke medfører at det blir «for attraktivt» å se kampen fra sofaen vs. å dra på stadion.
- Arbeide for å holde kostnadsnivået nede.
- Kompetent prosjektgruppe som utfører et grundig arbeid med innføringen av VAR, på alle punktene over.

Styreleder gjennomførte så en avstemming blant klubbene i Eliteserien. Det var én klubb mot innføringen av VAR og 15 klubber for.

Vedtak:

Eiermøtet støtter innføring av VAR i Eliteserien fra 2023 og ber om at klubbenes innspill blir fulgt opp overfor NFF og TV2 i det videre arbeidet.

Orienteringssaker:

Sak 02.03.21 Samarbeidsavtale med NFF

Styreleder informerte eierne om enighetsprotokollen med NFF. Denne protokollen vil legges til grunn i utarbeidelsen av en ny samarbeidsavtale mellom NFF og NTF, fra 2023. Protokollen er vedlagt utsendt saksunderlag.

Protokoll fra eiermøte i NTF forts:

Sak 03.03.21 Fremdriftsplan strategiprosess NTF

Leif informerte eierne om det pågående arbeidet med ny strategi for NTF. Det er lagt opp til en siste todagers work shop med daglig ledere i november, før styrebeslutning. Endelig beslutning vil fattes på et eiermøte i januar 2022.

Sak 04.03.21 Status arbeid med ny fordelingsmodell

Ine informerte om det pågående arbeidet med ny fordelingsmodell mellom klubbene fra 2023. Fordelingsmodellen vil også være en del av tosdagers work shopen med daglig ledere i november.

Oslo, 18. oktober 2021

Cato Haug
Styreleder

Leif Øverland
Administrerende direktør

4.2 Teknisk implementering

I starten ble det lagt vekt på å involvere relevante interessegrupper, inkludert klubbene og spillerne, for å sikre en bred forankring av prosjektet. Etter vedtaket i november 2021 startet arbeidet med å definere mandat og ansvarsområder i prosjektgruppen. Dette ble fulgt opp av studieturer til Sveits og Danmark for å lære av erfaringene fra land som allerede hadde implementert VAR. I Sveits hadde man nylig innført VAR med teknisk oppsett likt det som skulle innføres i Norge, og en norsk prosjektleder var involvert. Danmark hadde etablert VAR i sitt eget ligasystem, og her fikk norske dommere gjennomføre offline-trening ved bruk av danske VAR-busser. Denne treningen gjorde dommerne kjent med systemet før live-operasjoner i Eliteserien.

En viktig milepæl i implementeringen var å oppnå FIFAs sertifisering for bruk av VAR. Dette inkluderte et omfattende opplegg for opplæring og godkjenning der FIFA stilte krav om tekniske standarder og strukturer som må være på plass, både med hensyn til opplæring av dommere og drift av VAR-systemet. Sammen med TV2, som delvis finansierte prosjektet i henhold til en medieavtale, og Fotball Media som prosjektleder, ble det inngått avtaler om produksjons- og infrastrukturløsninger med DMC og NEP. DMC fikk ansvar for å bygge et VAR-senter i Oslo som skulle operere alle kampene, mens EVS ble valgt som teknologileverandør etter en grundig vurdering av tilgjengelige systemer.

Implementeringsarbeidet inkluderte også nødvendige tekniske installasjoner på stadionene, inkludert fiberoptiske forbindelser og et utvalg av kameraer tilknyttet VAR-senteret. I tillegg til det rent tekniske oppsettet ble det utarbeidet en kommunikasjonsplan for hvordan VAR skulle presenteres og forklares til publikum både på arenaen og gjennom mediekanaler. Repriser, stillbilder og grafikk knyttet til VAR-avgjørelser ble tilpasset for å gi publikum best mulig innsikt i prosessen rundt dommerbeslutninger. VAR-senteret, som ble operativt høsten 2022, ble testet grundig før det fikk FIFA-godkjenning i mars 2023 etter flere testhelger og en avsluttende kontrollkamp i Drammen.

Prosjektgruppen fulgte fremdriften tett og gjennomførte flere avstemningsmøter, evalueringer og økonomiske rapporteringer underveis for å sikre at prosjektet fulgte tidsplanen og leverte innenfor de fastsatte rammene.

4.1 Sportslig implementering

Norges Fotballforbund (NFF) deltok allerede aktivt i internasjonale fagmøter og workshops i perioden 2016 til 2021, og observerte VAR-bruk i andre land. Dommere fikk tidlig erfaring med VAR, blant annet gjennom U20-VM i Sør-Korea i 2017 og Verdensmesterskapet i Russland i 2018. Her fikk også utvalgte dommere, som Svein Oddvar Moen, spesialopplæring og sertifisering som VAR-dommer, noe som ble et viktig grunnlag for implementeringen i Norge.

Etter at NFFs forbundsstyre i 2021 vedtok å innføre VAR i Eliteserien, ble det dannet en prosjektgruppe med bred representasjon. Gruppen inkluderte toppklubber, Norsk Supporterallianse (NSA), Norsk Toppfotball, og ulike seksjoner i NFF, som samlet arbeidet for å sikre en helhetlig implementering. En viktig del av forberedelsene var en studietur til Sveits, der norske dommere og prosjektledere fikk anledning til å observere VAR-senteret i praksis og utveksle erfaringer om utdanningsmetoder og rutiner.

Dommernes opplæring ble støttet av et team av VAR-instruktører og supervisorer som var til stede under alle treningsøkter. Opplæringsprogrammet krevde totalt rundt 6000 timer, der dommerne fikk grundig innføring i de tekniske og praktiske sidene ved VAR, samt i kommunikasjon og samarbeid mellom VAR-teamet og dommerteamet på banen.

NFF jobbet også med å informere klubber og trenere om de nye protokollene før sesongen startet. Informasjonsmøter med klubber og trenere ble gjennomført for å sikre en bred forståelse av VAR-prosedyrene. I tillegg samarbeidet NFF blant annet med Norsk Supporterallianse for å inkludere repriser på storskjerm og forbedre kommunikasjonen rundt VAR-avgjørelser til publikum. NSA var hele veien tydelige på at de var mot VAR.

4.1 Gruppas drøfting

Underlaget som ble tilgjengeliggjort for klubbene i Norsk Toppfotball i forkant av avstemningen på deres eiermøte den 18.10.2021 var mangelfullt. For å gi klubbene mulighet til å i større grad vurdere fordeler og risiko ved innføringen, burde Norsk Toppfotball ha utviklet et bredere underlag. På tidspunktet for avstemningen forelå det allerede både erfaringer og rapporter fra andre land som med fordel kunne ha vært inkludert i underlaget.

Arbeidsgruppa har vært spørrende til i hvilken grad NFF, Fotball Media og TV 2 gjorde risikovurderinger i forbindelse med innføringen av VAR i norsk fotball. På direkte spørsmål om dette har TV 2 svart «nei». NFF og Fotball Media svarer at det ble gjort risikovurderinger knyttet til økonomi og teknologi. Gruppa er kritiske til at det ikke ble foretatt risikovurdering knyttet til fotballens omdømme, men også knyttet til prosess og demokratisk forankring i beslutninger av denne størrelsesorden. Sett i etterkant er beslutningen om å innføre VAR noe som i så stor grad påvirker spillet og de ulike aktørenes opplevelse av spillet, at man burde ha vurdert å jobbe bedre med å forankre valgene man tok inn mot eksempelvis trenere, spillere og publikum.

Den tekniske og sportslige implementeringen har vært i henhold til FIFA sin standard. Samtidig kan man stille spørsmålstegn til hvorvidt den opplæringen som ble gitt var tilstrekkelig, all den tid erfaringen etter oppstart har vist at VAR-dommere utvikler seg i takt med økt praktisk erfaring. I beskrivelsen av opplæring er mye basert på simuleringer, og gruppa vurderer at man i større grad burde ha forsøkt å gjennomføre flere testkamper.

I tillegg til selve implementeringen vil gruppa kommentere på kommunikasjonen fra NFF og NTF i tilknytning til innføringen av VAR. Gruppa er kritiske til en kommunikasjonsform som gir lite rom for oppstartsutfordringer. Etterlatt inntrykk er at man burde ha tatt høyde for det gruppa opplever som tilbakemeldingen fra noen andre ligaer: Nemlig at de første to årene med VAR, og spesielt år to, er krevende. I det perspektivet kunne man ha brukt kommunikasjon aktivt for å senke forventningene og skape større rom for utvikling. Mangelen på god kommunikasjon og forventningsstyring fra NFF og NTF kan eksemplifiseres med enkeltuttalelser, men arbeidsgruppa vil fremheve at det primært er summen av kommunikasjon og ikke enkeltsetninger fra enkeltpersoner det hentydes til i dette avsnittet. Gruppa mener også at en del av reaksjonene knyttet til blant annet innføringen av VAR kunne vært unngått dersom NFF/ NTF hadde kommunisert med større ydmykhet og tydelighet rundt egne prosesser

Redegjørelse for økonomien tilknyttet VAR

VAR finansieres av NFF, NTF og TV 2 i fellesskap. For å kunne utrede dette punktet har arbeidsgruppa bedt om tall fra NTF og NFF, samt en redegjørelse fra Fotball Media AS. Gruppa har også henvendt seg til TV 2 på punkter som angår dem.

TV2 sine kostnader knyttet til VAR er spesielt knyttet til infrastruktur, kontribusjon ⁴, teknisk personell og VAR-rom. Verken investeringen eller årlige driftskostnader er kjent for arbeidsgruppen. TV 2 skriver selv at «TV 2 forholder seg til medierettighetsavtalen som er inngått med Fotball Media, hvor det er et krav at vi skal være teknisk leverandør av VAR-tjenesten i hele rettighetsperioden. Vi har basert på dette inngått avtaler med underleverandører, som har gjort nødvendige investeringer for å etablere tjenestene. De kommersielle vilkårene i disse avtalene kan vi ikke kommentere.».

I dette kapitlet hadde gruppa behov for innsyn ikke bare i fotballens økonomi og forpliktelser, men også det som treffer rettighetshaver. Manglende innsyn betyr at arbeidsgruppa ikke kan tegne hele bildet, men må beskrive situasjon og risiko basert på det man har fått av informasjon.

5.1 Økonomiske muligheter ved å ha/ ikke ha VAR

Som en del av en større avtale mellom TV 2 og Altibox om betalt synlighet rundt norsk fotball, synes Altibox i tv-bildet når det er situasjoner hvor VAR griper inn. Utover dette finnes det ingen inntekter knyttet til VAR hos noen av de tre involverte partene. Uten VAR vil man kunne frigjøre midler som reinvesteres andre steder i fotballen. Kostnadene vist i punkt 5.3 vil i stor grad kunne omfordeles til andre prosjekter. Dersom man skulle ønske å utvikle VAR er det et ønske fra dommerne at pengene føres tilbake til utvikling og profesjonalisering av dommere. Det er ingen signaler utover dette når det gjelder bruken av eventuelle besparelser som følge av at VAR avvikes.

5.2 Økonomisk risiko ved å ha/ ikke ha VAR

Økonomisk risiko knyttet til å ha VAR henger primært sammen med potensielle økninger i teknologi- og dommerkostnader. Dommerkostnader justeres årlig basert på forhandlinger mellom toppdommerforeningen, NFF og NTF. Disse kostnadene skal i utgangspunktet gå ned dersom VAR avvikes, all den tid man ikke vil trenge å bemanne VAR-senteret med dommere.

Det er fra flere aktører, deriblant TV 2, en forventning om at kostnadene for teknologi vil gå ned over tid. Samtidig opplever arbeidsgruppa at det fra flere hold søkes etter måter å optimalisere norsk VAR på. En slik optimalisering vil både handle om kompetanseutvikling hos dommerne og om videreutvikling av teknologi. Ekstrakostnader knyttet til å oppgradere VAR er noe fotballen selv må ta ansvaret for. TV 2 skriver at «...utviklingen av VAR i vår avtaleperiode vil måtte skje innenfor rammene av de avtaler vi har inngått, de investeringer som er gjort og interessen hos partene for eventuelt å gjøre nye investeringer. Vi er også åpen for å diskutere konkrete prosjekter.

På generelt grunnlag antar vi at det vil skje en betydelig teknologisk utvikling på dette området, som vil bidra til både høyere kvalitet, kostnadseffektivitet og en bedre seeropplevelse.»

Arbeidsgruppa har spurt TV 2 om en avvikling av VAR kan medføre et økonomisk tap for TV 2 eller fotballen. TV 2 svarer at «TV 2 forholder seg til medierettighetsavtalen som er inngått med Fotball Media, hvor det er et krav at vi skal være teknisk leverandør av VAR-tjenesten i hele rettighetsperioden. Vi har basert på dette inngått avtaler med underleverandører, som har gjort nødvendige investeringer for å etablere tjenestene. De kommersielle vilkårene i disse avtalene kan vi ikke kommentere.»

⁴ "Kontribusjon" i denne sammenhengen handler om å sende videobilder fra stadion til TV-studioet, slik at dommere og TV-seere kan se avgjørende hendelser i sanntid. Det sørger for at videomaterialet fra VAR blir vist klart og raskt under kampene.

Etter å ha konsultert juridiske rådgivere har arbeidsgruppa identifisert en risiko for at TV 2 kan fremme krav dersom VAR skulle bli avvirket i avtaleperioden. Det er ikke ensbetydende med at fotballen vil akseptere et slikt krav, men det viktig å være oppmerksom på risikoen.

Deler av arbeidsgruppa mener det er usannsynlig at et krav fra TV 2 vil ramme fotballen økonomisk på en måte som gjør at kostnadene øker sammenliknet med det kostnadsnivået som er med VAR.

5.3 Kostnader ved å ha/ikke ha VAR

I henhold til en samarbeidsavtale signert 9.12.2022, mellom toppklubbene på herresiden/NTF og NFF deles kostnader knyttet til VAR 50/50. Hvis kostnadene øker, deles også økningen 50/50. VAR-kostnadene er en del av dommerkostnadene, som i praksis betyr at også OBOS-liga-klubbene bidrar til finansieringen av VAR gjennom sine årlige dommerkostnader. Dommerkostnadene avregnes en gang per år.

Fotball Media og TV2 har etter at VAR ble vedtatt innført i Eliteserien, arbeidet med en tilleggsavtale til Mediepartneravtalen som er tenkt å regulere nærmere partenes ansvars- og kostnadsfordeling ved innføring, utrulling og drift av VAR-løsningen, rettigheter til signalene og dataene som genereres, personvern, mv. Denne avtalen er ikke endelig ferdigstilt da det fortsatt pågår endringer, tilpasninger og utvikling, men partene har innrettet seg etter det som er beskrevet her.

Fotballens totalbudsjett for VAR er like over 17 mnok i 2024, det vil si i overkant av 8,5 millioner kroner hver, for NFF og NTF. Dette er kr 600 000 mer per år enn estimert ved innføringen av VAR:

Utklipp fra underlag til eiermøtet i NTF, oktober 2021

	2021	2022	2023	Årlig fra 2024	Kommentar
VAR dommerstudiering	600 000	1 200 000	1 200 000		Rolon, kost&logg og instruktører
VAR dommeransettelse/operatør	500 000	500 000	500 000	600 000	
VAR dommerutgifter			4 320 000	4 320 000	240 Eliteserien-kamper
Del sum	1 150 000	1 850 000	6 270 000	4 970 000	
Anslått andel av kostnad for software, fasiliteter og kommunikasjon			2 000 000	2 000 000	50% av totalkost
Totalt	1 150 000	1 850 000	8 270 000	7 970 000	

Etter Daglig ledermøtet har NTF vært i dialog med NFF. NFF har akseptert at de vil dekke 50 % av fotballens estimerte kostnader (MNOK 8 per år). Resterende 50 % vil dekkes av NTF/klubbene.

5 Redegjørelse for økonomien tilknyttet VAR

I forbindelse med beslutningen og implementeringen av VAR ble NTF og NFF også enige om å øke kompensasjonen til profesjonalisering/ frikjøp av dommerne med 3,5 mnok. Også noe som deles 50/50 mellom NTF og NFF. Budsjettet i både NTF og NFF. Dette beløpet er ikke inkludert i oversikten under, men er beskrevet i kapittel 7, punkt 7.5: Økonomi tilknyttet dommerutvikling.

I implementeringsåret 2023 så kostnadsfordelingen knyttet til VAR slik ut:

	Beløp
NFF, Honorarer dommere og Supervisor, inkl. reiser/overnatting	4 249 891
Toppklubber/NTF, Honorarer dommere og Supervisor, inkl. reiser/overnatting	4 249 891
Fotball Media AS, VAR-implementering	4 463 440
VAR-utdanning	2 097 588
Fotball Media AS, VAR-prosjektledelse	739 256
NFF, andre VAR kostnader	428 127
Toppklubber/NTF, andre VAR kostnader	428 127
Fotball Media AS, VAR avskrivinger Kantega	343 244
Kostnader VAR 2023	16 999 562

For 2024 har man budsjettet kostnadene knyttet til VAR på denne måten:

Oppsummering:

FINANSIERING	Beløp
NFF budsjett 2024	5 042 000
NTF budsjett 2024	5 042 000
Fotball Media AS	4 050 000
Opprinnelig budsjett 2024	14 134 000
Ekstra bevilgning februar/mars 2024	3 000 000
Revidert budsjett 2024	17 134 000

Flere detaljer:

	Beløp
Honorarer dommere (VAR/AVAR) og Supervisor, inkl. reiser/overnatting	7 084 000
Utvildelse, kamra nr. 6	3 000 000
Pesonalressurser, VAR-ansvarlig, innleie mv.	1 000 000
Off-side-linje-teknologi	1 000 000
Infrastruktur- og kommunikasjonsutstyr, inkl onsite påsyn	1 000 000
Fotball Media: prosjektledelse	500 000
Fotball Media: utvikling	3 550 000
Revidert budsjett 2024	17 134 000

5 Redegjørelse for økonomien tilknyttet VAR

Fotball Media AS er et selskap som eies 50 % av NTF og 50 % av NFF. Selskapet har ansvaret for å forvalte medieavtalen, men har også hatt prosjektlederansvar for innføringen av VAR i Eliteserien. De kostnader som er belastet/ budsjettet i Fotball Media i forbindelse med VAR, knytter seg til de kostnader som er relatert til implementeringsprosjektet og forberedelser for å få VAR «opp å stå» for første sesong i 2023, og deretter inn i 2024.

Implementeringskostnader i FM i 2023 ca 4 500 000	
Kostnader fra DMC ifm klargjøring av arenaene (herunder oppmåling, kabling, RRA posisjon)	1 200 000
Lisens for bruk av EVS (offside)	1 100 000
Testhelger i Sarpsborg	500 000
Kamp for endelig godkjenning (inkl produksjon) Marienlyst	300 000
Utforming og tilpasning VAR lokaler	250 000
Grafikk og informasjonsmaterieill storskjerm	350 000
Testing av kamera 6 høsten 2023 (NEP og TV2)	500 000
Øvrige kostnader	250 000
Prosjektkostnader ca 700 000	
Juridisk bistand (i all hovedsak Selmer)	150 000
Innleie/ utkjøp i prosjektarbeidet	400 000
Møter, reise, diverse	150 000
Avskrivningskostnader (avskrives årlig over perioden på 6 år)	
VAR informasjon System (Kantega): ca 350` (343`)	350 000

Kostnader FM 2024	
Implementering (inkl lisens og klargjøring nye arenaer)	1 800 000
Prosjektkost	450 000
Avskrivning	350 000
Sjette kamera	3 000 000

Tenker man videre inn i 2025, så vil avskrivningspostene fortsette, mens noen andre poster vil reduseres/justeres avhengig av nye arenaer og endringer på arenaene. Fortsetter man med kamera seks neste sesong, så vil det bli en tilsvarende kostnad også i 2025 (3 mNOK). Avslutter man VAR, så vil noen av de årlige kostnadene som er belastet/ budsjettert i FM (lisens, produksjon) kuttes.

Det ligger ikke an til at kostnaden til VAR blir høyere enn det som er budsjettert for 2024. Kostnader knyttet til VAR i de to cupfinalene er ikke en del av denne oppstillingen, men finansieres av cupkassen/ NFF.

FM tallene er en del av en helhet. Den totale VAR-operasjonen i norsk fotball finansieres på flere steder. Både i TV2 og i NFF, NTF og FM. Så tallene over kan ikke sees på helt isolert og hver for seg, de henger sammen.

I Kapittel 10 beskrives kostnadsestimater for mulige endringer eller oppgraderinger knyttet til valgt løsning og/ eller teknologi.

Evaluering av hvordan VAR fungerer i norsk fotball per nå

6.1 Hvordan påvirkes selve fotballspillet? ⁵

Både publikum, trenere og spillere har påpekt at VAR påvirker spillets flyt i negativ forstand på grunn av uforutsette stopp i spillet. Det har samtidig blitt bemerket fra flere hold, deriblant UEFA, trenere, dommere og spillere at VAR har hatt en positiv påvirkning på spillernes oppførsel på banen. Trenerne forteller at spillestoppene knyttet til VAR gir økt tid til taktiske justeringer. At VAR bidrar til en ny praksis rundt for eksempel "tunge flagg" i offside-situasjoner, hvor assistentdommerne holder flagget nede til situasjonen er avklart, eller ballen er i mål har også blitt trukket frem som noe som endrer selve fotballspillet. "Tunge flagg" har blitt en standard for å unngå feilaktige avblåsninger, men kan føre til økt spenning og frustrasjon både på banen og blant tilskuere. «Tunge flagg» kan i verste fall medføre skader i situasjoner som burde vært avblåst. I tillegg åpner VAR for en vurdering som kan dekke flere trekk i angrepsfasen, noe som igjen reiser spørsmål om hvor langt tilbake i spillets forløp dommerne bør kunne gå for å finne en mulig forseelse. Dette kan skape en følelse av uforutsigbarhet, der spillere, trenere og publikum venter på avgjørelser som kanskje først blir avklart etter noe ventetid ⁶.

6.1.1 Omfanget av VAR-avgjørelser

Det har så langt i sesongen (17. september 2024) vært registrert 1442 VAR-relaterte situasjoner. En VAR-relatert situasjon defineres innenfor de fire ulike kategoriene mål (Goal), straffespark (PK), direkte rødt kort (RC) og spillers identitet ifm. tildeling av gult eller rødt kort. VAR-teamet vurderer alle situasjoner som faller innenfor disse kategoriene slik VAR-protokollen beskriver i avsnittet Kampavgjørende avgjørelser / hendelser som kan vurderes i den norske oversettelsen av VAR-protokollen. Disse fordeler seg på følgende måte mellom de fire hovedkategoriene i VAR-protokollen:

• Mål eller ikke mål	
528	
• Straffespark eller ikke straffespark	226
• Direkte rødt kort	
71	
• Spillers identitet ved gult eller rødt kort	617

Dette betyr i underkant av ni VAR-relaterte situasjoner pr. kamp. Det inkluderer både situasjoner hvor spillet er stoppet, og situasjoner hvor spillet ikke er stoppet. Metoden for å beregne dette er grunnlaget for statistikken som lages i Norge, og i tråd med internasjonale standarder. For å få et bedre bilde av omfanget gis det en nærmere beskrivelse av hver kategori.

Mål eller ikke mål (528)

Alle mål som gjøres sjekkes før spillet settes i gang igjen. Dette kan være mål som gjøres uten inngripen av dommer eller assistentdommer (484) eller mål som annulleres av dommer eller assistentdommer (44) – så langt til sammen 528.

Årsak til annullering kan være offside eller forseelse fra angrepsspiller i forkant av målet. De aller fleste (396) blir raskt bekreftet av VAR («Confirmed»). De øvrige (132) sjekkes ekstra («Check»). De fleste av disse sjekkes mens laget feirer målet og gjør seg klar til nytt avspark (84). Som beskrevet tidligere, er 30 mål blitt sjekket ved at avspark utsettes

⁵ Dansk Bold Union (DBU) har gjort en sammenfatning av ulike studier gjort på VAR, deriblant VARs påvirkning på fotballspillet: https://www.dbu.dk/media/pgedhg11/var-review_7-6-2024.pdf

⁶ Det er APP (Attacking Possession Phase) som avgjør hva som skal vurderes av dommerne og er begrenset til det som skjer umiddelbart før mål, vurdering av straffe, mulig rødkort og åpenbare scoringsmuligheter. Unntaket er dersom ballen har vært ute av spill, men ikke oppdaget av dommerteamet og det deretter blir for eksempel en straffe. Da vil VAR gripe inn.

(snitt 32 sekunder). 15 mål er blitt annullert etter vurdering av VAR, mens tre mål er blitt godkjent etter først å ha blitt annullert av dommer.

Den lengste VAR situasjonen som til nå har funnet sted i Norge fikk vi i runde 15 i Elite-serien 2023. I kampen Odd-VIF 22. juli 2023 brukte dommeren 7 minutter på å treffe sin avgjørelse. Det har ikke vært VAR-situasjoner i norsk fotball med tilsvarende tidsbruk.

Straffespark eller ikke straffespark (226)

Dette omfatter alle situasjoner i straffesparkfeltet der dommer enten dømmer straffespark (60) eller ikke (166). Det kan være situasjoner med taklinger, holding, dytt eller hands. Alle disse er subjektive vurderinger ift. de kriteriene som dommerne lærer seg gjennom utdanning og kontinuerlig utvikling. Utdanningen legges opp slik at man tilstreber noenlunde samme forståelse av kriteriene samt utfører lik praksis. Dette gjelder både for hoveddommere og VAR-dommere.

Av de totale 226 situasjonene er det 166 der det ikke dømmes straffespark. VAR gjør likevel en vurdering for å kvalitetssikre avgjørelsen om ikke straffespark. I 56 av disse gjøres det en rask sjekk og umiddelbar bekreftelse til dommer («Confirmed»), mens i de øvrige (110) gjør VAR en grundigere sjekk, men dommerens opprinnelige vurdering støttes. Det er åpenbart at det vil være ulik oppfatning om disse situasjonene mellom dommerne og ulike aktører innen fotballen. Flere av disse vurderingene fører til bruk av ekstra tid der dommeren må vente med igangsetting av spillet (mellom 5-60 sekunder).

Av de øvrige 60 situasjonene bekrefter VAR tilbake at straffespark støttes i 44 situasjoner, noen av disse med bruk av ekstra tid mellom 20-75 sekunder.

For de øvrige 16 straffesituasjonene gir VAR anbefaling om å vurdere situasjonen på nytt med bruk av TV-bilder. Av disse blir utfallet til slutt straffespark i ni tilfeller, mens avgjørelsen om straffespark annulleres 7 ganger. Alle disse krever ekstra tid mellom 4-110 sekunder.

Direkte rødt kort (71)

Dette omfatter alle situasjoner på spillebanen der dommer enten gir direkte rødt kort (5) eller ikke (66). Det vil være taklinger eller bruk av arm/albue som utsetter motspiller for fare eller motstander fratras en åpenbar målsjanse. Alle disse er subjektive vurderinger ift. de kriteriene som dommerne lærer seg gjennom utdanning og kontinuerlig utvikling. Utdanningen legges opp slik at man tilstreber noenlunde samme forståelse av kriteriene samt utfører lik praksis. Dette gjelder både for hoveddommere og VAR-dommere.

Av de totale 71 situasjonene er det 62 der det ikke gis direkte rødt kort. VAR bedømmer likevel situasjonen som alvorlig og gjør en vurdering for å kvalitetssikre avgjørelsen. I 9 av disse gjøres det en rask sjekk og umiddelbar bekreftelse til dommer («Confirmed»), mens i de øvrige (53) gjør VAR en grundigere sjekk, men dommerens opprinnelige vurdering støttes. Et fåtall av disse fører til bruk av ekstra tid mellom 30-40 sekunder, men mange sjekkes mens spillet er stoppet av andre årsaker (f.eks. for skadebehandling).

Av de øvrige ni situasjonene bekrefter VAR tilbake at direkte rødt kort støttes i to tilfeller. For de øvrige syv situasjonene gir VAR anbefaling om å vurdere på nytt med bruk av TV-bilder. Av disse blir utfallet til slutt direkte rødt kort i seks tilfeller. Fire av disse som følge av VAR sin anbefaling, mens i to tilfeller velger dommer å stå på sin opprinnelige avgjørelse. Avgjørelsen om direkte rødt kort er annullert én gang. Alle disse krever ekstra tid mellom 30-140 sekunder.

Spillers identitet ved gult eller rødt kort (617)

For alle disse situasjonene bekreftes spillers identitet raskt («Confirmed»). Dette er en godt innarbeidet rutine som ikke merkes av de involverte eller publikum.

6.1.2 Hvilket utfall VAR-avgjørelsene har hatt

Av de 1442 VAR-relaterte situasjonene blir 1093 raskt sjekket og bekreftet til dommer («Confirmed»). Av de 349 øvrige bekreftes 304 etter en litt mer grundig sjekk. Vi står derfor igjen med 45 VAR-relaterte situasjoner som underlegges ny vurdering med bruk av TV-bilder. Dette gir et gjennomsnitt på 0,27 VAR-inngripen pr. kamp.

Fra et dommerfaglig perspektiv er det en tillitserklæring til våre dommere og assistentdommere at omfanget ikke er større. Det er ikke gitt et måltall for hvor mange avgjørelser som anbefales endret. Det ideelle er selvfølgelig null. Sammenlignet med andre land ligger vi på den positive siden, dvs. har færre inngriper fra VAR enn hos andre. Dette kan også skyldes at grensen for å gripe inn med anbefaling om å se situasjonen på nytt ligger høyt. Dette kalles «Line of Intervention» og ble bevisst satt høyt for ikke å skape unødvendige stopp i spillet og for å begrense ulikhet.

Line of intervention. Norge ses nederst til venstre:

Av de 45 VAR-relaterte situasjonene er det allerede redegjort for 6, der dommer velger å stå på sin opprinnelige avgjørelse etter å ha sett TV-bildene. Vi har derfor reelt 39 situasjoner som har ført til endring.

VAR -protokollen forklarer forskjellen på objektive vurderinger som baseres på fakta («Factual») og subjektive der dommer må se TV-bilder på skjerm (OFR - «On-Field-Review»). En «Factual» situasjon oppstår når konklusjonen er åpenbar nok til at dommeren ikke må inn og bruke skjønn. Så langt i sesongen har vi hatt 21 «Factual» avgjørelser og 18 OFR. Eksempel på «Factual» avgjørelser er om en spiller er i tydelig offside-posisjon. Fordelen med disse er at sjekk tar kortere tid, ettersom dommer slipper å gå ut til skjermen. Snitttiden for hhv. «Factual» og OFR avgjørelser er 74 og 97 sekunder.

I tillegg må det nevnes at det fra et dommerfaglig perspektiv er ni tilfeller som er vurdert slik at VAR burde ha grepet inn og anbefalt ny vurdering. Det er de fagansvarlige i dommerseksjonen som gjør disse vurderingene (Svein Oddvar Moen, Geir Åge Holen, Jørn Thomas Smedsrud og Terje Hauge). Disse henter alltid inn rapportene fra veileder,

⁷ UEFA mener at offside/onside er factual, fordi det kan bevises. På lik linje med frispark utenfor straffesparkfeltet der dommer dommer straffe. Dersom VAR har bilder som beviser at dommer tar feil, så er det per definisjon factual. Dommer trenger dermed ikke å gå ut til skjerm. Samme gjelder også dersom man gir kort til feil spiller.

supervisor, samt samtaler med dommerteamet før det trekkes faglige konklusjoner. De ni tilfellene vises av oversikten under.

Runde	Hjemmelag	Bortelag	Type situasjon	Klipp inn	Klipp ut
3	Fredrikstad	Sarpsborg 08	No RC	77:05	79:25
6	Brann	Rosenborg	No Goal	73:05	73:20
7	Sandefjord Fotball	Sarpsborg 08	PK	49:00	49:45
10	Haugesund	Sandefjord Fotball	No PK	59:30	61:00
12	Sandefjord Fotball	Hamkam	PK	57:30	58:30
13	Kristiansund	Fredrikstad	RC	18:10	21:40
14	Viking	Kristiansund	No RC	83:40	84:40
20	Bodø/Glimt	Sarpsborg 08	Goal	83:30	84:40
20	Odd	Rosenborg	No PK	57:25	58:20

Disse hendelsene blir brukt som læring for dommerne.

Mål eller ikke mål (18)

Bruk av VAR har ført til annullering av 15 mål («Goal deleted»), men også ført til godkjenning av 3 mål («Goal given»). Dette fremgår av tabellen på neste side.

H.lag	B.lag	Kate-gori	Klipp inn	Klipp ut	Type	OFR/Factual & VAR-tid	Konsekvens – VAR-inngripen fører til
Tromsø	Brann	Goal deleted	56:20	59:10	Offside	OFR 140	Annullering av Brann-mål / 2-4 i stedet for 2-5
Viking	Brann	Goal deleted	80:30	81:40	Offside	Factual 60	Annullering av Brann-mål / 1-1 i stedet for 1-2
Molde	Kristiansund	Goal deleted	83:45	86:45	Foul	OFR 120	Annullering av Molde-mål / 2-0 i stedet for 3-0
HamKam	Strømsgodset	Goal deleted	48:35	49:45	Offside	Factual 30	Annullering av SIF-mål / 0-1 i stedet for 0-2
Rosenborg	Bodø/Glimt	Goal given	06:10	08:45	Offside	Factual 120	Godkjenning av B/G-mål / 1-3 i stedet for 1-2
Strømsgodset	Viking	Goal given	52:10	56:20	Offside	Factual 180	Godkjenning av Viking-mål / 0-1 i stedet for 0-0
HamKam	Haugesund	Goal deleted	23:10	26:00	Offside	Factual 120	Annullering av HamKam-mål / 2-2 i stedet for 3-2
Fredrikstad	Strømsgodset	Goal deleted	69:25	71:05	Offside	Factual 30	Annullering av FFK-mål / 4-1 i stedet for 5-1
Rosenborg	Kristiansund	Goal deleted	79:55	81:15	Handball	Factual 20	Annullering av RBK-mål / 2-1 i stedet for 3-1
Molde	Viking	Goal given	19:30	21:25	Offside	Factual 60	Godkjenning av Viking-mål / 2-2 i stedet for 2-1
Molde	Viking	Goal deleted	80:15	82:45	Offside	Factual 90	Annullering av Molde-mål / 2-2 i stedet for 3-1
Strømsgodset	Tromsø	Goal deleted	36:40	39:00	Offside	Factual 100	Annullering av SIF-mål / 0-1 i stedet for 1-1
KFUM	Bodø/Glimt	Goal deleted	88:45	91:30	Offside	Factual 75	Annullering av B/G-mål / 1-1 i stedet for 1-2
Tromsø	Kristiansund	Goal deleted	49:55	53:05	Offside	Factual 130	Annullering av TIL-mål / 0-0 i stedet for 1-0
Viking	Molde	Goal deleted	73:20	75:20	Offside	Factual 75	Annullering av Molde-mål / 1-0 i stedet for 1-1
Haugesund	HamKam	Goal deleted	45:35	46:40	Handball	Factual 30	Annullering av HamKam-mål / 0-1 i stedet for 0-2
Viking	Bodø/Glimt	Goal deleted	13:20	15:15	Offside	Factual 50	Annullering av Viking-mål / 1-1 i stedet for 2-1
Viking	Strømsgodset	Goal deleted	62:55	64:30	Offside	Factual 60	Annullering av SIF-mål / 5-2 i stedet for 5-3

Straffespark eller ikke straffespark (16)

Bruk av VAR har ført til annullering av 7 straffespark («PK deleted»), men også ført til 9 straffespark («Goal given»). Det blir ren spekulasjon å beregne konsekvens for poeng-fordelingen.

Direkte rødt kort (5)

Bruk av VAR har ført til annullering av 1 direkte rødt kort («RC deleted»), men også ført til 4 direkte røde kort («RC given»). Dommerne påpeker at disse har ikke betydning for poengfordelingen. Dette problematiseres av medlemmer i arbeidsgruppa, som påpeker at det er umulig å si om kampens utfall endres som følge av en enkelt dommeravgjørelse eller ikke.

Spillers identitet ved gult eller rødt kort (0)

Alle de 617 gule eller røde kortene er bekreftet til riktig spiller.

6.1.3 Tidsbruk

VAR-protokollen sier at «det er ingen tidsbegrensning for vurderingen, ettersom riktig avgjørelse er viktigere enn tiden som brukes.» Fremstillingen i forrige kapittel gir noen nøkkeltall som også beskriver tidsbruken. Sammenlignet med andre land ligger dette godt innenfor det som er forventet. Det kan gjentas at gjennomsnittlig ekstra VAR-tid er 47 sekunder pr. kamp. Dette tilsvarer den ekstra tilleggstiden som legges til sammen med øvrige naturlige stopp i spillet.

Analyser som UEFA har utført viser at tilleggstid på grunn av VAR bidrar langt mindre enn skadebehandling, feiring av mål eller spillerbytter. NFF arbeider kontinuerlig med å redusere tiden som brukes, og det er allerede gjort noen grep, blant annet å støtte marginale offside-avgjørelser i forbindelse med mål.

Økning i tilleggstid er en følge et nytt FIFA-direktiv som kom før Qatar-VM, hvor dommerne ble instruert til å måle nøyaktig tid brukt i forbindelse med skader, feiring av mål, spillebytter, VAR m.m. At man nå tar tiden på de ulike elementene gjør også at denne statistikken finnes på UEFA-nivå.

6.2 Hvordan påvirkes rettferdighet, korrekte dommeravgjørelser og Fair Play?

Dersom vi antar at antall grundige sjekk («Check») kan legges til grunn (349), har presisjonen i dommeravgjørelser uten bruk av VAR så langt vært 86 % (39+9+1/349). 39 åpenbare dommerfeil som rettes, ni dommerfeil som burde vært rettet og en dommerfeil som ble anbefalt rettet, men der dommer stod på sin opprinnelige avgjørelse.

Etter innføring av VAR har dette økt til 97 % (1+9/349). FIFA hadde en tilsvarende analyse fra VM 2018, som viste forbedring fra rundt 93 % til tett opp mot 100 % ved innføring av VAR. Det finnes ingen definisjon av feilprosent i dommeravgjørelser, men fra dommernes synspunkt har innføring av VAR medført en forbedring i nøyaktighet for lagene som er involvert. Man har gått fra 49 til 10 åpenbare dommerfeil (feil hvor man ikke trenger å bruke skjønn for å vurdere situasjonen, f.eks en idømt hands som treffer hodet og ikke armen til spiller) på 165 eliteseriekamper, eller fra 0,3 til 0,06 dommerfeil pr. kamp. Sagt på annen måte skjer en åpenbar dommerfeil nå hver sekstende kamp, mot tidligere hver tredje. Dette understreker at bruk av VAR ikke skaper 100% nøyaktighet, men forbedrer dommervurderingene.

Tre av medlemmene i arbeidsgruppa mener at det ikke er mulig å tallfeste andel rette avgjørelser, endret rettferdighet og/eller Fair Play med VAR ⁸.

⁸ Se vedlegget "Fra innvikling til avvikling? VAR i kritisk lys", skrevet av Mads Skauge, for forklaring.

Samling av faktaopplysninger rundt bruk av VAR er ifølge dommerne viktig for å nyanse inntrykk og bildet av hvordan VAR fungerer. Redegjørelsen dokumenterer at antall åpenbare feil reduseres ved bruk av VAR, og det er å forvente at dette blir bedre med lenger bruk. Dette samsvarer med erfaringer fra andre nasjoner som har brukt VAR vesentlig lenger enn Norge.

I tillegg til den statistikken som er presentert i dette dokumentet inneholder materialet opplysninger om årsak til forseelser (særlig straffespark og utvisninger) og til disiplinære reaksjoner (gule og røde kort). Det er for tidlig å si noe konkret om hvordan VAR påvirker selve spillet, men vi kan allerede nå se færre alvorlige brudd på spillereglene i form av stygge taklinger, holding i feltet og forsøk på å lure dommer («filming»). I alt indikerer dette at VAR bidrar til å bedre spillernes sikkerhet samt spillets grunnleggende idé.

6.3 Hvordan påvirkes spillerne?

NISO (Norske Idrettsutøveres Sentralorganisasjon) har vært en aktiv bidragsyter i debatten om VAR i norsk fotball, med mål om å ivareta spillernes interesser og sikre rettferdighet i dommeravgjørelser. Siden 2011 har NISO jevnlig undersøkt spillernes syn på bruk av teknologi i dømming og dommernivået generelt. Fra en varierende støtte i starten, har oppslutningen rundt videodømming økt blant spillerne, særlig med tanke på teknologiens potensiale til å håndtere kritiske situasjoner som mål og offsidetasjoner, der nøyaktighet er avgjørende. Ved innføringen av VAR i Eliteserien i 2023 ble teknologien møtt med forventninger om å heve dommerstandard og gi et mer rettferdig spill.

NISOs omfattende undersøkelse våren 2024 avslørte imidlertid at spillernes oppfatning av VAR var blandet. Spørsmålet som ble stilt var: «Hva er din erfaring etter innføring av VAR», med svaralternativene «negativ», «positiv» eller «nøytral». Mens 26,5 % av spillerne uttrykte en positiv opplevelse med VAR, vurderte 45,9 % opplevelsen som negativ. Spillernes tilbakemeldinger viser bekymringer rundt hastigheten i VAR-avgjørelsene og opplevde variasjoner i dømming som påvirker spillopplevelsen. Mange ønsker at VAR kun skal håndtere tydelige og enkle situasjoner for å opprettholde flyten i kampen, og ser behov for klare retningslinjer som sikrer konsekvent bruk. Ønsket om at VAR skal bidra til rettferdighet uten å skape lange avbrytelser, er et gjennomgående tema blant spillerne, sammen med etterspørselen etter bedre kameraoppløsning og flere kameravinkler.

Samtidig har VAR-debatten i Norge blitt stadig mer polarisert, delvis som følge av supporteraksjoner og omfattende mediedekning. Noen av utvalgsmedlemmene mener også at debatten har blitt polarisert som følge av frustrasjon knyttet til kommunikasjonen fra NFF og NTF. Flere supportergrupper valgte sommeren 2024 å markere sin misnøye med VAR på arenaene, noe som påvirket spillernes opplevelse av trygghet og stabilitet i kampsituasjoner. NISO har derfor lagt vekt på å sikre at spillernes stemmer blir hørt i denne prosessen, med direkte kontakt og kvalitative samtaler som grunnlag for spillermeningene om VAR. Spillerne opplever ofte VAR som mer pålitelig og konsistent på internasjonalt nivå enn i Norge, noe som forsterker ønsket om forbedringer i Eliteserien. For NISO er det viktig at VAR evalueres i en helhetlig kontekst som både ivaretar spillernes behov og bevarer fotballens dynamikk. Spillerne uttrykker særlig bekymring for hvordan VAR påvirker scoringsøyeblikket, som mange opplever som varierende og uforutsigbart. Det anses som sentralt å utvikle VAR på en måte som både styrker rettferdigheten og sikrer at fotballens grunnleggende flyt og spenning bevares. NISOs fokus er derfor ikke bare å sikre rettferdige vilkår på kort sikt, men også å legge grunnlaget for en utvikling av VAR som både spillere og supportere kan ha tillit til i norsk toppfotball fremover.

6.4 Hvordan påvirkes trenerne?

VAR påvirker trenerne på flere måter, både i deres rolle på banen og i forhold til hvordan de håndterer avgjørelser underveis i kampene. Trenerne føler seg ofte utsatte når det gjelder rette eller gale avgjørelser i kampavgjørende situasjoner, da disse beslutningene kan ha direkte konsekvenser for deres jobb. Samtidig må trenerne balansere sin lojalitet overfor klubben og supporterne, og det kan være utfordrende for dem å uttrykke klare meninger om VAR, både generelt og spesifikt om praktiseringen av systemet.

Mange trenere er enige om at VAR har "kommet for å bli", og de ser teknologien som et viktig verktøy for å sikre rettferdighet i spillet. De er særlig positive til mållinjetechnologi og til bruken av offsidelinjen, så lenge denne kan etterprøves som korrekt. I tillegg støtter mange trenere intensjonen bak VAR, som handler om å rette opp "klare og åpenbare" feil. Samtidig er det kritiske røster blant trenerne. Mange er skeptiske til tilbakesporing flere trekk tilbake i spillet før en avgjørende situasjon, og de ønsker ikke at stillbilder skal brukes ved vurdering av gule og røde kort, da de mener dette gir en feil fremstilling av virkeligheten.

VAR påvirker også trenernes arbeid under kampene ved å gi dem uoffisielle "time outs" under VAR-pauser, noe som gir dem muligheten til å formidle taktiske justeringer til spillerne. Dette gir trenerne en ny dimensjon i deres arbeid på sidelinjen, men det stilles også spørsmål ved om dette er ønskelig i fotballens natur. Totalt sett opplever trenerne at VAR gir en blandet påvirkning på deres arbeid: På den ene siden sikrer teknologien større rettferdighet, men på den andre siden skaper den også nye utfordringer knyttet til flyten i spillet og hvordan enkelte situasjoner tolkes.

Forankring, forventningsavklaring og arbeidsmetode

Norsk fotball har mellom 15 000 og 20 000 trenere, hvorav de fleste har UEFA C-lisensmoduler, mens noen kvalifiserer seg videre til UEFA B-lisens og Toppfotballen gjennom A- og PRO-lisens. Trenerne som har A- eller PRO-lisens er de som har bidratt til denne rapporten, med særlig vekt på eliteserietrenerne, siden VAR foreløpig kun er implementert i Eliteserien for herrer, hvor kravet til trenerkompetanse er PRO-lisens. Det er viktig å merke seg at rapporten dermed ikke representerer alle fotballtrenere i Norge, men dette er avklart med VAR-utvalgets ledelse.

Forankringen av innholdet i denne rapporten er basert på flere kilder. Fem hovedtrenere fra Eliteserien har blitt dybdeintervjuet, og 25 trenere med PRO-lisens har deltatt i en spørreundersøkelse. I tillegg har en referansegruppe bestående av fem erfarne trenere med både nasjonal og internasjonal erfaring vært med som sparringspartnere. Deltakelse i VAR-utvalgsmøtene har også bidratt til å underbygge argumentene i rapporten, og samtaler med mange ulike fotballtrenere har dannet grunnlaget for det som presenteres som "Trenerens VAR-perspektiv".

Spillet

Spillet stiller spørsmålene og gir svarene. For trenerne er spillet den viktigste læreren og en dyp kjærlighet. Ingen, verken funksjonærer, klubbledere, dommere eller supportere, har rett til å forandre spillet uten videre, siden det er selve grunnlaget for at fotball er en av verdens største fellesskap. Et viktig spørsmål er derfor om spillet i seg selv etterspør VAR.

Trenerne ser både fordeler og ulemper ved VAR når det gjelder spillet. På den positive siden har det blitt mindre filming og juks, og stygt spill og "tyvtriks" har blitt redusert. Samtidig har VAR ført til mindre flyt i spillet, noe som påvirker spillets fysiologiske krav. Muligheten for fem innbyttere og VAR-pauser endrer spillets dynamikk – spørsmålet er om dette er ønskelig. Når det gjelder effektiv spilletid, har dette lenge vært en diskusjon i fotballen. Med økt bruk av VAR, flere innbyttere og skader, kan omgangene bli lengre

dersom man ønsker å forholde seg til effektiv spilletid. Dette er et aspekt som må vurderes nøye. Videre er det diskusjon om rettferdighet. Mange mener toppfotballen i sin natur er urettferdig fordi penger ofte rår, men samtidig etterspør spillet rettferdighet. Trenerne støtter derfor i stor grad bruken av VAR for å oppnå denne rettferdigheten.

Spillerne – som trenerne ser det

Når det gjelder spillerne, har VAR ført til en merkbar endring i spillernes atferd på banen. Trenerne opplever at det er mindre juks og filming, spesielt i kritiske, kampavgjørende situasjoner, som nå lettere kan avsløres. På denne måten beskytter VAR spillet mot uærlige handlinger.

Trenerne ser flere positive sider ved VAR i forhold til spillerne. Spillernes atferd har blitt bedre, og de tør nå å være mer offensive på offsidelinja. Spillerne som deltar i internasjonale kamper får også erfaring med VAR gjennom spill i hjemlig liga, noe som er en fordel. På den negative siden kan mindre flyt i kampen være et problem, og det er også en viss usikkerhet rundt bruken av VAR, spesielt når det gjelder "måleufori" og gråsonetolkning, særlig i hands-situasjoner. Trenerne mener at VAR først og fremst må beskytte spillet og spillerne, ikke bare dommerne.

Treneren

For trenere er VAR en kilde til både utfordringer og fordeler. På den ene siden føler trenerne ofte at de står mellom flere interesser. De må være lojale overfor klubben og supporterne, samtidig som de må forholde seg til avgjørelser som kan koste dem jobben. Dette gjør at trenerne ofte er tilbakeholdne med å gi klare, negative uttalelser om VAR.

Flertallet av trenerne mener imidlertid at VAR har kommet for å bli, og de er positive til teknologien. "Alle" trenere støtter bruken av mållinjeteknologi, og de fleste er også positive til bruken av offsidelinje, så lenge den kan etterprøves som korrekt. De fleste trenere støtter VARs opprinnelige intensjon om å rette opp "klare og åpenbare" feil. På den andre siden er trenerne kritiske til tilbakesporing flere trekk bakover i spillet før en avgjørende situasjon, og de ønsker heller ikke stillbilder ved vurdering av gule eller røde kort, da de mener dette gir et feil bilde av forseelsen. Mange trenere er nysgjerrige på om kunstig intelligens (AI) kan være til hjelp i avgjørelsesprosessen. I tillegg gir VAR-pauser trenerne mulighet til "time outs", noe de stiller seg spørsmålet om de ønsker.

Trenerens nå-situasjon: VAR i Eliteserien

Trenerne mener at innføringen av VAR i Eliteserien skjedde for raskt. Det var behov for mer opplæring, både for VAR-dommerne, hoved- og assistentdommerne, spillerstallene og trenerteamene. Overgangen fra informasjon til forståelse, og særlig til felles forståelse, har vært utfordrende. Mange trenere har blitt overrasket over enkelte aspekter av VAR-protokollen, hvor søken etter rettferdighet kan stå i kontrast til beslutninger som følge av selve protokollen.

Trenerne er positive til endringsviljen som har vært vist underveis i implementeringen, blant annet gjennom et operativt VAR-utvalg. Selv om de fleste trenere er positive til VAR, mener mange at systemet i sin nåværende form fortsatt har forbedringspotensial.

Forbedringspunkter sett fra et trenerperspektiv

Generelt er trenerne enige om at fotballspillet aldri vil bli kvitt "gråsonebedømmelser". Fotballens natur består av omskiftelige situasjoner som sjelden er svart-hvite, og regelverket er fylt med tolkninger. De fleste trenere er derfor ikke teknologioptimister, men de er åpne for å bruke teknologi der det er mulig å sikre objektivitet, som for eksempel med mållinjeteknologi og forbedret offsidelinjeteknologi. Når det gjelder VAR utover "klare og åpenbare" feil, er meningene delte, men det er bred enighet om at tilbakesporing flere

trekk bakover i spillet ikke bør praktiseres.

Trenerne etterlyser generelt bedre skolering av dommere, og noen mener at en profesjonalisering av dommerrollen kan være et naturlig steg videre. De ønsker også bedre opplæring av VAR-dommere og en styrket bevissthet blant trenerne om hvordan VAR-protokollen fungerer. Samtidig bør det være et bevisst forhold til teknologiens rolle i spillet, med åpenhet i beslutningsprosessene mellom hoveddommere og VAR. Trenerne mener at VAR bør føre til større rettferdighet ved å fange opp situasjoner som "alle" ser, men som dommeren eller VAR-rommet overser i dag

6.5 Hvordan påvirkes likestillingen og ulikhet i fotballen?

6.5.1 Toppserien

NFF har et uttalt mål om å jobbe for like muligheter. Toppserien har ikke ønsket å innføre VAR. Dette på grunn av at kostnadene er for høye sett i forhold til de totale økonomiske ressursene som klubbene og ligaen rår over. Ifølge Fotball Media er det teknisk mulig å innføre VAR i Toppserien.

Sett i et likestillingsperspektiv er det ifølge Toppfotball Kvinner uheldig at VAR eller ikke-VAR, behandles ulikt for kvinner og menn på øverste nivå i norsk fotball. De ønsker like muligheter for kvinner og menn. Det gjelder både spillerne og dommerne. Toppfotball kvinner mener det prinsipielt burde vært en selvfølge at VAR ble innført samtidig både i Eliteserien og Toppserien.

NISO har snakket med et utvalg spillere i Toppserien som mener det er andre grep som bør prioriteres i Toppserien fremfor VAR.

6.5.2 Breddefotball

Norsk Ligafotball har besvart arbeidsgruppas spørsmål knyttet til hvordan VAR kan påvirke likestilling og ulikhet i fotballen. Norsk Ligafotball representerer klubbene i PostNord- og Norsk Tipping-ligaen, som defineres som semiprofesjonell fotball, hvor begge styres fra sentralt hold i NFF.

Hoveddommere i PostNord settes opp fra dommerseksjonen på Ullevaal. Assistentdommere skal være «lokale» og settes opp av krets. I Norsk Tipping ligaen settes alt på dommersiden opp av krets. Det Norsk Ligafotball har sett mtp VAR og som de også stilte spørsmål om da VAR ble et tema, var: Hvordan vil dette ha innvirkning på dommerstanden for våre nivå, både økonomisk og ikke minst når det gjelder kvalitet? Dommerseksjonen i NFF forteller at alle fotballkretsene har fått midler til ansettelse av KAD (Krets Ansvarlig Dommer), som jobber med rekruttering, talentarbeid, forebygging for frafall, samt oppfølging av kretsens beste dommere i Norsk Tipping-ligaen med utvekslingskamper mellom kretsene.

I dommerseksjonen til NFF har fagkonsulent Jørn Thomas Smedsrud faglig ansvar for oppfølging av dommere i PostNord-ligaen, Toppserien, 1. Div Kvinner og samarbeider tett med fotballkretsene. Dommerseksjonen har tett faglig oppfølging av dommerne i disse turneringene med veiledere, mentorer og coacher knyttet til tiltak i seriekampene eller fagsamlinger. Etter VAR ble etablert har de fleste dommere i PostNord-ligaen og de rutinerte i Norsk Tipping-ligaen fått fjerdedommer-oppdrag i Eliteserien og OBOS-ligaen, noe som er en gulrot i hverdagen med tanke på videre utvikling.

Per nå er det en dommerpool på 28-30 stk dommere for PostNord som sendes fra nord til sør. I tillegg ønsker dommerseksjonen og ha fjerdedommer på Norsk ligafotball sine kamper. Det mener Norsk Ligafotball ikke er hensiktsmessig når det samtidig ikke er rom/økonomi i NFF for å ha f.eks. samband mellom dommerne.

Økonomien bekymrer Norsk Ligafotball, det samme gjør kvaliteten på dommerne fremover. Arbeidsgruppa har spurt NFFs dommersjef hvordan dommerseksjonen ville prioritert dersom VAR ble avvirket og man som følge av det fikk en økning i det disponible dommerbudsjettet. Her er NFF tydelige på at man ville prioritert faglig utvikling og profesjonalisering av de beste dommerne, altså ikke de dommerne som per i dag dommer i PostNord- og Norsk Tipping-ligaen.

6.5.3 Cupen/ NM

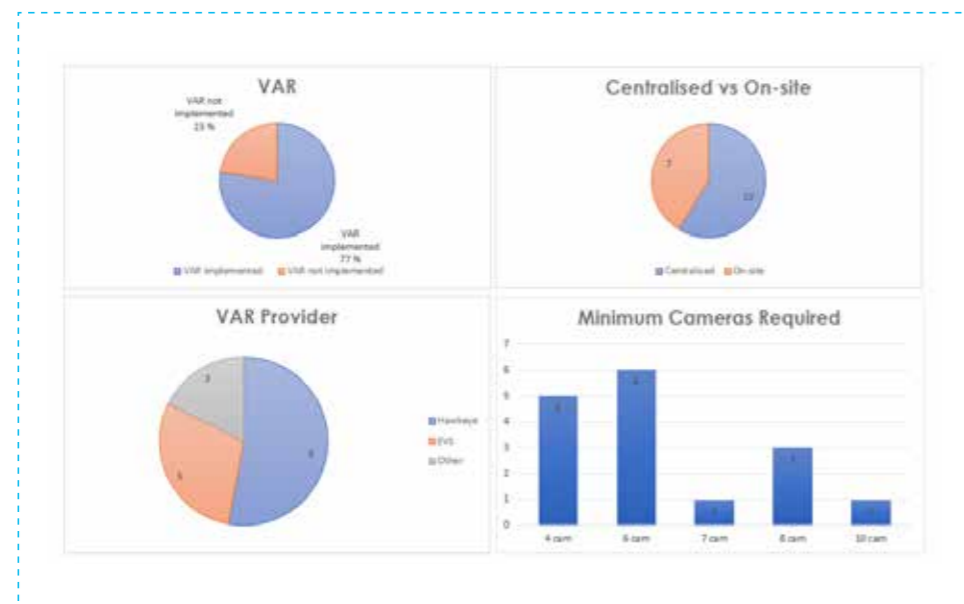
Cupen/ NM er en turnering som både eliteklubbene og breddeklubbene i Norge deltar i. I dag er det kun finalen på både herre- og kvinnesiden som spilles med VAR. På herresiden kan dette innebære en klar fordel for spillerne som har erfaring med VAR i sin liga fra før av. Det betyr at Eliteserieklubbene vil spille med en større fordel enn det OBOS-klubbene, PostNord-klubbene og lavere divisjoner vil gjøre dersom disse skulle nå en NM-finale.

For kvinnefotballen innebærer det at VAR benyttes for første og eneste gang i cupfinalen. Det gis dermed ikke erfaringer med å spille med dette noe annet sted i norsk liga eller cup, verken for spillere, klubber eller dommere.

6.6 Hvordan står VAR i Norge sammenliknet med andre ligaer?

6.6.1 Teknologi

En gjennomgang utført av 22 ligaer som er medlemmer i European Leagues viser at Norge er et av fem land som har valgt teknologiløsningen til EVS. Ni ligaer bruker Hawkeye og to har en tredje leverandør. Av ligaene som besvarte er det ti stk som har en sentral løsning med VAR-rom eller senter.

Valget av VAR-teknologi i Norsk Eliteserie, er basert på en produksjonslinje som kan kommunisere med det produksjonssystemet TV2 innehar, og system som er sertifisert av FIFA og UEFA. Dersom fotballen skulle ønske å skifte teknologi i innværende rettighetsperiode, er det mulig såfremt fotballen tar kostnadene endringene vil medføre. I forbindelse

med utlysning av anbud på medierettighetene til norsk fotball, og/ eller i forbindelse med ny rettighetshaver fra 2028, kan fotballen kunne gjøre nye vurderinger rundt leverandør av VAR-teknologi.

EVS og VAR-systemet Xeebra er blant markedslederne innenfor VAR-teknologi, og benyttes av UEFA og FIFA i deres turneringer, i tillegg til flere ligaer i Europa (som sett i oversikten over), og på verdensbasis.

Systemvalg i TV er basert på «proven technology», i dette tilfellet EVS, som leverer solid tv-teknikk i mange produksjonsledd, med kort nedetid og høy kvalitet, blant annet innen slow motion/ replay-teknologi, og som i dette tilfellet er spesialister innenfor VAR-teknologi.

To VAR-systemer var sertifisert av FIFA på det tidspunktet TV2/DMC og norsk fotball skulle velge teknologi: EVS/ Xeebra og Hawkeye. I ettertid har også systemet Dragon blitt sertifisert for VAR, og dette systemet er på vei til å bli implementert i Premier League som deres valgte semi-automatisert-offside-teknologi.

Forskjellen på de to produksjonsstrukturene er at EVS selger utstyr (hardware og software) og at dette systemet kunne kommunisere med TV2s produksjonssystemer, mens Hawkeye operer med en såkalt SAAS-modell, det vil si at du ikke kan få kjøpt komponenter/ teknikk, men må kjøpe en bemannet tjeneste. Hawkeye-modellen var ikke egnet for integrasjon med annen tv-teknologi i Eliteserien i Norge, og ble derfor valgt bort.

I tillegg kunne EVS-teknologien «sømløst» kommunisere med med kamera- og slow-motion-teknologien til TV2 og NEP, som er TV2s produksjonspartner i Eliteserien.

I Norge ble det besluttet på bakgrunn av denne totalkunnskapen, å opprette et eget VAR-senter hos DMC Production, med EVS-teknologi for VAR, og med TV2 og NEP som garantist for totalproduksjonen, inkludert VAR.

I tillegg opprettet TV2 og Telenor sammen et kontribusjonssystem (linjer) for VAR på samtlige Eliteserie-arenaer. Kommunikasjonssystemet Vokkero som dommerne bruker seg imellom, ble også integrert i teknologien, og dermed kan også VAR-senteret kommunisere «på øret» til banedommerne.

EVS- systemet er i stadig utvikling, som norsk fotball, gjennom TV2 og produksjonsselskapet DMC, løpende får ta del i. En forbedret utgave virtuelle offsidelinjer gjennom EVS sitt Xeebra VAR-system, planlegges klart til neste Eliteserie-sesong. DMC Production tester løsningen høsten 2024.

En av utfordringene som fremheves av teknologileverandørene, er nettopp offside-vurderinger. Banene er presist og individuelt oppmålt, fordi ikke alle er flate, og de hvite linjene kan være skjeve. Linsene på kameraene kan også forvrengte virkeligheten noe. Alt dette gjør at matematikk spiller en viktig rolle i trekking av offside-linjer. EVS opplyste om at når VAR-tegninger utfordres, ligger det komplekse matematiske modeller bak, og EVS har langt mer informasjon tilgjengelig enn det som når offentligheten. Nøyaktigheten er essensiell både for EVS og for å oppfylle FIFAs sertifiseringskrav, noe det er lagt stor vekt på i utviklingen av verktøyet.

EVS/DMC fremhevet i møte med arbeidsgruppa den nyeste generasjonen programvare, som reduserer tiden som brukes på VAR-avgjørelser (offside-situasjoner) med

30-60 sekunder sammenlignet med dagens løsninger. Et raskere brukergrensesnitt for offside-vurderinger vil kreve færre klikk for å tegne linjer, og denne oppgraderingen blir tilgjengelig før neste sesong uten ekstra kostnad for norsk fotball. Når det gjelder offside-linjen, er det VAR-dommeren som bestemmer det endelige punktet, ikke replay-operatøren – selv om det er replay-operatøren som setter det første/ foreslåtte punktet.

Utover den planlagte oppdateringen jobber EVS med en virtuell offside-linje basert på «skeleton detection», som følger spillernes kroppsposisjoner fra alle kameravinkler samtidig og raskt foreslår den korrekte linjen.

EVS bekreftet ovenfor gruppa at noen av oppgraderingene vil være klare til neste sesong, mens andre vil komme med senere oppdateringer. Løsningen med «skeleton detection» forventes å medføre en ekstra kostnad.

I møte med arbeidsgruppa kunne EVS/ DMC også forklare at hvert kamera har sin spesi- fikke oppgave under produksjonen, og systemet sørger for at kameraene er synkronisert før kampen starter. Når det gjelder antall kameraer, krever FIFA fem kameraer som minimum for VAR, men Norge har lagt til et ekstra høyt kamera i tillegg til et lavt bak mål for å forbedre dekningen. EVS/ DMC poengter at selv med opptil 40 kameraer kan man gå glipp av detaljer. Det ekstra kameraet ble lagt til etter uttalt misnøye om kvaliteten etter innføring av VAR i eliteserien.

DMC kunne også dele at fremtidige tester knyttet til ny teknologi blant annet vil inkludere AI-styrte offside-kameraer, og små kameraer plassert med jevne mellomrom langs banen.

Når det gjelder ansvar for feil, presiserer teknologileverandørene at det endelige ansvaret for riktige avgjørelser ligger hos dommeren, men at de jobber så godt de kan med å tilby en god teknologisk løsning.

Utfordringer knyttet til teknologi og nøyaktighet

Gruppa fikk en gjennomgang ved Bjørnar Posse Sandboe, mangeårig fagleder for foto i tv-produksjoner og styreleder i Stabæk Support, som stilte relevante spørsmål til nøyaktigheten i verktøyet.

I hans gjennomgang kom det frem at nøyaktigheten av VAR-systemet i Norge avhenger i av den underliggende teknologien og hvordan denne benyttes i praksis. Mens landmålin- gene av banen og kalibreringen av programvaren er svært presise, skaper begrensninger i TV-kameraenes bildefrekvens og oppløsning utfordringer som kan påvirke avgjørelsene. Eksempelvis gir dagens 25 bilder per sekund betydelige avvik i bevegelse mellom bildene, noe som særlig påvirker avgjørelser i hurtige situasjoner, som offside. Når en spiller beveger seg raskt eller ballen forlater foten i en pasning, kan bevegelsen mellom bildene være så stor at VAR-dommerne må ta avgjørelser basert på materiale med en innebygd feilmargin.

Denne usikkerheten forsterkes av at punktsettingen for offsidelinjer og høyden over bakken også avhenger av dommerens vurdering, noe som kan gi mange centimeter i avvik. Selv med avanserte teknologiske verktøy, er det derfor tydelig at VAR-systemet ikke kan oppnå den millimeterpresisjonen det fra flere hold hevdes å ha. Dette har ført til en rekke tilfeller i norsk fotball hvor marginale avgjørelser har blitt endret, og i noen til- feller har det blitt avdekket store variasjoner i de offisielle målingene. Dette understreker viktigheten av å forstå teknologiens begrensninger når man diskuterer nøyaktigheten og påliteligheten av VAR.

I tillegg til de tekniske utfordringene, er det viktig å forstå at selv med de beste verktøy- ene på plass, kan menneskelige faktorer påvirke bruken av VAR. Replay-operatørene og VAR-dommerne har ansvar for å sette punktene som avgjør offside eller andre situasjo- ner, men disse vurderingene kan variere avhengig av hvilken kroppsdel som blir brukt som referansepunkt og hvor nøyaktig høyden over bakken er estimert. Dette kan føre til at avgjørelser blir gjort på marginale forskjeller som kan være innenfor feilmarginene til systemet. Når et bilde viser en spiller "offside" med noen få centimeter, kan en liten endring i punktsettingen, høydeberegningen eller valg av bilde utgjøre forskjellen mellom en korrekt eller feilaktig avgjørelse.

Gjennom det siste året og i sitt innlegg for utvalget har Sandboe publisert bilder der linjer og punkter er satt på nytt, der resultatet skiller seg fra bilder publisert av VAR. Uansett hvilken versjon man opplever mest troverdig viser dette at man med VARs feilmargin/ slingringsmonn kan få mange situasjoner til å bli enten det ene eller det andre. En margi- nal avgjørelse kan derfor avgjøres av en tredjepart utenfor dommerteamet (RO) basert på kompetanse, intuisjon, bevisst/underbevisst handling, eller rene tilfældigheter – spesielt under tidspress. Sandboe fortalte til utvalget at når man er kjent med systemet, kan det være svært lett å påvirke en marginal avgjørelse, og det er nesten umulig å oppdage si- den det resulterer i en «troverdig» fasit innenfor videomaterialets slingringsmonn.

6.6.2 Opplæring

I kapittel 7: VAR som ressurs for dommerne blir opplæring og faglig utvikling for dom- merne dekket i mer detalj. Opplæringsprogrammet for dommerne ble utviklet i henhold til FIFA-standarder. Selve opplæringen for VAR-dommere strakk seg over 15 måneder og bestod av flere stadier, som kombinerte teori og praksis. Til sammenlikning brukte man syv måneder på opplæring ved implementering av VAR i Danmark. I første fase deltok dommerne på kurs i VAR-protokoller og tekniske retningslinjer med instruktører fra FIFA. Deretter fulgte en intens offline-trening der dommerne øvde på 150 videosimuleringer for å håndtere ulike spillsituasjoner. Sommeren 2022 gikk opplæringen over i en praktisk fase under Norway Cup, der dommerne fikk veiledning i reelle kampsituasjoner. I novem- ber returnerte de til VAR-senteret for mer avansert offline-trening, der spesielt komplekse situasjoner ble simulert. UEFA har i tillegg satt fokus på hvordan opplæring av dommere har måttet utvides for å inkludere teknisk kompetanse og forståelse for når og hvordan VAR skal brukes. I Tyskland har DFB iverksatt egne treningsprogrammer der dommere blant annet lærer å samarbeide tett og kommunisere presist og effektivt med VAR-team- et for å sikre at avgjørelser tas så raskt og korrekt som mulig, uten unødvendige avbrudd i spilllets flyt. Man kan argumentere for at dette bør bli satt enda tydeligere i system også i Norge, dersom VAR skal holde det nødvendige nivået i Norge over tid. Dommersjefen i NFF bekreftet ovenfor gruppa at dette var en del av veien videre, og en del av eksis- terende budsjett, dersom VAR skulle forbli en del av norsk fotball.

6.6.3 Omfang av VAR-protokoll

NFF og norske toppklubber er del av et større internasjonalt system, hvor IFAB fastsetter spillereglene. Det er også IFAB som bestemmer og justerer VAR-protokollen for å følge utviklingen i moderne fotball. FIFA har fra 2024 innført VAR i alle større turneringer, og de tester også ut et alternativ kalt "Video Support" for mindre ligaer/ turneringer med færre kameraer. NFF følger UEFAs tolkninger av regelverk og VAR-bruk.

- NFF ansatte i mai 2024 en VAR-ansvarlig for å sikre faglig oppfølging knyttet til VAR. Denne oppfølgingen skjer før og etter kamprundene, og tar for seg følgende:

- Aktuelle situasjoner sendes ut hver tirsdag til toppdommerne.
- Individuelle tilbakemeldinger til VAR-dommerne vedr. kommunikasjon og faglige vurderinger

- Fortløpende justeringer (ref. nye retningslinjer ved håndtering av offside)
- Kommunikasjon mellom VAR og Dommer / Alle er blitt trygge i rollen sin.
- Oppfølging av DMC / EVS, blant annet knyttet til testing av virtuelle offsidelinjer.

Selve VAR-protokollen som Norge følger, lyder på følgende måte:

Prinsipper

VAR-protokollen følger, så langt det er mulig, prinsippene og filosofien i fotballens spilleregler.

Bruken av videoassistentdommere (VAR) er kun tillatt der arrangøren av kampen/turneringen har oppfylt alle kravene i Implementeringshjelp- og godkjenningsprogrammet (IAAP), slik det er beskrevet i FIFAs IAAP-dokumenter, og har mottatt skriftlig tillatelse fra FIFA.

Prinsipper for bruk av VAR

Bruk av VAR i fotball er basert på en rekke prinsipper, som alle skal overholdes i kamper med VAR.

1. Videoassistentdommer (VAR) er medlem av dommerteamet med uavhengig tilgang til TV-opptak fra kampen. VAR kan bare bistå dommeren i tilfeller som er klar og åpenbar dommerfeil eller en alvorlig hendelse som har blitt oversett, i forbindelse med
  - Scoring / ikke scoring
  - Straffespark / ikke straffespark
  - Direkte utvisning (ikke andre advarsel)
  - Feil identitet av spiller (hvis dommeren gir advarsel eller viser ut feil spiller)
2. Dommeren skal alltid ta en vanlig avgjørelse, det vil si at dommeren ikke kan unnlate å ta en avgjørelse og deretter bruke VAR.
3. Dommerens opprinnelige avgjørelse vil ikke bli endret med mindre «review» tydelig viser at avgjørelsen er en klar og åpenbar dommerfeil.
4. Det er bare dommeren som kan avgjøre om VAR skal brukes i en gitt situasjon – Videodommerne (og de andre medlemmene av dommerteamet) kan bare anbefale dommeren å bruke VAR.
5. Den endelige avgjørelsen i en situasjon tas alltid av dommeren, enten basert på faktisk («factual») informasjon fra Videodommeren eller etter at dommeren har utført en vurdering ved «On-field review» (OFR).
6. Det er ingen tidsbegrensning for vurderingen, ettersom riktig avgjørelse er viktigere enn tiden som brukes.
7. Spillere og lagledere skal ikke omringe dommeren for å påvirke en «review» eller den endelige avgjørelsen.
8. For å sikre åpenhet skal dommeren være synlig under «review» (OFR).
9. Dersom spillet fortsetter etter en hendelse som deretter gjennomgås, opprettholdes enhver disiplinær handling i perioden, selv om den opprinnelige avgjørelsen endres (bortsett fra advarsel/utvisning for å ulovlig hindre en positiv angrepsmulighet eller å frata en åpenbar scoringsmulighet).
10. Dersom spillet er stoppet og startet på nytt, kan ikke VAR eller dommeren gjøre en

«review» bortsett fra ved feil identitet eller for potensiell utvisning for et lovbrudd knyttet til voldsom opptreden, spytting, biting eller bruk av ekstremt støtende, fornærmende og/eller krenkende handling(er).

11. Den delen av spillet som kan gjennomgås før eller etter en hendelse er fastsatt i VAR-protokollen og spillereglene.
12. Ettersom VAR automatisk sjekker alle situasjoner og dommeravgjørelser, er det ingen grunn for trenere eller spillere til å be om en «review».

Kampavgjørende avgjørelser / hendelser som kan vurderes

Dommeren kan kun motta hjelp fra VAR i fire kategorier kampavgjørende hendelser og dommeravgjørelser. I alle tilfeller brukes VAR først *etter at dommeren har vurdert situasjonen og tatt en første avgjørelse* (inkludert å la spillet fortsette) - eller hvis en alvorlig hendelse ikke er observert av dommerteamet.

Dommerens opprinnelige avgjørelse endres ikke med mindre det er en **klar og åpenbar dommerfeil** (dette inkluderer enhver avgjørelse fra dommerteamet eksempelvis offside).

Kategoriene som kan underlegges «review» ved **klar og åpenbar dommerfeil** eller ved en **alvorlig hendelse som er oversett** er:

Scoring / ikke scoring

- forseelse av angripende lag i oppspillet til eller ved scoringen (for eksempel hands, forseelse, offside)
- ballen ute av spill før scoringen
- avgjørelse om det er scoring eller ikke
- forseelse av keeper og/eller skytter ved utførelsen av straffespark, eller for tidlig innløp fra en angriper eller forsvarer som blir direkte involvert i spillet hvis straffesparket returnerer fra målstolpe, tverrligger eller keeper.

Straffespark / ikke straffespark

- forseelse av angripende lag i oppbyggingen til straffesparket (for eksempel hands, forseelse, offside)
- ballen ute av spill før forseelsen som fører til straffesparket
- sted for forseelsen (innenfor eller utenfor straffesparkfeltet)
- straffesparket feilaktig idømt
- manglende idømt straffespark

Direkte rødt kort (ikke andre advarsel)

- DOGSO (spesielt sted for forseelsen og posisjon til andre spillere)
- alvorlig brudd på spillereglene (eller hensynsløs opptreden)
- voldsom opptreden, biting eller spytting på annen person
- viser støtende, krenkende eller fornærmende handling(er)

Feil identitet (rødt eller gult kort)

Hvis dommeren straffer en forseelse og deretter gir feil spiller fra det fornærmende (straffede) laget et gult eller rødt kort, kan identiteten til spilleren endres. Selve forseelsen kan ikke omgjøres med mindre det gjelder scoring, mulig straffespark eller direkte rødt kort.

Praktiske forhold

- Bruk av VAR under en kamp innebærer følgende praktiske forhold:
- VAR ser kampen i video-operasjonsrommet (VOR), med hjelp fra en assisterende VAR (AVAR) og repriseoperatør (RO)
- Avhengig av antall kameravinkler (og andre hensyn) kan det være mer enn én AVAR eller RO
- Kun autoriserte personer ha adgang til VOR eller kommunisere med VAR, AVAR eller RO under kampen
- VAR har uavhengig tilgang til TV-opptak og avspillingskontroll
- VAR er koblet til kommunikasjonssystemet som brukes av dommerne og kan høre alt de sier. VAR kan snakke med dommer ved å trykke på en knapp (for å unngå at dommeren blir distrauert av samtaler i VOR)
- Hvis VAR er opptatt med en sjekk eller en «review», kan AVAR snakke med dommer, spesielt hvis spillet må stoppes eller for å sikre at spillet ikke gjenopptas
- Hvis dommeren bestemmer seg for å se TV-opptakene, vil VAR velge den beste vinkel og bildehastighet. Dommeren kan be om andre vinkler eller hastigheter.

Prosedyrer**Dommerens opprinnelige beslutning**

- Dommeren og de andre i dommerteamet må alltid ta en første avgjørelse (inkludert disiplinærtiltak) som om det ikke var noen VAR (unntatt hvis dommerteamet har oversett en hendelse).
- Dommeren og andre i dommerteamet har ikke lov til å gi «ingen avgjørelse», da dette vil føre til svak og ubesluttet kampledelse, for mange «reviews» og betydelige problemer hvis teknologien svikter.
- Dommeren er den eneste som kan ta den endelige avgjørelsen. VAR har samme status som de andre i dommerteamet og kan kun bistå dommeren.
- Å avvente bruk av flagget eller fløyten for en forseelse er kun tillatt hvis det foreligger en klar angrepssituasjon, når en spiller er i ferd med å score et mål eller har fritt løp inn i eller mot motstandernes straffefelt.
- Hvis assistentdommer avventer markering med flagget for en forseelse, skal assistentdommeren heve flagget når det angripende laget scorer et mål, får straffespark, frispark, hjørnespark eller innkast, eller beholder ballen etter at det første angrepet er avsluttet. I alle andre situasjoner avgjør assistentdommeren om flagget skal heves eller ikke, avhengig av hva spillet krever.

Sjekk («check»)

- VAR sjekker automatisk TV-opptakene ved potensiell eller faktisk scoring, straffespark eller avgjørelse/hendelse med direkte rødt kort, samt identifiserer feil identitet ved gult/rødt kort. Det brukes forskjellige kameravinkler og avspillingshastigheter.

- VAR kan sjekke opptakene i normal hastighet og/eller sakte film, men generelt skal sakte film kun brukes til fakta, eksempelvis ved posisjon av forseelse/spiller, kontaktpunkt for fysiske forseelser og kontakt med hand, samt ball ute av spill (inkludert mål/ikke mål). Normal hastighet skal brukes for å fastslå intensiteten og kraften i en fysisk forseelse eller ved hands.
- Hvis en rask sjekk ikke indikerer en **klar og åpenbar feil** eller **alvorlig manglende reaksjon** på en hendelse, er det vanligvis ikke behov for VAR å kommunisere med dommer. Dette kalles en stille sjekk. For å bidra til å kontrollere av spillerne kan det noen ganger være hensiktsmessig at VAR bekrefter at det ikke er en klar og åpenbar feil eller alvorlig manglende reaksjon på hendelse.
- Dersom gjenopptagelse av spillet utsettes for en VAR-sjekk, vil dommeren signalisere dette ved å holde en finger til øret og markere med den andre hånden. Denne markeringen opprettholdes til VAR-sjekk er avsluttet, da det viser at dommeren mottar informasjon fra VAR eller en annen i dommerteamet.
- Hvis sjekk indikerer en sannsynlig **klar og åpenbar feil** eller **alvorlig manglende reaksjon** på en hendelse, vil VAR kommunisere denne informasjonen til dommeren, som vil avgjøre om det skal gjøres en «review» av hendelsen.

Review

- Dommeren kan gjøre en «review» for en potensiell **klar og åpenbar feil** eller **alvorlig manglende reaksjon** når:
  - VAR (eller en annen i dommerteamet) anbefaler en «review»
  - Dommeren mistenker at en alvorlig hendelse har blitt oversett
  - Hvis spillet er stoppet, vil dommeren utsette gjenopptagelsen
  - Hvis spillet fortsetter, skal dommeren stanse spillet når ballen neste gang er i nøytral sone eller ved en ufarlig situasjon (vanligvis når ingen av lagene er i angrep), og vise TV-symbolet.

VAR beskriver for dommeren hva som kan sees på TV-bildene og dommeren:

- viser TV-symbolet (hvis det ikke allerede er vist) og går til området for «review» (RRA) for en «On-field review» (OFR) før dommeren tar endelig avgjørelse. De øvrige medlemmene av dommerteamet skal ikke se TV-bildene, med mindre dommeren i spesielle tilfeller ber om det.

eller

- tar en endelig avgjørelse basert på dommerens egen oppfatning og informasjon fra VAR, og eventuelt innspill fra andre i dommerteamet – («VAR-only review» ved fakta-baserte avgjørelser).
- På slutten av begge «review»-prosessene må dommeren vise TV-symbolet umiddelbart etterfulgt av den endelige avgjørelsen.
- For subjektive avgjørelser, eksempelvis ved intensiteten i en takling, forstyrre ved offside og vurderinger av hands vil en «On-field review» (OFR) være riktig.
- For faktabaserte avgjørelser, eksempelvis ved spillers plassering (offside), kontakt mellom ball og hånd (hands), vurdering av sted for forseelse (innenfor eller utenfor straffesparkfeltet), ball ute av spill osv. vil «VAR-only review» være tilstrekkelig. En «review» av dommeren (OFR) kan bidra til kontroll av spillerne eller "selge" avgjørelsen

(f.eks. en kampavgjørende avgjørelse sent i kampen).

- Dommeren kan be om forskjellige kameravinkler og hastigheter, men generelt skal sakte film kun brukes til visning av fakta, eksempelvis ved posisjon av forseelse/spiller, kontaktpunkt ved fysiske forseelser og kontakt med hånd, ballen ut av spill (inkludert mål/ikke mål). Normal hastighet skal brukes for å få et bilde av intensiteten i en forseelse eller for å avgjøre om det er hands.
- For avgjørelser eller hendelser knyttet til scoring, straffespark/ikke straffespark eller rødt kort for å hindre en åpenbar målsjanse (DOGSO), kan det være det nødvendig å se gjennom oppspillet som førte direkte til avgjørelsen eller hendelsen, inkludert hvordan det angripende laget gjenvant ballbesittelse i åpent spill.
- Fotballens regelverk tillater ikke at gjenopptagelse av spillet (for eksempel ved hjørnespark eller innkast) endres når spillet er gjenopptatt. Disse avgjørelsen kan derfor ikke underlegges «review».
- Dersom spillet er stoppet og gjenopptatt, kan dommeren bare foreta «review» og iverksette disiplinære sanksjoner ved feil identitet eller for en potensiell forseelse som er voldsom opptreden, spytting, biting eller ekstremt støtende, krenkende og/eller fornærmende handling(er).
- Prosessen ved «review» bør fullføres så effektivt som mulig, men korrekt avgjørelse er viktigere enn tiden som brukes. Derfor og fordi noen situasjoner er komplekse med flere avgjørelser som skal vurderes, er det ingen maksimal tidsfrist for «review»-prosessen.

Endelig avgjørelse

- Når «review»-prosessen er fullført, skal dommeren vise TV-symbolet og kommunisere den endelige avgjørelsen.
- Deretter vil dommeren tildele, fastholde, endre eller trekke tilbake disiplinær tilleggsstraff (dersom det er relevante) og gjenoppta spillet i samsvar med spillereglene.

Spillere, reserver og lagledere

- Siden VAR automatisk sjekker alle situasjoner og hendelser, trenger ikke trenere eller spillere å be om sjekk eller «review».
- Spillere, innbyttere og lagledere skal ikke forsøke å påvirke eller forstyrre «review»-prosessen, inkludert når den endelige avgjørelsen er kommunisert.
- Under «review»-prosessen skal spillerne være på spillebanen, mens innbyttere og lagledere skal forbli utenfor spillebanen.
- En spiller, innbytter, utskiftet spiller eller lagleder som overdrevent viser TV-symbolet eller går inn i RRA skal tildeles advarsel (gult kort).
- En spiller, innbytter, utskiftet spiller eller lagleder som går inn i Video-operasjonsrommet (VOR) skal utvises (rødt kort).

Kampens gyldighet

I prinsippet blir ikke en kamp ugyldig på grunn av:

- VAR-teknologien ikke fungerer av tekniske årsaker (som for mållinjeteologi - GLT)

- feil beslutning(er) som involverer VAR (ettersom VAR er medlem av dommerteamet)
- beslutning(er) om ikke å vurdere en hendelse
- det forekommer «review» av en situasjon eller beslutning som ikke er iht. VAR protokollen.

Dersom VAR, AVAR eller TV-operatør ikke kan fortsette (for eksempel ved skade eller plutselig sykdom)

Spillereglene Lov 6 – De andre i dommerteamet fastsetter: «Kamp-/turneringsreglement skal fastsette rekkefølgen på hvem som erstatter hvem i et dommerteam, dersom én i teamet ikke kan starte kampen, fortsette sin rolle eller av andre grunner må avbryte sin deltakelse i kampen.» I kamper med VAR gjelder dette også for repriseoperatøren.

Ettersom det kreves spesiell trening og kvalifikasjoner for å være Videodommer (VMO) og repriseoperatør, skal følgende inngå i bestemmelsene.

- En VAR, AVAR eller repriseoperatør som ikke kan starte eller fortsette, kan bare erstattes av noen som er kvalifisert for rollen.
- Hvis det ikke finnes kvalifisert erstatter for VAR eller repriseoperatøren*, skal kampen spilles videre uten bruk av VAR.
- Hvis det ikke finnes kvalifisert erstatter for AVAR*, skal kampen fortsett uten bruk av VAR, med mindre begge lag skriftlig er enige om at kampen kan spilles eller fortsette med kun VAR og repriseoperatør.

*) Dette gjelder ikke dersom kampen er oppsatt med mer enn én AVAR eller repriseoperatør.

7

VAR som ressurs for dommerne

7 VAR som ressurs for dommerne

Toppdommerforeningens (TDF) kartlegging av toppdommernes holdning til VAR er entydig. Dommerne er positive til VAR som en naturlig del av å følge den internasjonale utviklingen. Dommerne forvalter til enhver tid det gjeldene regelverk og tilpasser seg de regler og retningslinjer som implementeres av IFAB for hele verden. VAR ble innført på grunn av historiske hendelser og grove feil som fotballen ikke kunne leve med. Tempo i fotball og de betydelige verdiene som står på spill i hver kamp gjør at VAR er en forsikring mot klare og åpenbare feil som få er tjent med. Å gå i en motsatt retning fremstår for dommerne som skremmende, fordi VAR endrer måten vi dømmer, spiller og trener på. Dommerne frykter for sine muligheter for å lykkes internasjonalt og at vi oppfattes som bakgårdslige som lager sine egne regler. Dommerne mener, på tross av negativt fokus fra media og andre interessenter, at VAR totalt sett har vært bra. Summen av antall grove feil rettet opp og effekten av VAR er langt større enn de menneskelige feilene som av og til må oppstå når teknologi og mennesker samhandler. Dommerne er samstemte om at VAR må utvikles videre og gjerne sammen med interessentene i norsk fotball. Dommerne mener vi kan skape noe unikt i Norge på grunn av den åpne dialogen og viljen til å finne løsninger på tvers av interessenter som er best mulig for flest mulig. Vi er i en unik posisjon til å utvikle VAR i riktig retning i Norge. Dette ser vi allerede gode eksempler på i dag, for eksempel ved at VAR kan godkjenne mål før avspark (det annonseres mål på storskjerm rett etter mål dersom VAR ikke vurderer noen forseelser eller er ferdig med sjekk) og at live-bilder vises på storskjerm når dommer er ute for å vurdere situasjoner på nytt. Dette er banebrytende og viser at dommerne og dommerseksjonen lytter til innspill fra interessentene.

Rollen som dommer og assistentdommer i våre øverste divisjoner er historisk sett et ensomt yrke på grunn av den geografiske spredningen og lange reiseavstander sammenlignet med de fleste andre land i Europa. Med VAR har antall arenaer for å møtes økt betraktelig. Over natten har norsk toppdommere fått langt flere møteplasser for å diskutere fag og bygge miljø. VAR er også inkluderende for dommere som er under skadebehandling eller permisjon fordi man ikke blir isolert fra dommermiljøet. Dette har medført at dommere har fortsatt sin karriere etter foreldrepermisjon og kommet tilbake for fullt på fotballbanen. Profesjonalisering av dommerne trekkes av dommerne selv frem som et viktig skritt når det gjelder fremtidige satsingsområder, uavhengig av om VAR er en del av norsk fotball eller ikke. Det er bred enighet blant dommerne at det må satses mer på de beste dommerne på kvinne og herresiden uten at det går på kompromiss med dagens rammebetingelser for resten av toppdommergruppen. Dommerne beskriver dommermiljøet som svært godt og en prestasjonsgruppe bygget opp gjennom flere år. Resultatet er har blitt at vi nå har flere dommere som dømmer de beste kampene i Europa – som dømmer kamper under like forutsetninger nasjonalt og internasjonalt. Norske dommere har i perioden etter innføring av VAR steget på UEFAs rangeringer, og hadde to dommere blant topp 50 på UEFAs lister for 2024/ 2025-sesongen mot Sveriges ene. Norges best rangerte dommer er nå på plass nr 21 i Europa. Den beste svenske dommeren er rangert som nummer 31.

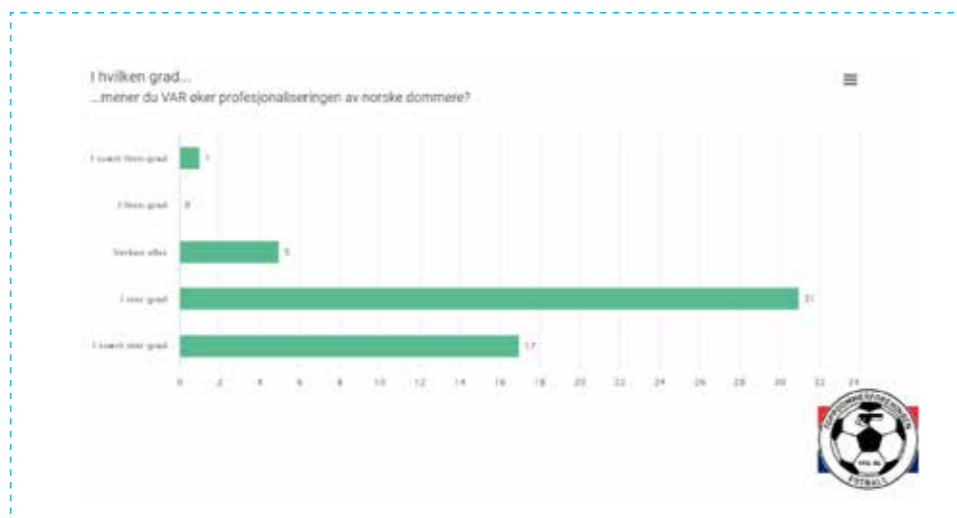
7.1. Hvilken rolle spiller VAR for dommerrekruttering?

Når man ser på tallene fra undersøkelsen blant dommerne, kommer det frem at VAR har hatt en positiv effekt på dommernes opplevelse av egen rolle. Her kan man spesielt løfte frem tre punkter:

1. Dommerne opplever at fotballen blir mer rettferdig med VAR. Med andre ord er det en opplevd forbedring i kvaliteten på oppgavene de utfører.

2. Dommerne opplever at VAR øker profesjonaliseringen. De får med andre ord bedre mulighet til å utøve rollen sin som et yrke, men også en bedre anledning til å evaluere og bygge sterke fagmiljøer gjennom blant annet økt treningsmengde og økt samhandling. VAR-senteret har gitt dommerne et felles samlingspunkt, hvor dommerne kan bruke tid på å evaluere og diskutere faget. Dommerne selv påpeker at dette har vært med til å øke kvaliteten i arbeidet, og de opplever at det har stimulert den faglige utviklingen til flere av dommerne.

3. En stor andel av dommerne mener at VAR reduserer nervøsiteten og presset inn mot kamp. Dette betyr både at dommerne vil kunne treffe bedre beslutninger gjennom en større ro i avgjørende situasjoner, og at dommerrollen vil være enklere å stå i over tid.

For dommere med ambisjoner om å dømme internasjonalt, er det viktig å ha noen å se opp til. Med to norske dommerteam i Champions League har man tydelige ledestjerner, og det vet man fra idretten for øvrig kan ha en positiv betydning når det kommer til rekruttering. For dommere på vei oppover i systemet, vil muligheten til å – en gang i fremtiden – dømme internasjonale kamper kunne være ett av målene som motiverer dem til å fortsette arbeidet.

VAR-utdanning er per i dag en forutsetning for å kunne dømme i UEFA-konkurranser, og NFFs dommerseksjon informerer om at UEFA på felles samlinger for Europeiske dommersjefer, gir sterke signaler om at ligaer som ikke har VAR heller ikke kan forvente å ha dommere i fremtidige internasjonale konkurranser. Bakgrunnen for dette er at dommere som praktiserer med VAR i hjemlig liga hver helg, har en utvikling som blir umulig å følge for dommere som ikke praktiserer med VAR. Dette har medført at de nordiske dommersjefene allerede diskuterer hvordan en eventuell hospiteringsordning fra land som ikke har VAR, til land som spiller med VAR, kan sikre at det utvikles internasjonale dommere i alle de nordiske ligaene. Hvis Norge beholder VAR kan det bety at vi får se de største, svenske dommertalentene dømme norske Eliteseriekamper. Hvis vi avviker VAR vil vi i motsatt fall kunne oppleve at våre beste, norske dommere dømmer dansk Superliga fremfor Eliteserien.

Dersom de beste norske dommerne må bruke tid på å dømme i andre land, kan det potensielt svekke dommerkvaliteten i Eliteserien.

Det betyr også at uten VAR vil norske dommere måtte få erfaring i andre land. Dersom de beste norske dommerne må bruke tid på å dømme i andre land, eksempelvis Danmark, vil det potensielt svekke dommerkvaliteten i Eliteserien.

Det ble påpekt fra representanter i gruppa at fraværet av VAR dermed kan få konsekvenser for norsk fotball. Hvis dommerne mister sin internasjonale konkurransevne, frykter man at dette over tid også vil påvirke ligaens og spillernes attraktivitet.

Det er også relevant å påpeke i denne sammenhengen at så mye som 48 % av norske toppdommere mener at VAR øker deres motivasjon til å satse som toppdommer.

7.2. Hvilken rolle spiller VAR for dommernes utvikling?

Teknologien gir dommerne mulighet til å lære av sine avgjørelser i sanntid, noe som gjør dem bedre rustet til å håndtere komplekse situasjoner. Dette, kombinert med hvordan VAR-senteret har skapt et fysisk samlingspunkt og fagmiljø, gjør teknologien til et viktig verktøy for dommernes læring og utvikling.

UEFA har fremhevet at VAR har blitt et viktig opplæringsverktøy for dommere, og at det hjelper dommere med å forbedre beslutningene ved å gi dem umiddelbare tilbakemeldinger på avgjørelser de har tatt.

Når norske toppdommere blir spurt om VAR øker det faglige læringsutbyttet, svarer de også et tydelig ja.

Representantene fra klubbene i Eliteserien ønsker å løfte behovet for ytterligere profesjonalisering av toppdommerne i Norge, uansett om Eliteserien er en liga med VAR eller ikke.

7.3. Hvordan påvirker VAR kvaliteten på dommernes prestasjon?

VAR har vist seg å forbedre kvaliteten på dommernes prestasjoner, både i Norge og internasjonalt. Teknologien reduserer antallet feil, spesielt i situasjoner der menneskelige vurderinger alene ikke alltid kan være nøyaktige eller der hvor eksempelvis sikten for hoveddommer eller assistentdommer er begrenset. NFF rapporterer at nøyaktigheten på avgjørelser i Eliteserien har økt fra 86 % til 97 % etter at VAR ble implementert⁹. Dette har også blitt observert i UEFA-turneringer, hvor VAR har ført til færre kontroversielle situasjoner.

Ut fra undersøkelsen som toppdommerforeningen har utført blant sine medlemmer, ser vi også at dommerne får økt læringsutbytte som følge av VAR, noe som tilsier at man vil kunne se en raskere faglig utvikling hos den enkelte dommer.

I arbeidsgruppas diskusjoner har det flere ganger kommet opp at uten VAR vil dommeren

⁹ Utvalgsmedlem Mads Skauge problematiserer telling av nøyaktighet i sitt innlegg «Fra innvikling til avvikling». Innlegget er vedlagt rapporten.

være den minst informerte på banen*, i motsetning til publikum, trenere og tilskuere som har tilgang til teknologi. Dette kan svekke dommerens autoritet og gjøre det vanskeligere for dem å håndtere kritiske situasjoner. Med tanke på at fotball er en sport med høy grad av teknologibruk rundt kampene både fra lagenes støtteapparat og publikum, kan man argumentere for at det er i både dommernes og spillets interesse å sikre at dommerne har tilgang til samme nivå av informasjon som de andre aktørene på banen. VAR balanserer i teorien denne ulikheten og gir dommeren muligheten til å ta informerte beslutninger.

7.4. Endringer i kompetansekrav

Innføringen av VAR har ført til økte kompetansekrav for dommerne, som nå må forstå teknologien og kunne samarbeide med VAR-teamet under kampene. Dommerne må også kunne tolke videoopptak på en effektiv måte for å bruke informasjonen til å ta riktige avgjørelser.

UEFA har satt fokus på hvordan opplæring av dommere har måttet utvides for å inkludere teknisk kompetanse og forståelse for når og hvordan VAR skal brukes. I Tyskland har DFB iverksatt egne treningsprogrammer der dommere blant annet lærer å samarbeide tett og kommunisere presist og effektivt med VAR-teamet for å sikre at avgjørelser tas så raskt og korrekt som mulig, uten unødvendige avbrudd i spillets flyt. Man kan argumentere for at dette bli satt enda tydeligere i system også i Norge, dersom VAR skal holde det nødvendige nivået i Norge over tid. Dommersjefen i NFF bekreftet ovenfor gruppa at dette var en del av veien videre dersom VAR skulle forbli en del av norsk fotball.

For å imøtekomme internasjonale kompetansekrav, og sikre at norsk VAR er i henhold til internasjonale standarder har man fulgt FIFA sitt treningsprogram før implementering. Da man innførte VAR i Danmark fikk dommerne 7 måneder til å trene, i Norge la man seg på 15 måneder blant annet etter råd fra danskene som opplevde at de hadde litt kort tid. Under ses et utsnitt av treningsprogrammet som FIFA fulgte opp, samt en beskrivelse av den praktiske gjennomføringen inkludert timetallet.

Ute	Requirement	Implementation plan	1 st season	2 nd season	3 rd season	As of 4 th season
Theoretical training	1. Principles and procedures, 4 categories, use and correct interpretation, incident, communication, etc.	✓	★	★	★	✓
	2a. Familiarisation	✓	★	★	★	✓
	2b. Application of protocol (level 1)	✓	★	★	★	✓
	2c. Application of protocol (level 2)	✓	★	★	★	✓
Offline training	3d. Use match live contact with on-field referee	✓	★	★	★	✓
	3a. Simulated situations	✓	★	★	★	✓
Match competitive live training	3b. Short, targeted matches	✓	★	★	★	✓
	3c. Match, lower league or friendly match	✓	★	★	★	✓

Legend: Required (green check), Not required (red X), No use of protocol (empty cell), Use of protocol (star), Strongly recommended (checkmark)

* NSAs representanter mener ikke dommeren er mindre informert uten VAR, enn personer med tilgang på video/ reprise via analysekamera, tv-skjerm eller smarttelefon. Grunnen til dette er at de mener dommeren alltid er best informert siden hen befinner seg på banen og i nærheten av situasjonen.

Norges Fotballforbund VAR-utdanning - IAAP			
Sesongen 2022			Antall timer – pr-dommer
Januar	Stage 1	Teori (FIFA instruktører)	4 timer
Januar – Februar (NEP Økern)	Stage 2	Offline trening (Instruktører fra Danmark)	36 timer
Juli – August	Stage 3	Praktisk trening (Norway Cup)	18 timer
November – Desember (VAR-senteret)	Stage 2	Offline trening	18 timer
NFF utdannet 8 VAR-instruktører som hadde en ekstra dags samling i forkant til utdanningsløpet.			
Sesongen 2023			
Januar – Februar	Stage 3	Praktisk m/ kamper	20 timer
Mars	Stage 4	Forberedelser til fagsamling/er	6 timer
April – Juni	Stage 4	Offline-trening (parallelt til 'live'-kamper)	
FOTBALL FOR ALLE - gode trenere og fotballklubber			100 timer pr dommer ca. 150 timer pr instruktør 6000 timer for dommergruppa

7.5. Økonomi tilknyttet dommerutvikling

Implementeringen av VAR har også hatt økonomiske implikasjoner knyttet til dommerutvikling. Opplæring i bruken av VAR, vedlikehold av teknologien og driften av VAR-senteret medfører løpende kostnader. Med andre ord krever VAR betydelige ressurser, ikke bare i form av teknologisk infrastruktur, men også i form av opplæring av dommerne for å sikre at de kan bruke systemet riktig.

NFF og NTF har hver bevilget kr 3,5 MNOK per år for å frikjøpe dommere slik at de kan delta på utdanningsløp, ekstra treningssamlinger o.l. Dette er ikke kun noe som kommer VAR til gode, men det er det nærmeste vi kommer å kunne knytte spesifikke beløp til dommerutvikling. Kostnadene knyttet til VAR-opplæring er nødvendige for å sikre at dommerne har de ferdighetene de trenger for å bruke teknologien riktig, men det er viktig å sikre at ressursene også fordeles på andre aspekter av dommerutvikling.

På spørsmål om hvordan man prioriterer når det kommer til utvikling av dommere, er svaret fra dommersjef i NFF at mye av fokuset er på utvikling av dommerteamet på banen. Det er for eksempel hoveddommer som til enhver tid har det siste ordet, og det viktigste for å sikre god kampløp er å sørge for at dommerne er best mulig rustet til å ta gode og riktige avgjørelser på banen.

Dersom VAR skulle bli avvirket, er det et tydelig ønske fra dommerne at de midlene som blir frigjort brukes på utvikling og videre profesjonalisering av dommerne.

7.6. Påvirker VAR dommerkvalitet i Toppserien?

Dommerne har opplevd et tettere samarbeid og det er nå kontinuerlige møteplasser etter hver runde. Dommerne peker på at de har utdannet ti kvinnelige VAR-dommere, og at disse har fått flere karrieremuligheter internasjonalt, noe som igjen stimulerer både rekruttering og satsing. Fra dommersjefen i NFF har gruppa blitt informert om at et viktig fokus for å heve kvaliteten på dommerne i Toppserien er faste team. Dette vil fortsatt kunne kombineres med å være VAR i Eliteserien. Dersom man skulle innføre VAR i Toppserien over tid, har man allerede ferdig utdannede og godt kvalifiserte dommere til dette. Norges Fotballforbund (NFF) har et mål om å fremme likestilling i norsk fotball, men for Toppserien har man valgt å ikke innføre VAR på grunn av de høye kostnadene i forhold til

tilgjengelige ressurser. Selv om det teknisk sett er mulig å innføre VAR i Toppserien, vurderes det som økonomisk urealistisk i dagens situasjon.

Fra et likestillingsperspektiv mener Toppfotball kvinners representant det problematisk at VAR benyttes ulikt på toppnivå mellom kvinne- og herrefotball. Befolkningsundersøkelsen utført av Opinion for arbeidsgruppa, viser at det norske folk støtter lik bruk av VAR i begge ligaer: 65 % mener at både herre- og kvinneligaene bør ha VAR, og blant dem som er positive til teknologien, svarer hele 80 % at dette bør gjelde begge serier. Toppfotball Kvinners representant (TFK) uttrykker bekymring over at også VAR bidrar til å forsterke kjønnsforskjeller i fotballen. NFFs dommerseksjon legger vekt på at VAR er viktig for dommerutvikling i Eliteserien, men det gis begrenset støtte til kvinnelige dommers behov for tilsvarende erfaring. I dag blir kvinnelige dommere sertifisert i VAR internasjonalt uten å ha tilgang til systemet i sin hjemlige liga.

Basert på likestillingshensyn mener TFK at norsk fotball står overfor et viktig valg: Hvis VAR skal beholdes i Eliteserien, bør det også innføres i Toppserien og kostnadene bør dekkes av fellesskapet.

8

Konsekvensen av VAR på fotball som publikumsidrett

8.1. Hvordan påvirker VAR opplevelsen av fotball på stadion?

VAR har hatt merkbare konsekvenser for fotball som publikumsidrett, spesielt ved å påvirke de elementene ved fotballspillet og kampgjennomføringen som publikum har klare forventninger til – og ofte sterke ønsker for. I befolkningsundersøkelsen fremhever VAR-motstanderne hvordan teknologien påvirker den umiddelbare gleden og den kollektive jubelen ved scoringer og andre potensielt kampavgjørende hendelser, som straffespark og røde kort. I et innlegg fra Mads Skauge, representant for Norsk Supporterallianse i arbeidsgruppa, ble det beskrevet hvordan man opplever at VAR demper disse øyeblikkene, og hvordan VAR dermed er egnet til å svekke det de anser som selve essensen i fotballopplevelsen. For mange betyr også de spontane reaksjonene på negative avgjørelser mye, som frustrasjon og mobilisering på tribunen etter et baklengsmål – opplevelser som kan få redusert verdi med VAR¹⁰.

VAR påvirker også spilllets flyt, både ved opphold under videovurderinger og ved de såkalte 'tunge flaggene' som assistentdommerne holder nede i situasjoner hvor offside kan virke åpenbar for alle involverte. Muligheten for at VAR kan gripe inn og be hoveddommeren revurdere hendelser som opprinnelig ikke ble blåst for, fordi dommeren prioriterte å la spillet gå, påvirker også kampens rytme. I tillegg kan VAR gjøre publikums forhold til dommerne mer anstrengt. Uklarhet rundt hvilke situasjoner som faktisk vurderes i VAR-rommet kan skape en følelse av uforutsigbarhet, noe som igjen kan svekke opplevelsen for deler av tilskuerne. Arbeidsgruppen har også påpekt at den tradisjonelle kontrakten mellom publikum, spillere og dommere, hvor det forventes at kampløperne tar raske avgjørelser innenfor gitte rammer, delvis er blitt endret med innføringen av VAR.

Publikumsstatistikken viser en oppadgående trend: både antall besøkende på kampene og sesongkortsalg har økt, og det er mange år siden man har sett så fulle supportertribuner som i sesongene 2023 og 2024. Befolkningsundersøkelsen viser samtidig at 16 % av de som kjenner til VAR oppgir at teknologien påvirker hvorvidt de går på kamp eller ikke. Det er også de som har sett kamp på stadion de siste 12 månedene som er mest negative til VAR. I denne gruppen er 34 % mot, mens 25 % er for og 38 % har ikke tatt endelig stilling. Blant fotballinteresserte som ikke har vært på stadion denne sesongen, er det kun 14 % som er mot VAR.

Det jobbes med tiltak som skal forbedre stadionopplevelsen, og man kan stille spørsmål om man har vært rask nok i implementeringen av disse tiltakene. Det er i tillegg noe uklart hvorvidt alle Eliteserie-stadioner evner å legge til rette for optimal stor-skjermbruk i forbindelse med VAR. Dette vil naturlig nok også påvirke opplevelsen av VAR for et stadionpublikum.

8.2. Hvordan påvirker VAR opplevelsen av fotball på TV/ digitale medier?

TV 2 har ikke data som skulle tilsi at publikummet opplever fotball på en annen måte enn tidligere når de ser kamper på TV. I befolkningsundersøkelsen om VAR ser vi at tv-publikummet er mer positive til VAR enn de som går på stadion.

I arbeidsgruppa har man også diskutert om de som velger å gå på stadion har en annen tilknytning til klubben enn de som ser fotball hjemme. Gruppa har ikke data på dette, og deler av arbeidsgruppa mener at det ikke er riktig å antyde at man bryr seg mindre om resultatet fordi man ikke har anledning til å dra på stadion like ofte som andre. Andre deler av arbeidsgruppa mener at å prioritere stadionbesøk er et signal om at man bryr seg mer om resultatet.

Tall fra TV 2 viser at seertallet per kamp i Eliteserien har økt med 6 % fra 2023 til 2024.

¹⁰ I vedlegget «Fra innvikling til avvikling? VAR i kritisk lys», skrevet av Mads Skauge, drøftes skåringsøyeblikkets betydning for fotballens tiltrekningskraft som publikumsidrett.

8.3. Hvordan påvirker VAR publikumstallene på stadion?

Gruppen har ikke funnet noe som skulle tilsi at å ha VAR eller ikke ha VAR vil ha en direkte innvirkning på publikumstallet i Eliteserien. VAR ble innført i Eliteserien sesongen 2023. Norsk Toppfotball har statistikk på antall solgte billetter per sesong. Hvis vi sammenlikner med sesongen 2019, som er den siste sesongen før pandemien, har det vært en vekst i solgte billetter på over 20 %. Per oktober har man i sesongen 2024 hatt over 38 utsolgte kamper. Man skal helt tilbake til 2011 for å finne publikumstall på det nivået man har hatt i 2023 og 2024. Det er dog ingen grunn til å tro at VAR bidrar til å øke publikumstallene, da billett kjøp har andre drivere. Samtidig viser publikumstallene at VAR ikke har medført en nedgang i publikum. Økningen gjelder også sesongkortholdere og de som står blant supporterne. Resultatene fra befolkningsundersøkelsen om VAR viser også at VAR ikke påvirker folks lyst til å se kamp på stadion.

VAR internasjonalt

VAR betydelig. På klubbnivå kom saken opp på årsmøtene i ni svenske klubber i 2020. Fire store klubber (AIK, Djurgården, Hammarby og Malmö) vedtok å motsette seg VAR, mens fem andre ønsket å vente på konklusjonene fra utredningen. Samtidig gjennomførte SFSU en undersøkelse blant medlemsklubbene, som tydelig viste at det organiserte svenske supporter miljøet var mot VAR.

Rapporten fra utredningen ble publisert i januar 2021, med argumenter både for og imot VAR. Rapporten endret likevel ikke det dominerende synet blant supporterne. Kampen mot VAR har i hovedsak blitt ført gjennom klubbdemokratiet, hvor supporterens stemme har vært avgjørende. Selv om SvFFs representantskap opprinnelig overlot VAR-beslutningen til forbundsstyret, ble denne avgjørelsen trukket tilbake i november 2022 etter betydelig motstand fra flere klubber.

Motstanden mot VAR fortsatte å vokse, og i mars 2023 erklærte SFSU «seier», da 18 av 32 klubber hadde tatt et formelt standpunkt mot VAR. På SvFFs årsmøte senere samme år ble beslutningen om VAR utsatt, men diskusjonen pågikk. Den nyvalgte forbundslederen, Fredrik Reinfeldt, ønsket opprinnelig å innføre VAR og foreslo videre utredning. Etter sterk kritikk og økende press uttalte Reinfeldt i mai 2024 at det ikke er aktuelt å innføre VAR i svensk fotball i overskuelig fremtid. For supporterunionen og majoriteten av svenske klubber ser spørsmålet om VAR nå ut til å være endelig avgjort.

Sverige hadde en dommer i EM i 2024. At VAR ikke finnes i Sverige har foreløpig ikke hatt konsekvenser for dommernes muligheter til å dømme internasjonalt.

Man har også sett reaksjoner i andre land som har innført VAR. I 2023 utløste misnøye med VAR i Spania et eget møte mellom dommere og trenere, hvor profiler som Ancelotti, Benitez og Laporta uttrykte sin frustrasjon. Dette kan tolkes som en internasjonal skepsis der både klubbledere, trenere og tilhengere stiller spørsmål ved om VAR faktisk gagnar fotballen. I England foreslo Wolverhampton å fjerne VAR etter omfattende protester blant supporterne. Forslaget ble nedstemt av de andre klubbene i Premier League. Lignende forslag har blitt fremmet av franske klubber som Brest og Montpellier, uten at klubbene har vunnet frem. Selv i Italia, hvor VAR ofte anses å fungere godt, fører systemet fortsatt til konflikter. Empoli-trener Andreazzoli påpekte problematikken ved at VAR ofte tar fokus fra spillet selv, og stilte spørsmål ved teknologiens plass i fotballens fremtid.

I Belgia kom VAR i gang allerede i 17/18-sesongen. Likevel er et av problemene som også løftes frem i Norge, lange pauser for å ta beslutninger, noe som fortsatt inntreffer. I kampen mellom Cercle og Club Brugge brukte dommeren fem minutter på å fastsette om Cercle hadde scoret. Spørsmålet var om ballen hadde krysset streken eller ikke. Målet ble til slutt annullert.

Under fotball-EM oppsto flere kontroversielle VAR-avgjørelser, særlig i kampen mellom Danmark og Tyskland, hvor svært marginale avgjørelser påvirket kampens utfall. På direkte spørsmål om han ønsket VAR ut av fotballen, svarte likevel den danske landslagstreneren følgende: «Nei, jeg tror teknologi kan være bra for sporten, men avgjørelsene må være synlige fra månen, det kan ikke være snakk om centimeter. Jeg mener også at det kan bli raskere, det må kunne gå an å forbedre dagens system.»

Slike tilfeller gir et inntrykk av at avgjørelsene ikke nødvendigvis samsvarer med det de ulike aktørene i fotballen opplever som intensjonen i regelverket. Dette vekker både reaksjoner og diskusjoner. En artikkel fra ESPN tidlig i 2024 omtaler denne skepsisen på globalt nivå: "The relationship between VAR and the game is broken all over the globe." I lys av dette kan man stille spørsmål om det er realistisk å forvente at VAR skal fungere friksjonsfritt i Norge, gitt de utfordringene teknologien har møtt i land med mer omfattende

ressurser. Basert på erfaringer fra andre land, kan man derfor forvente at VAR i Norge vil kunne fortsette å gi noen utfordringer og skape diskusjoner rundt enkelte avgjørelser, samtidig som systemet gradvis forbedres og tilpasses norske forhold i årene fremover.

9.2 Hvilke muligheter og begrensninger finnes i rammeverket fra UEFA/ FIFA

NFF og norske toppklubber er del av et større internasjonalt system, hvor IFAB fastsetter spillereglene. Det er også IFAB som bestemmer og justerer VAR-protokollen for å følge utviklingen i moderne fotball. FIFA har fra 2024 innført VAR i alle større turneringer, og de tester også ut et alternativ kalt "Video Support" for mindre ligaer/ turneringer med færre kameraer. NFF følger UEFAs tolkninger av regelverk og VAR-bruk. Gruppen har ikke fått noen indikasjoner på at eventuell utvikling eller nye idéer fra Norge som kan forbedre bruken av teknologi i fotball, vil være utenfor UEFA sitt rammeverk så lenge man forholder seg til VAR-protokollen i gjennomføringen.

9.3 Hvordan kan det å ha VAR/ ikke ha VAR påvirke konkurransekraften til norske:

9.3.1 Klubber

Klubbens prestasjoner er summen av det trenere og spillere klarer å skape i fellesskap. Derfor vil VARs påvirkning på disse to gruppene i stor grad påvirke hvilken effekt VAR kan ha på klubbens konkurransekraft internasjonalt. Samtidig gir det mening å drøfte den potensielle effekten av at ligaen velger å stå utenfor det internasjonale fotballkollektivet. I samtalen med Svensk Elitfotball kom det tydelig frem at Sverige ikke så langt hadde opplevd noen negativ effekt av å ikke ha VAR. Dersom trenere og spillere opplever at deres evne til å konkurrere på like fot med spillere og trenere fra andre nasjoner blir svekket, vil en naturlig følge av dette være en redusert konkurransekraft hos norske klubber. Enkelte i gruppa har løftet at klubber kan oppleve det som svekket konkurransekraft om vi spiller uten VAR i Eliteserien og møter et annet system ute i Europa. Det handler grunnleggende om å ha et gjenkjennelig og trygt rammeverk for konkurransen.

Dette vil også kunne gjøre seg gjeldende internt i Norge, all den tid breddeklubber og OBOS-liga klubber møter Eliteserielag i NM/ cupen hvert år.

9.3.2 Spillere

NISO har vurdert eventuelle påvirkninger å ha/ ikke ha VAR kan ha på spillernes internasjonale konkurransekraft. Implementeringen av VAR i norsk fotball har flere fordeler for spillerne, spesielt sett i et internasjonalt perspektiv. En av fordelene er at spillerne får erfaring med teknologien, noe som gjør dem bedre rustet til å spille i ligaer der VAR allerede er en naturlig del av kampstrukturen. Dette kan ha stor betydning for norske spilleres attraktivitet på det internasjonale markedet, ettersom erfaring med VAR kan bli et konkurransefortrinn i seg selv.

Spillere som er vant til VAR vil også kunne tilpasse seg raskere i en overgang til ligaer med høyere ressursnivå og flere teknologiske hjelpemidler. Hvis Eliteserien derimot skulle operere uten VAR, risikerer norske spillere å bli mindre tilpasset et moderne regelverk som støtter opp under rettfærdige avgjørelser i kritiske kampsituasjoner. Fraværet av VAR kan gi en følelse av at Eliteserien opererer med "gamle" standarder, noe som på sikt kan påvirke spillernes utvikling og synlighet i den internasjonale overgangsmarkedet.

I tillegg til dette gir VAR en større følelse av rettferdighet for spillerne. Teknologien kan rette opp avgjørelser i avgjørende øyeblikk, som scoringer eller røde kort, noe som skaper trygghet for spillerne og reduserer risikoen for avgjørende feil. Over tid kan VAR også påvirke spillernes profesjonelle utvikling, da de vil bli bedre kjent med hvordan de bør tilpasse seg systemet og reagere taktisk under gjennomgangen av VAR-situasjoner, slik vi ser blant spillere i andre europeiske ligaer.

Samtidig kan mangelen på VAR svekke den norske ligaens samlede konkurransekraft. Spillere som ikke har erfaring med systemet vil møte utfordringer dersom de ønsker seg til større ligaer hvor VAR er standard. Dette gjør at norske spillere vil kunne bli vurdert som mindre tilpasningsdyktige sammenlignet med spillere fra ligaer med VAR, noe som på sikt kan begrense deres overgangsmuligheter.

9.3.3 Trenerne

Når vi vurderer hvordan VAR, eller fraværet av VAR, kan påvirke konkurransekraften til norske trenere, er det flere faktorer som spiller inn, basert på trenerforeningens innspill. Trenerne i Norge befinner seg ofte i en utfordrende posisjon når det gjelder VAR. På den ene siden har teknologien potensial til å beskytte dem ved å sikre rettferdige avgjørelser i kampavgjørende situasjoner, noe som kan redusere risikoen for at deres lag taper på grunn av feil dommeravgjørelser. Dette kan i sin tur gjøre det lettere for trenerne å beholde stillingen sin og sikre bedre resultater for laget. Når VAR bidrar til å rette opp "klare og åpenbare" feil, kan det føre til at trenerne føler seg tryggere i sin rolle, siden teknologien kan forhindre at en enkelt feilvurdering fra dommeren får store konsekvenser for kampens utfall. På denne måten kan VAR bidra til å styrke trenernes konkurransekraft ved å skape mer rettferdige vilkår, noe som gir dem større mulighet til å påvirke resultatene gjennom taktikk og strategi, fremfor tilfeldige avgjørelser.

På den andre siden kan mangelen på VAR føre til at trenerne føler seg mer utsatt for feil dommeravgjørelser, som kan påvirke deres lag negativt. Uten VAR blir det vanskeligere for trenerne å beskytte laget mot urettferdige avgjørelser, noe som igjen kan svekke deres posisjon. Dette kan også gjøre det vanskeligere for norske trenere å konkurrere på internasjonalt nivå, der VAR er standarden i mange ligaer og turneringer. Trenerne i land uten VAR vil dermed ha mindre erfaring med systemet, noe som kan sette dem i en ulempe når de beveger seg til ligaer hvor VAR er i bruk.

I tillegg til å påvirke rettferdigheten i spillet, påvirker VAR også hvordan trenerne kan styre laget sitt under kampene. VAR-pauser gir trenerne muligheten til å formidle taktiske justeringer til spillerne, noe som kan være en fordel i kritiske øyeblikk. Uten VAR ville denne muligheten gått tapt, og trenerne ville hatt mindre innflytelse på kampens forløp i sanntid.

Oppsummert vil bruken av VAR kunne øke konkurransekraften til norske trenere ved å gi dem en teknologisk støtte som sikrer større rettferdighet og flere taktiske muligheter. Mangelen på VAR kan derimot føre til at trenerne i Norge opplever større risiko for urettferdige avgjørelser, og at de får mindre erfaring med teknologien som nå er standard i mange internasjonale ligaer.

9.3.4 Dommere

Norske dommere som har tilgang til VAR, får erfaring med teknologi som nå er standard i europeisk og internasjonal fotball. Dette gir dem en fordel når de skal dømme internasjonalt, iht samtalen som arbeidsgruppa hadde med UEFA. Norske dommere har i perioden etter innføring av VAR steget på UEFAs rangeringer.

I tillegg viser undersøkelsen fra Toppdommerforeningen at mange norske dommere er

positive til VAR, og at de ser på teknologien som en viktig ressurs for å forbedre sine prestasjoner og redusere feil. Dommerne mener at VAR gir dem støtte i vanskelige situasjoner, og at teknologien er et hjelpemiddel som sikrer en høyere grad av rettferdighet i kampene. Erfaring med VAR gjør at norske dommere er bedre rustet til å forstå og anvende VAR-protokollene, noe som styrker deres konkurransekraft i internasjonale sammenhenger.

Fraværet av VAR kan derimot svekke konkurranseevnen til norske dommere, særlig på internasjonale arenaer. Dommere uten erfaring med VAR kan ha begrenset forståelse for de teknologiske kravene og protokollene som gjelder i de største turneringene, der VAR er en del av spillet. Dette kan gjøre norske dommere mindre attraktive for store oppdrag i internasjonale turneringer, siden de vil ha mindre erfaring med de teknologiske hjelpemidlene som andre dommere er vant til.

Undersøkelsen fra Toppdommerforeningen viser også at dommerne ser på mangelen på VAR som en utfordring for deres utvikling. Uten VAR vil dommerne ha mindre mulighet til å lære og tilpasse seg kravene som stilles i europeisk fotball. Dette kan på sikt føre til at norske dommere faller bak sine internasjonale kolleger, som har tilgang til kontinuerlig trening og spesialisering innen VAR-teknologi.

Å ha VAR gir norske dommere en fordel i denne konteksten, både ved å gjøre dem mer aktuelle for internasjonale turneringer og ved å gi dem verktøyene de trenger for å forbedre sine prestasjoner. Uten VAR risikerer norske dommere å miste viktig erfaring og bli mindre konkurransedyktige sammenlignet med dommere fra land som har integrert teknologien. Dette kan svekke deres muligheter for å dømme på høyeste nivå og i verste fall påvirke deres karriereutvikling negativt.

9.3.5 Ligaens attraktivitet og sportslig profesjonalitet

Det er relevant å merke seg at en eventuell avvikling av VAR i Norge vil medføre at internasjonale klubbturneringer spilles med et annet rammeverk enn Eliteserien. Under den konkrete kampavviklingen er det for spillere/trenere en fordel å ha mest mulig likt rammeverk i Eliteserien som i internasjonale turneringer. Dette handler om hva man er vant med både på banen, benken, i teknisk sone osv. Konsekvensen av å ikke ha VAR i Eliteserien blir da i praksis at norske klubber i europeiske turneringer har en ekstra faktor som oppleves uvant.

Fra UEFA sitt ståsted er VAR et uttrykk for profesjonalitet i kampavviklingen. Dette ser man veldig konkret ved at alle kamper over en viss viktighet skal avvikles med VAR. UEFA sitt syn på den norske ligaens nivå har samtidig ingen åpenbare praktiske konsekvenser for ligaen.

9.4 Hvordan fungerer ligaer som i dag ikke benytter seg av VAR (ref. Sverige)

I 2019 bestemte det svenske fotballforbundet (SvFF), i samarbeid med SEF (Svensk Elitfotball), å undersøke potensialet for å implementere VAR. En rapport ble utarbeidet og presentert i januar 2021. Til tross for at dette kun var et utredning, møtte den potensielle introduksjonen av VAR sterk motstand fra klubbenes medlemmer og klubbene. Den svenske supporteralliansen motsatte seg raskt VAR, og flere fotballklubber vedtok formelt å ta avstand fra teknologien etter avstemninger blant medlemmene. Dette førte til en spent situasjon.

Denne motstanden ble, som beskrevet tidligere i dette kapitlet, i stor grad drevet av argumenter fra supporterne, med fokus på at VAR kunne forstyrre den umiddelbare og

organiske fotballopplevelsen. Supporterne verdsatte spontaniteten i spillet og fryktet at VAR ville undergrave denne. Da Sveriges nye generalsekretær i 2023 uttalte at han anså VAR som en del av fotballens fremtid, fyrte det ytterligere opp under den svenske VAR-motstanden.

I arbeidsgruppas møte med representanten fra Svensk Elitfotboll ble det også fremhevet at selv om dommerne i Sverige har vært positive til VAR, og ser det som et verktøy for å hjelpe med vanskelige avgjørelser og potensielt forbedre deres internasjonale karrieremuligheter, har ikke det synet fått støtte fra svenske fotballklubber og deres tilhengere. Uten VAR vil svenske dommere ha mindre eksponering for teknologisk støttede avgjørelser, noe som kan hemme deres utvikling sammenlignet med kolleger i andre land. Dommere som skal dømme på internasjonalt nivå må være godt kjent med VAR-protokoller og prosedyrer, men svenske dommere uten regelmessig VAR-erfaring kan risikere å havne bakpå i utviklingen, noe som kan svekke deres muligheter til å dømme i store internasjonale turneringer.

Arbeidsgruppa har fått informasjon fra dommerseksjonen i NFF, om at signalene fra UEFA peker mot at de fremover vil stille krav om at dommere som skal dømme internasjonalt må dømme med VAR i sin hjemlige liga.

Svensk Elitfotboll understreket at en av hovedutfordringene ved å ikke ha VAR i Sverige er at landet kan bli isolert fra det bredere fotballmiljøet ettersom flere nasjoner tar i bruk teknologien.

10

Teknologi

10.1 Tilgjengelig teknologi

VAR (Video Assistant Referee)

VAR støtter dommerne i å vurdere situasjoner som mål, straffespark, direkte røde kort og identitetsfeil. VAR-dommere får tilgang til flere kamera-vinkler og kan be hoveddommeren om en "on-field review" ved behov.

En oversikt arbeidsgruppa har sett fra European Leagues, viser at det i Europa primært brukes VAR-teknologi fra leverandørene Hawkeye og EVS. I Eliteserien har man valgt

Hawkeye og EVS er to av de mest brukte leverandørene for VAR-teknologi i fotball, hver med ulike styrker og løsninger som kan påvirke ligaers valg mellom dem.

Hawkeye er kjent for sitt avanserte bildeteknologi- og analysesystem, som også brukes i flere andre idretter som tennis og cricket. De tilbyr nøyaktige og pålitelige systemer som har blitt tatt i bruk av ligaer som Premier League og Serie A. Hawkeye er anerkjent for sin høye bilde kvalitet og presise offside-linjetegninger, noe som kan være fordelaktig i situasjoner som krever detaljerte videoanalyser.

EVS er også en etablert aktør innen sportsvideo og tilbyr fleksible løsninger tilpasset behovene til ligaer av ulik størrelse. EVS har spesialisert seg på å integrere ulike teknologier og systemer for VAR, og benyttes blant annet av ligaer som den belgiske Jupiler Pro League og den danske Superligaen. Deres løsninger kan lett tilpasses forskjellige budsjettstørrelser og infrastruktur, noe som gjør dem attraktive for ligaer som ønsker en kostnadseffektiv, men pålitelig VAR-løsning.

Ifølge oversikten fra European Leagues er det ingen tydelig korrelasjon mellom valg av leverandør og ligaens budsjett, da både EVS og Hawkeye brukes av ligaer med varierende økonomiske rammer. I Eliteserien har man valgt EVS. Begge systemer har blitt benyttet av UEFA og FIFA i deres turneringer.

En relevant forskjell på de to produksjonsstrukturene er at EVS selger utstyr (hardware og software) og at dette systemet kunne kommunisere med TV2s produksjonssystemer, mens Hawkeye operer med en såkalt SAAS-modell, det vil si at du ikke kan få kjøpt komponenter/teknikk, men må kjøpe en bemannet tjeneste. Hawkeye-modellen var ikke egnet for integrasjon med annen tv-teknologi i Eliteserien i Norge, og ble derfor valgt bort.

KOSTNADSESTIMATER

En mulig videreutvikling av dagens løsning er en økning i minimum antall kameraer for Eliteseriekamper:

Økning i minimum antall kameraer for Eliteseriekamper (fra fem til åtte)

Leverandør: NEP/ DMC

Estimert årlig kostnad for Eliteserien: NOK 25 000 000

Den høye kostnaden reflekterer behovet for en ekstra server, samt ekstra personell på hver kamp. En økning til minimum åtte kameraer per kamp betyr en økning i fire personer per kamp. Kostnadsfordeling er 30 % reise, 30 % utstyr og 40 % personell

GLT (Goal Line Technology)

GLT sikrer at dommeren får umiddelbar beskjed når hele ballen har krysset mållinjen. Teknologien bruker avanserte kamerainstallasjoner eller magnetiske felt for å gi nøyaktig informasjon til dommerens klokke om målsituasjonen.

Mange av de som er mot VAR oppgir at de ønsker mållinjeteknologi velkommen. En av hovedutfordringene knyttet til GLT per oktober 2024 er kostnaden. Teknologien krever et system av spesialkameraer eller sensorer rundt banen som må oppfylle strenge krav for å sikre nøyaktige målinger av om ballen har krysset mållinjen. Denne infrastrukturen krever investeringer både i utstyr og vedlikehold.

Når det gjelder hvorfor GLT ikke er innført i Eliteserien, spiller kostnadsaspektet en stor rolle. Den norske ligaen har begrensede midler sammenlignet med de større europeiske ligaene, hvor blant annet Bundesliga allerede har implementert teknologien. I tillegg er det en vurdering av nytteverdien: Antall situasjoner som faktisk krever mållinjeteknologi er relativt lavt, noe som gjør det vanskelig å rettferdiggjøre investeringen sett opp mot nytte og frekvensen av slike situasjoner.

KOSTNADSESTIMATER

GLT (Goal Line Technology)

Leverandør: Hawkeye

Estimert årlig kostnad for Eliteserien: NOK 36 000 000/ år

Det høye prisnivået reflekterer Hawkeyes løsning som krever at deres personell reiser ut til de ulike kampene. Prisen er et estimat fra leverandøren, og faktisk kostnad kan variere fra det som er oppgitt her.

SAOT (Semi-Automated Offside Technology)

SAOT sporer spilleres og ballens posisjoner i sanntid gjennom et system av kameraer og sensorer. Teknologien bruker virtuell linjetegning for nøyaktig å vurdere offside-situasjoner. SAOT benytter også data om spillernes kroppsdeler for å gi en nøyaktig avgjørelse, noe som er spesielt nyttig i marginale offsitesituasjoner.

SAOT bruker en kombinasjon av kunstig intelligens, sensorer og et antall kameraer som sporer spillernes bevegelser i sanntid, noe som gjør det mulig å avgjøre offsider mer presist og raskere enn det manuelle vurderinger kan. Teknologien har gitt positive resultater i større turneringer som FIFA World Cup og UEFA Champions League, hvor den har bidratt til å løse offsitesituasjoner med større nøyaktighet og færre avbrudd i spillet.

Fordelene med SAOT inkluderer økt presisjon i avgjørelsene, spesielt i marginale offsitesituasjoner, noe som gir færre kontroverser. Teknologien kan også spare tid under kampene, da offsideavgjørelser kan tas raskere enn ved en vanlig VAR-gjennomgang, som reduserer spillets stopp-tid og bidrar til en mer flytende kampopplevelse.

Teknologien krever omfattende infrastruktur med mange kameraer og avanserte sensorer som kan spore spillerposisjoner nøyaktig. Dessuten stiller SAOT tekniske krav til stadion, som innebærer at hvert stadion må være utstyrt med teknologi som kan tilpasses ulike kampsituasjoner. For ligaer som Eliteserien hvor ressursene er mindre, og både små klubber og små arenaer er en del av konkurransen, blir slike krav en utfordring.

KOSTNADESTIMATER**SAOT (Semi-Automated Offside Technology)**

Leverandør: Dragon/ Genius Sports

Estimert årlig kostnad for Eliteserien: NOK 5 000 000/ år

Dragon krever et oppsett med analysekameraer som monteres rundt hele arenaen som supplement til TV-kameraene. Dersom denne leverandøren skulle velges, må man sikre koblingen mellom disse kameraene og tv-produksjonen. Den faktiske kostnaden kan derfor variere fra det som er oppgitt her. Den oppgitte prisen inkluderer også tjenester knyttet til bl.a. tracking- og analysedata. Det betyr at liga og klubb potensielt kan spare inn på andre områder.

Sensorer i ballen (connected ball)

Ballen kan utstyres med sensorer som registrerer bevegelsene nøyaktig. Ved å måle ballens posisjon mange ganger per sekund kan man sikre høy presisjon, noe som er nyttig i kombinasjon med GLT og SAOT for å bestemme pasningsøyeblikk og nøyaktig ballplassering.

I Eliteserien har man 150 kampballer per klubb, som betyr at man vil trenge minst 2400 baller med sensor for å kunne benytte teknologien i Norge. Dersom hver klubb kan skille ut et antall baller som kun benyttes i kamp og ikke i trening, kan man redusere antallet baller med sensor.

Bruken av "connected ball"-teknologi, der en sensor plasseres inne i fotballen, har potensial til å øke presisjonen i dommeravgjørelser i en rekke kritiske situasjoner. Denne teknologien sporer ballens nøyaktige posisjon, fart, og bevegelse gjennom kontinuerlige signaler, og kan identifisere nøyaktige tidspunkt for avgjørende hendelser som pasninger, mål og andre situasjoner. En fordel er at dette gir dommere og VAR-systemer økt nøyaktighet i avgjørelser om eksempelvis mållinjesituasjoner og identifisering av når en pasning starter i offsitesituasjoner. Teknologien kan også være nyttig i vurdering av hands, ettersom data fra ballen kan bidra til å fastslå om ballen faktisk har berørt en hånd eller arm.

KOSTNADESTIMATER**Sensorer i ballen (Connected ball)**

Leverandør Select (leverer allerede ligaballene i Eliteserien) + Kinexon

Estimert årlig kostnad for Eliteserien:

50 kampballer med sensor per klubb/ år = EUR 140 000/ NOK 1 600 000

16 arenaer med infrastruktur/ år = EUR 720 000/ NOK 8 500 000

Estimert kostnad for connected ball i Eliteserien: NOK 10 100 000 per år

Estimatet er gitt av produsenten uten hensyn til potensiell avtalelengde, eksisterende infrastruktur o.l. Den faktiske kostnaden kan derfor variere fra det som er oppgitt her.

Skeleton Detection

"Skeleton detection" er en teknologi som bruker 3D-bilder for å registrere spillernes kroppsholdning og posisjoner ved hjelp av flere kameraer og sensorer. Teknologien kan identifisere nøyaktige kroppsposisjoner og hjelpe til med å vurdere blant annet offside-situasjoner, da den skiller mellom kroppsdelene som kan være relevante for offside.

Skeleton detection er en avansert teknologi som bruker flere høyoppløselige kameraer og programvare for å spore spillernes kroppsposisjoner i sanntid ved hjelp av en digital «skjelettmodell». Teknologien gir dommerne detaljerte data om posisjonen og bevegelsen til individuelle kroppsdelene, inkludert armer, ben og skuldre, og kan derfor gi et mer presist bilde i situasjoner som offside, hands og kontaktvurderinger. Hawkeye, som er en VAR-leverandør for flere ligaer, har lansert sin egen skeleton detection-løsning, som allerede er i bruk. EVS, som er valgt leverandør i Eliteserien, har foreløpig ikke lansert en tilsvarende teknologi. De er i prosess med sin løsning, men ikke satt en dato for lansering eller gitt informasjon om eventuelle kostnader. De har signalisert at det vil medføre en «merkostnad» dersom Eliteserien ønsker å implementere løsningen.

Fordeelene med skeleton detection er mange, og teknologien kan potensielt forbedre nøyaktigheten og hastigheten i avgjørelser som offside-situasjoner, der små marginer ofte avgjør utfallet. Den detaljerte informasjonen kan også hjelpe i vurderinger av hands, ettersom den viser armens posisjon og bevegelse mer presist. Dette kan føre til færre feil og en mer enhetlig praktisering av regler. Teknologien gir også et omfattende bilde i situasjoner der kontaktvurderinger er avgjørende, for eksempel ved taklinger.

KOSTNADESTIMATER

Skeleton Detection

Leverandør: EVS

Estimert årlig kostnad for Eliteserien: NOK 320 000/ år

Kommunikasjonssystemer for dommerteamet

Dommerne bruker kommunikasjonssystemer for å holde kontakten, som er viktig for å koordinere avgjørelser og raskt vurdere hendelser utenfor hoveddommerens synsfelt.

10.2 Forventninger til fremtidig teknologi

Sensorer på Spillerne

Sensorer på spillerne, ofte kjent som "wearables" eller kroppsmonterte sensorer, brukes i dag hovedsakelig til analyse av prestasjon og medisinsk oppfølging heller enn i direkte tilknytning til VAR. Disse sensorene kan måle data som hastighet, akselerasjon, belastning, og posisjon på banen, noe som er svært nyttig for trenings- og skadeforebyggende arbeid.

Per i dag har ingen ligaer implementert slike sensorer direkte inn i VAR-løsningene, men utvikling på dette området skjer raskt. Fremtidsrettede løsninger kan potensielt inkludere sanntidsdata fra spillernes kroppssensorer som en del av dommernes vurderingsgrunnlag, spesielt i kontaktvurderinger eller i vurderinger av hendelser som offside.

AI-drevne analyseteknologier

Med avansert AI kan videoanalyseprogramvare lære å tolke fotballsituasjoner mer nøyaktig basert på tusenvis av tidligere eksempler. AI kan også bidra til å forbedre beslutningsprosesser ved å tilby dommerne en objektiv vurdering av kompliserte situasjoner. Dette kan være nyttig i vurderinger av forseelser som hands eller filming, hvor AI kan gi et ekstra beslutningsgrunnlag for dommeren.

Integrasjon mellom teknologi og dommere

Teknologi og dommerkommunikasjon kan over tid bli mer integrert. Det kan for eksempel være en løsning hvor dommeren ser relevante kameravinkler eller posisjonsdata direkte i en brille eller et display, slik at de får visuelle indikasjoner uten å forlate banen. Dette vil kunne gjøre det lettere for dommeren å se på VAR-materiale uten særlige spillavbrudd.

Mange, små kameraer («omnikamerasystem»)

En annen spennende utvikling er TV 2s samarbeidspartner DMCs eksisterende planer om å teste små, høyoppløselige kameraer plassert langs banen med jevne mellomrom. Disse kameraene kan gi en bredere dekning av hele spilleflaten og detaljerte visninger fra flere vinkler, noe som gir dommerne og VAR-teamene et mer komplett bilde av komplekse situasjoner.

NORSK INNOVASJON

Omnikamerasystem

Leverandør: Muybridge

Estimert årlig kostnad for Eliteserien: N/A

TV 2 og DMC deltar i et prosjekt med EVS og norske Muybridge. Dette prosjektet skal se på å benytte Muybridge sin kameraløsning på fotball. Systemet består i å sette en små spesialkameraer, litt lik de kameraene som benyttes i mobiltelefoner, på en lang list der VAR-operatøren og slowmotionoperatøren i produksjonen kan forflytte seg sideveis til de enkelte småkameraene som er montert på listen. Prosjektet er i proof of concept-fase og det er foreløpig ikke mulig å gi et kostnadsestimat.

10.3 Alternativer til dagens bruk av teknologi

Det er flere idretter som har utviklet innovative tilnærminger til bruk av videoteknologi, både når det gjelder selve teknologiske løsninger og hvordan de anvendes. For eksempel har tennis en godt innarbeidet protokoll for å avgjøre linjebeslutninger med teknologi.

Spillerne kan selv initiere gjennomgang av en avgjørelse med et begrenset antall utfordringer per sett. En tilsvarende løsning i fotball kan gi lagene kontroll over om og når teknologi bør brukes, samtidig som dommerens avgjørelse får en sjekk med begrenset mulighet til innvendinger.

En annen tilnærming kommer fra amerikansk fotball, der hvert lag har et antall muligheter per kamp til å be om en videodømming. Dette gjør at teknologien kun benyttes når et lag vurderer en avgjørelse som helt avgjørende. Et lignende system i fotball kunne gi hvert lag en mulighet til å be om én VAR-sjekk per omgang, for eksempel, og sikre at teknologien brukes selektivt og ikke bremser kampens tempo unødvendig.

I ishockey har de utviklet en såkalt «war room»-løsning, der dommere utenfor arenaen overvåker hver kamp i sanntid. Denne sentraliserte løsningen gir dommerne på banen rask støtte ved komplekse situasjoner, og sikrer lik praktisering av reglene. Et lignende sentralisert VAR-senter brukes allerede i enkelte fotballigaer, deriblant Eliteserien. Basketball, særlig i NBA, bruker et omnikamerasystem som gir dommerne fullstendig oversikt over banen.

I rugby, som har «Television Match Official» (TMO), tas det teknologiske hjelpemiddelet i bruk når dommeren på banen er usikker på en avgjørelse og ber om en vurdering. Dette gir en fleksibel, dommerstyrt anvendelse av teknologi og sikrer at videodømming kun benyttes når det er nødvendig. I fotball kunne en lignende tilnærming bety at VAR bare benyttes når hoveddommeren eksplisitt etterspør en sjekk, og at VAR-granskning i hovedsak initieres når situasjonen er kampavgjørende.

Disse ulike eksemplene viser hvordan teknologi kan tilpasses forskjellige aspekter av spillet i fotball, og tilbyr en rekke muligheter for å utvikle dommerstøtten på måter som samtidig opprettholder spillets flyt og intensitet. Samtidig er det viktig å bemerke at fotball har en helt annen logikk og struktur enn alle disse idrettene, der det er langt flere stopp i spillet og langt flere skåringer/mål/poeng.

Teknologibruk i utvalgte idretter:

Idrett	Teknologi brukt	Funksjon	Antall utfordringer
Tennis	Hawk-Eye	Bestemmer om ballen er inne eller ute på banen	3 utfordringer per sett; én ekstra i tie-break. Tapte utfordringer trekkes fra, vellykkede beholdes.
Fotball	VAR (Video Assistant Referee)	Brukes til vurdering av mål, straffe, direkte rødt kort, og feil identitet	Ingen utfordringer for lagene; dommeren kan selv be om VAR-sjekk, eller VAR kan foreslå en gjennomgang
Amerikansk fotball	Replay Review System	Vurderer avgjørende situasjoner som touchdowns, turnovers og scoring	2 utfordringer per lag per kamp; en tredje utfordring gis hvis begge de første er vellykket
Cricket	DRS (Decision Review System)	Brukes til å avgjøre «out» og «not out»-situasjoner	2 utfordringer per lag per omgang i testkamper; 1 utfordring per lag per omgang i en-dags kamper
Ishockey	Video Review System	Vurderer mål, spill utenfor banen, og andre avgjørende hendelser	Ingen utfordringer for lagene; dommeren kan initiere en sjekk
Basketball	Replay Center	Gjelder avgjørende situasjoner som scoring og tid	Ingen utfordringer for lagene; dommerne kan initiere en gjennomgang
Rugby (Union)	TMO (Television Match Official)	Gjennomgår mål, seriøse regelbrudd og situasjoner som kan påvirke resultatet	Ingen utfordringer for lagene; dommer på banen kan be TMO om en vurdering
Badminton	Hawk-Eye	Bestemmer om shuttle er inne eller ute	2 utfordringer per sett; vellykkede utfordringer beholdes
Baseball	Replay System	Vurderer avgjørende situasjoner som scoring, «safe» eller «out» på basene	1 utfordring per lag per kamp; hvis utfordringen lykkes, får laget én ekstra
Volleyball	Video Challenge System	Brukes til å kontrollere linjebeslutninger og kontakthendelser	2 utfordringer per lag per sett; vellykkede utfordringer beholdes

11

Konsekvenser ved avvikling av VAR

11 Konsekvenser ved avvikling av VAR

De punktene som angår rettighetshaver i kapittel 11 er diskutert og forankret med TV 2.

11.1 Avtalerettslig

En avvikling av VAR vil kunne ha juridiske konsekvenser, spesielt i forhold til eksisterende kontrakter mellom NFF, Norsk Toppfotball (NTF), og samarbeidspartnere som TV2 og deres underleverandører DMC, NEP og EVS. Disse avtalene dekker installasjon, drift og vedlikehold av VAR-systemet. Å avslutte VAR innenfor eksisterende rettighetsperiode kan medføre at NFF og NTF må dekke økonomiske tap og kompensasjon til leverandører som allerede har forpliktet seg over lengre tid. Dette kan inkludere å dekke allerede påløpte kostnader samt eventuelle bruddgebyrer.

Etter å ha konsultert juridiske rådgivere har arbeidsgruppa identifisert en risiko for at TV 2 kan fremme krav dersom VAR skulle bli avviklet i avtaleperioden. Det er ikke ensbetydende med at fotballen vil akseptere et slikt krav, men det viktig å være oppmerksom på risikoen.

Deler av arbeidsgruppa mener det er usannsynlig at et krav fra TV 2 vil ramme fotballen økonomisk på en måte som gjør at kostnadene øker sammenliknet med det kostnadsnivået som er med VAR.

11.2 Samarbeid med rettighetshaver

TV 2 har ikke signalisert at en avvikling av VAR vil påvirke samarbeidsforholdet negativt.

11.2.1 Inneværende rettighetsperiode

VAR er en del av den gjeldende medieavtalen, der TV2 har avtalt å dekke deler av kostnadene forbundet med systemet og dets teknologiske infrastruktur. Å avvikle VAR kan i teorien føre til at mediepartneren vil kreve en kompensasjon eller reduksjon i sin betaling. Denne risikoen er primært knyttet til de nevnte avtalerettslige forholdene. Fordi arbeidsgruppa ikke har tilgang til de faktiske avtalene mellom TV 2 og TV 2s underleverandører er det ikke mulig å tallfeste denne risikoen.

11.2.2 Kommende rettighetsperiode

I fremtidige medieavtaler kan bortfall av VAR påvirke forhandlingene. Det kan bli argumentert for at Eliteserien taper konkurransekraft ved å ikke tilby VAR, noe som kan påvirke Eliteseriens posisjon i forhold til andre ligaer som tilbyr denne teknologien. Samtidig betyr bortfallet av VAR en reduksjon i rettighetshavers kostnader, all den tid VAR er en del av medieavtalen. Bortfall av VAR kan også snu de som har blitt negative til Eliteserien på grunn av VAR, slik at de igjen ønsker å engasjere seg i ligaen.

12

Konsekvenser av å beholde VAR

12 Konsekvenser av å beholde VAR

12.1 Konsekvenser av å beholde VAR slik det er i dag

Ved å opprettholde VAR-systemet uendret forplikter man seg til videre investering i drifts-kostnader og opplæring. Samtidig risikerer man at den andelen av de fotballinteresserte som venter på en utvikling av VAR før de tar stilling til spørsmålet, ender med å bli negative fordi utviklingen ikke skjer. I denne konteksten er det verdt å merke seg at det allerede ligger planer for videreutvikling og forbedring av teknologien gjennom kommende oppdateringer hos EVS. Utviklingstakten hos dommerne er også høy, og dommerne selv opplever at de får stort faglig utbytte av VAR. Å beholde VAR uten justeringer er også egnet til å skape fortsatt misnøye.

12.2 Konsekvenser av å beholde VAR med justeringer

Å justere VAR-systemet kan innebære endringer i bruk, eller implementering av ny teknologi. Justeringene kan forbedre effektiviteten og redusere tidsbruken, men krever ytterligere investeringer i infrastruktur og opplæring. Tilpasningene kan forbedre opplevelsen for både spillere og publikum. Konsekvenser av å beholde VAR med justeringer er knyttet til økonomi dersom endringene man ønsker å gjennomføre innebærer økte kostnader. Det er også mulig risiko knyttet til misnøye blant de som er mot VAR på prinsipielt grunnlag.

Vedlegg 1

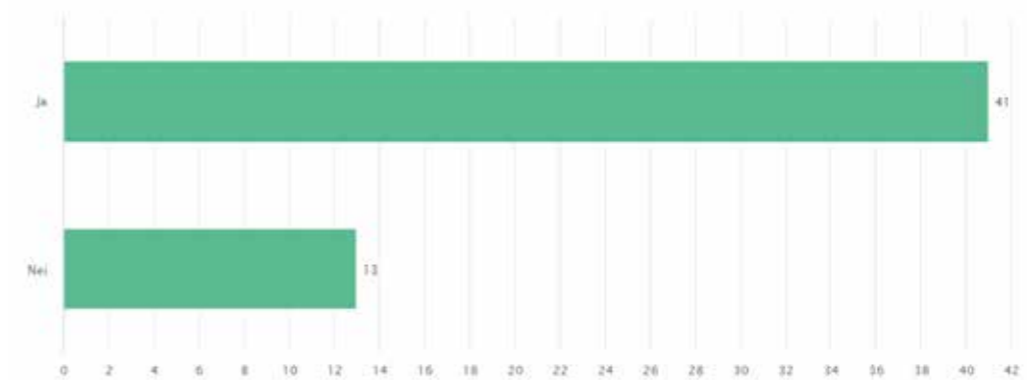
«Toppdommerforeningen:
Kartlegging av VAR hos
egne medlemmer»

Toppdommerforeningen

Kartlegging av VAR hos
egne medlemmer

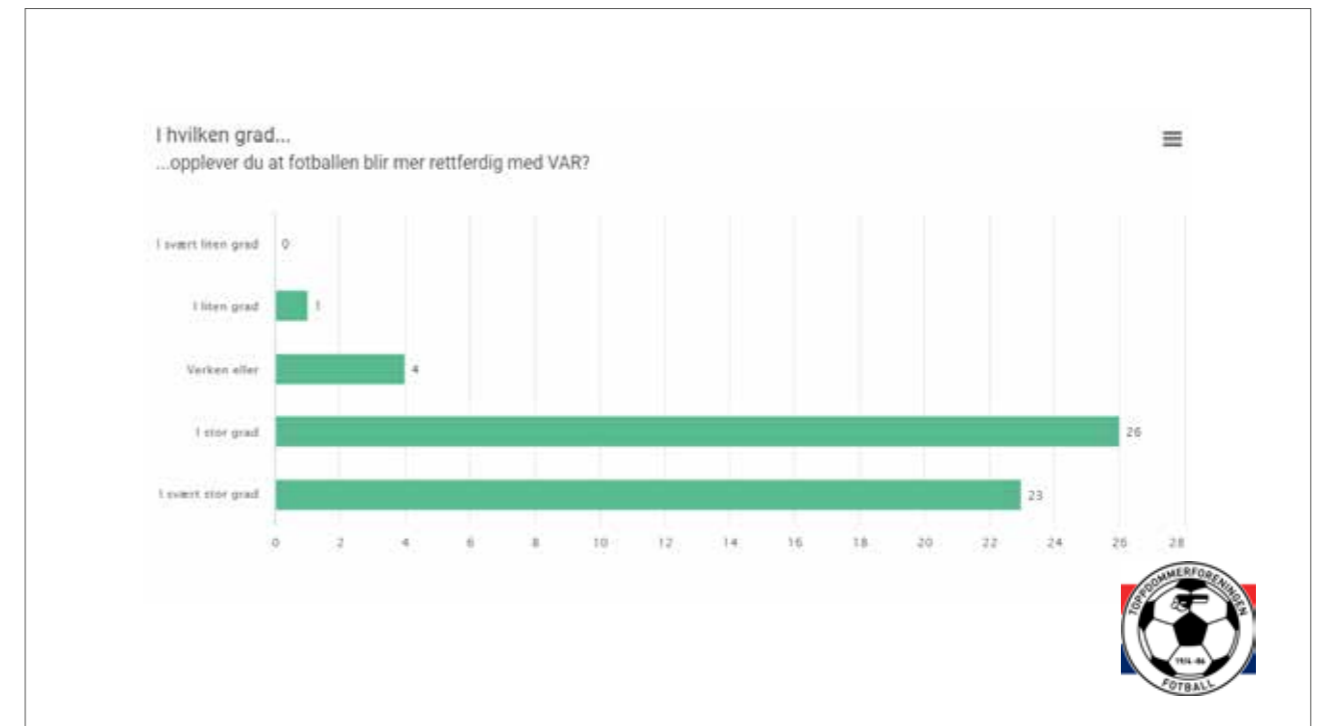
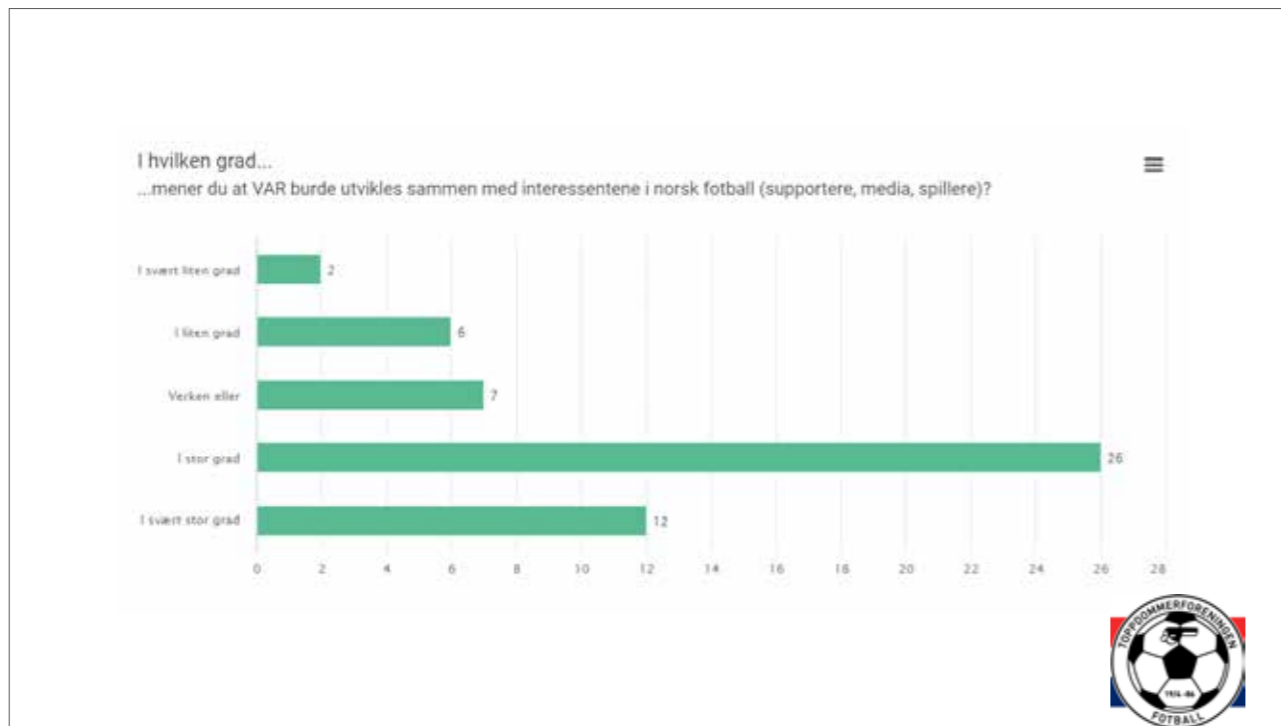
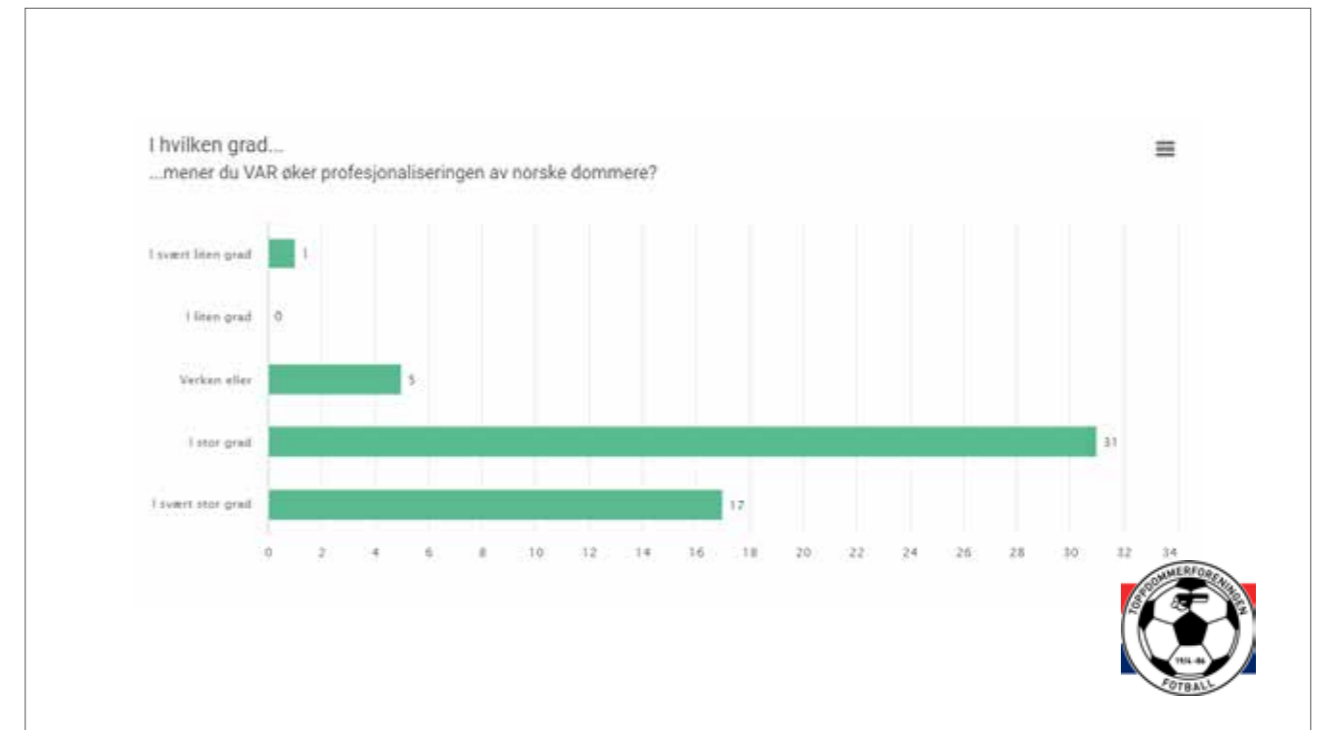
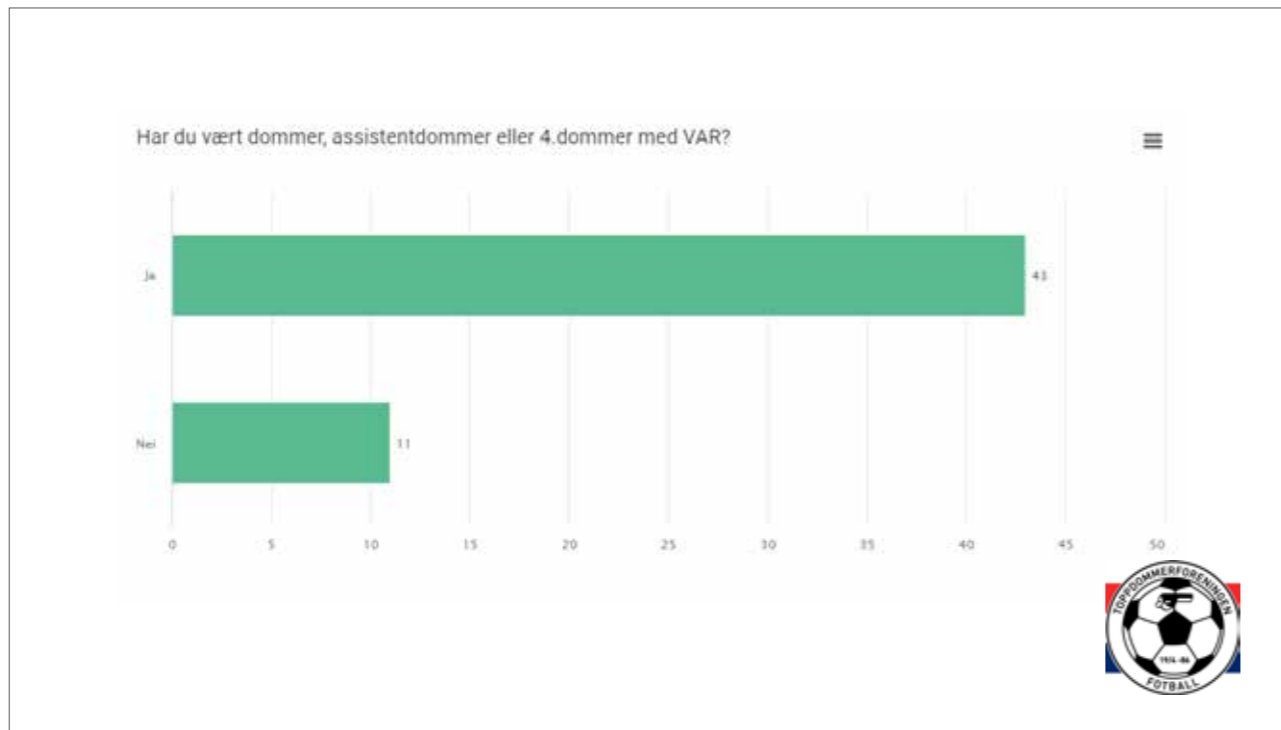

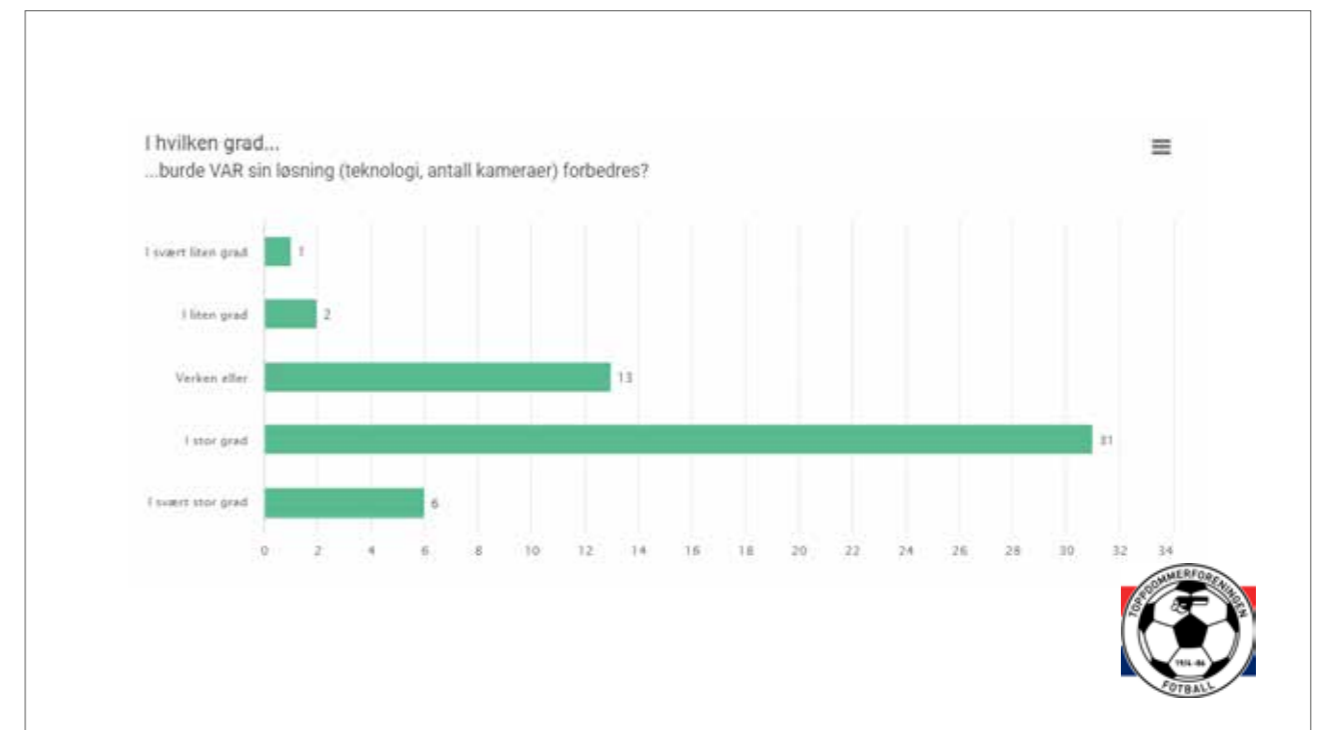
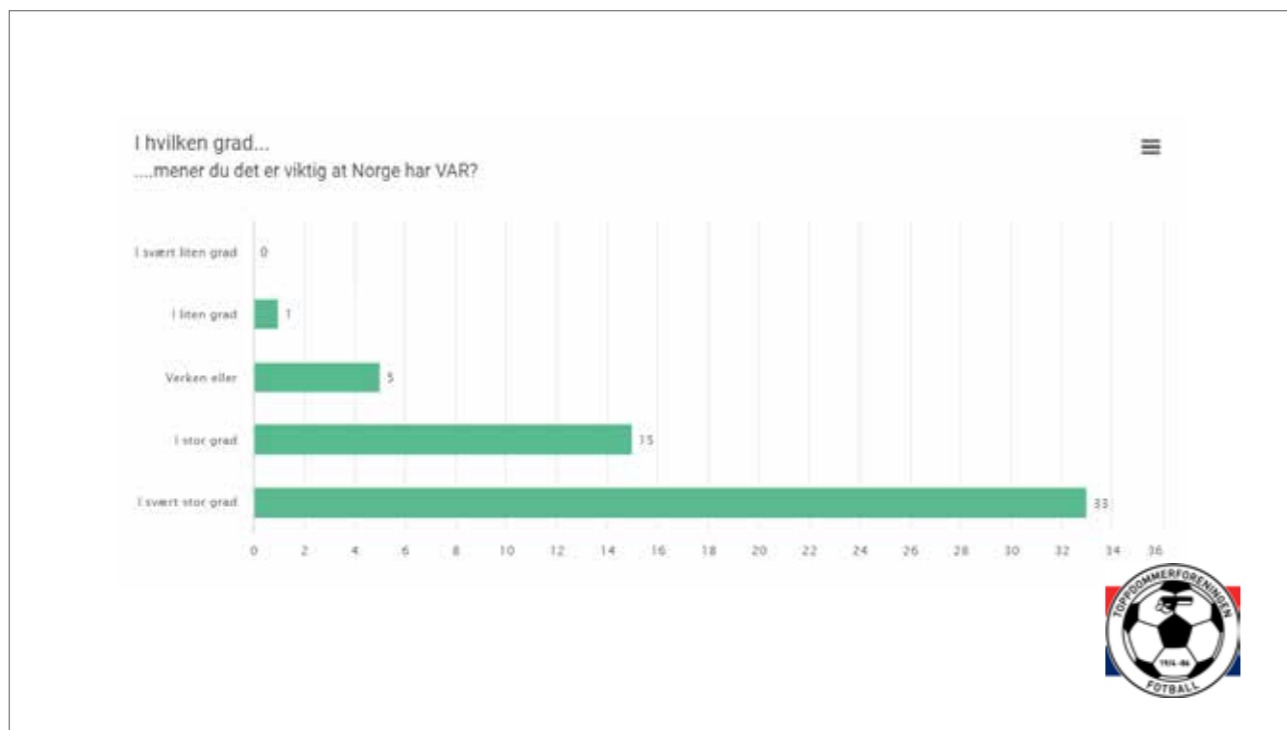
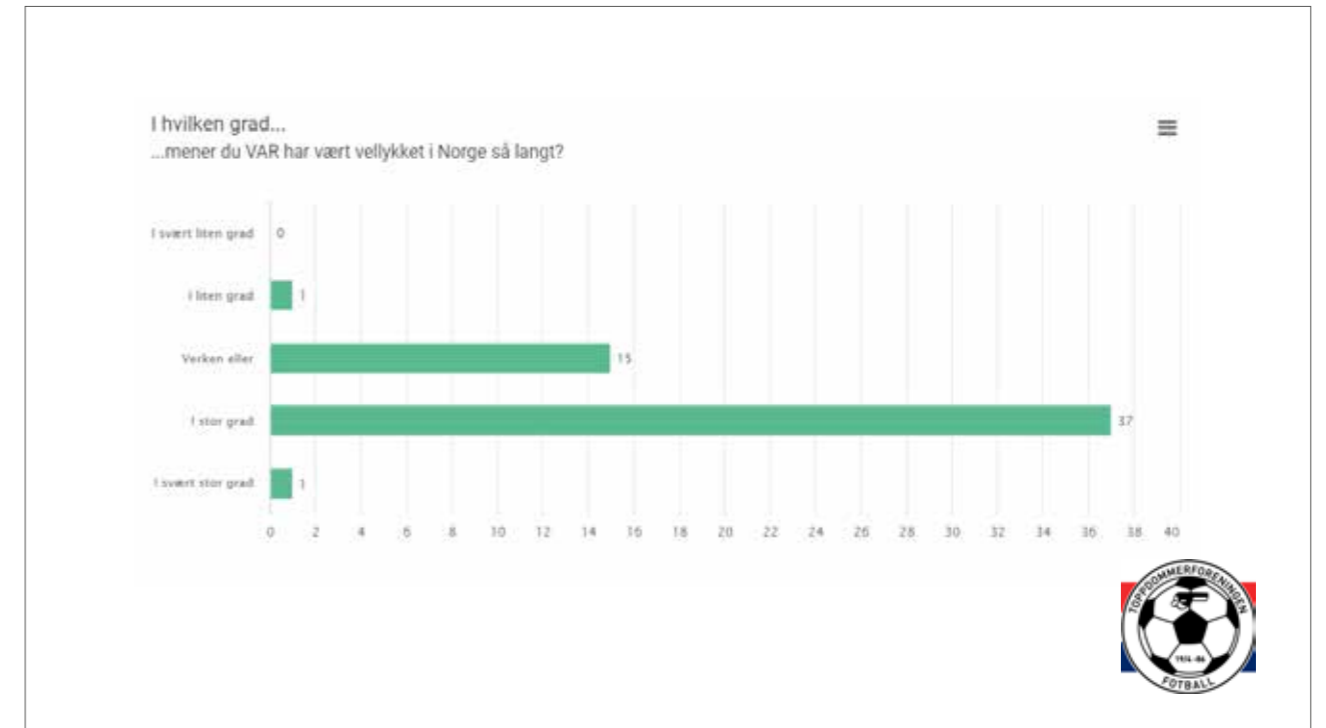
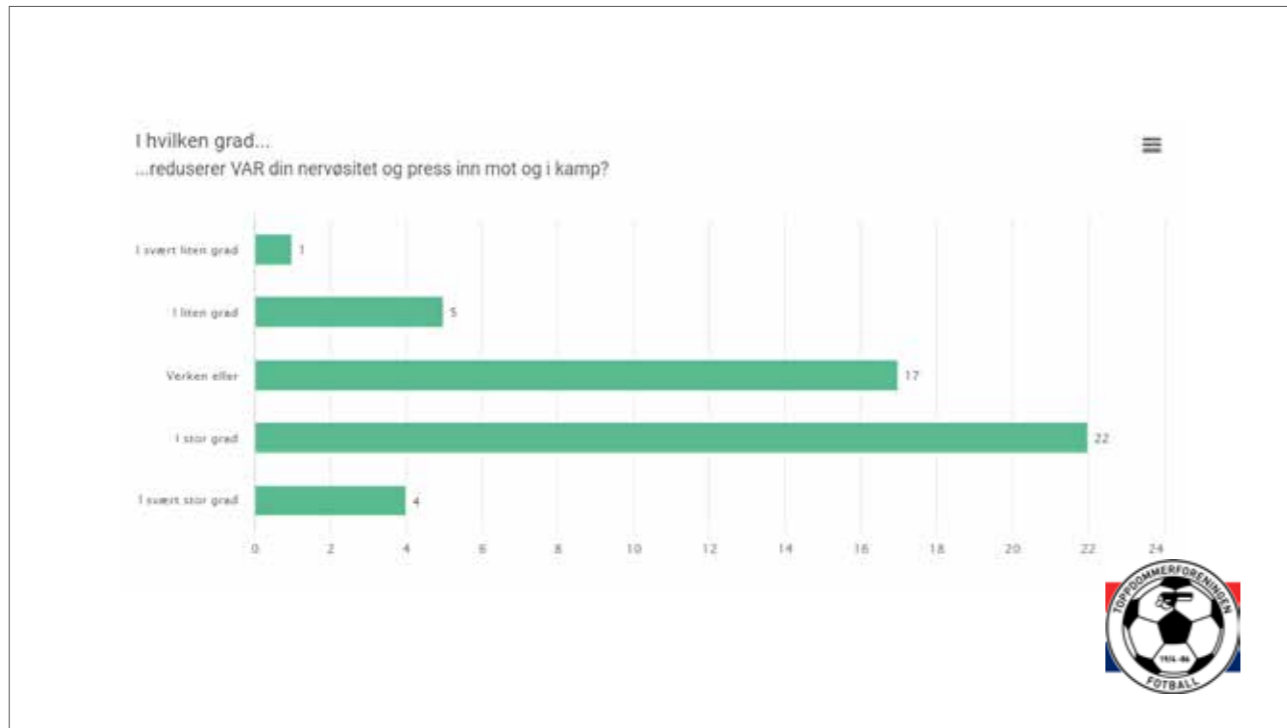
Har du hatt oppdrag som VAR eller AVAR i 2023 eller 2024?

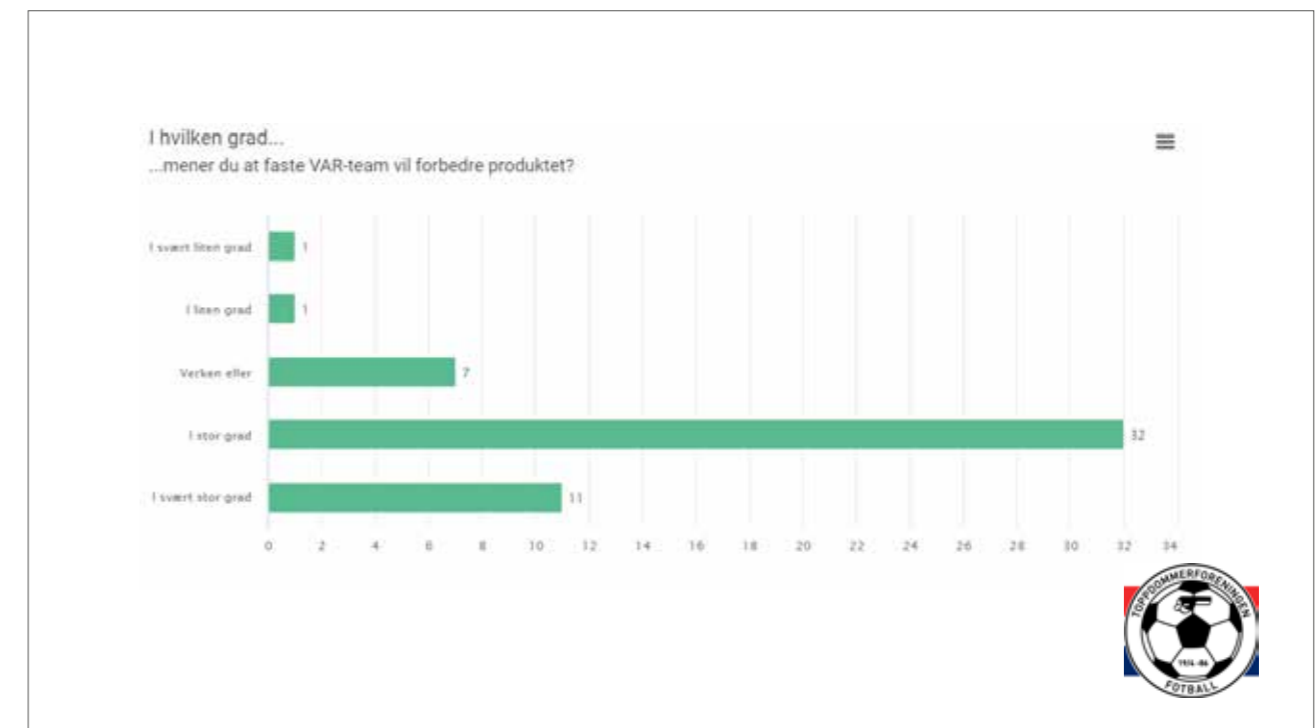
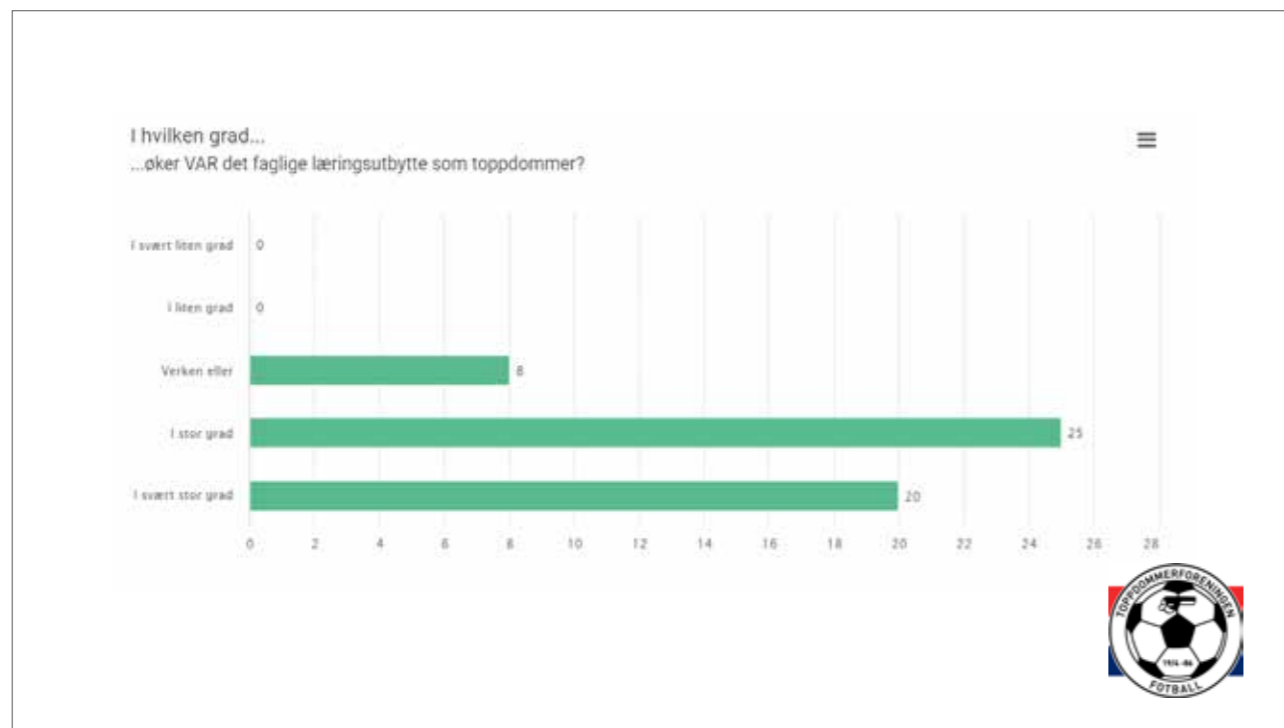
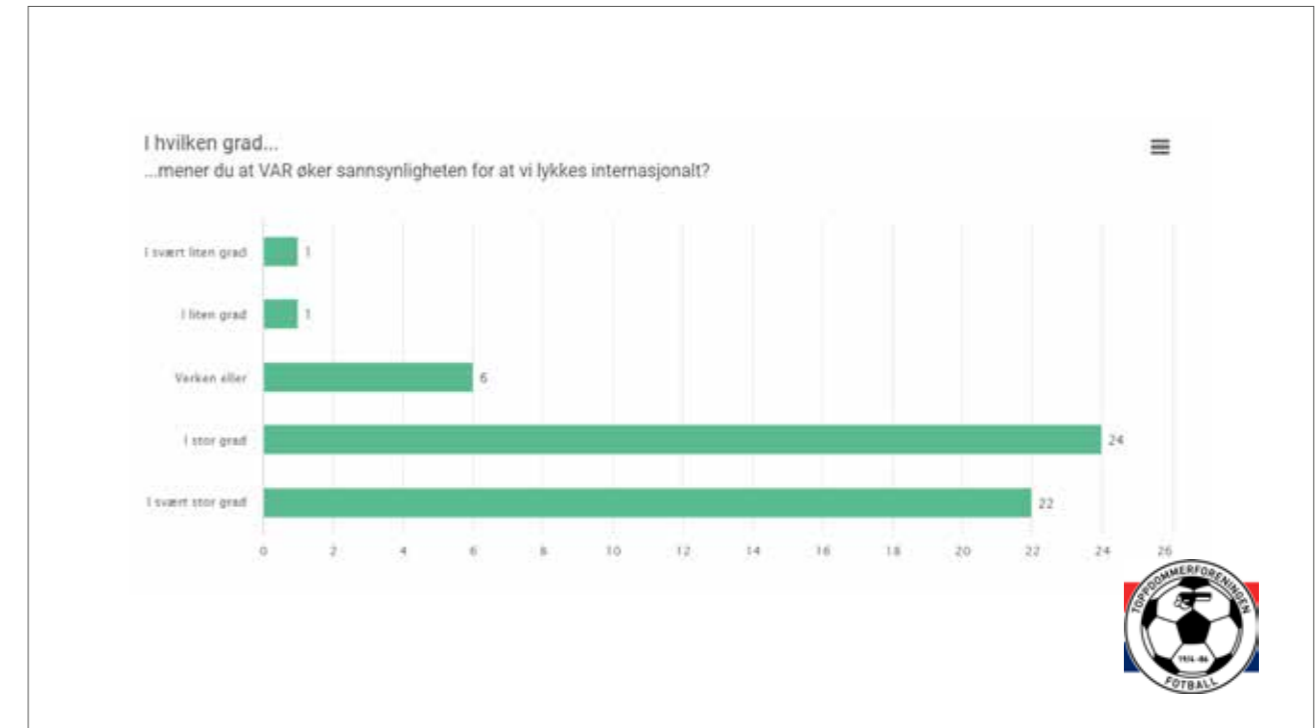
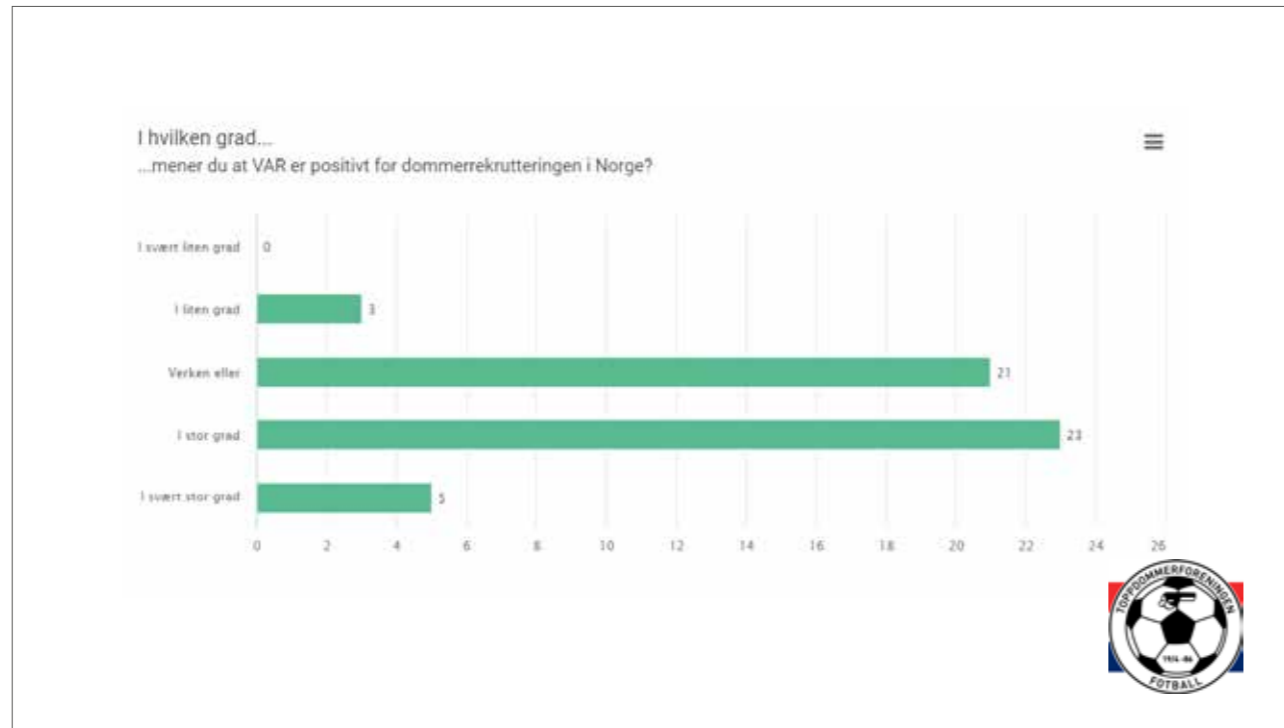

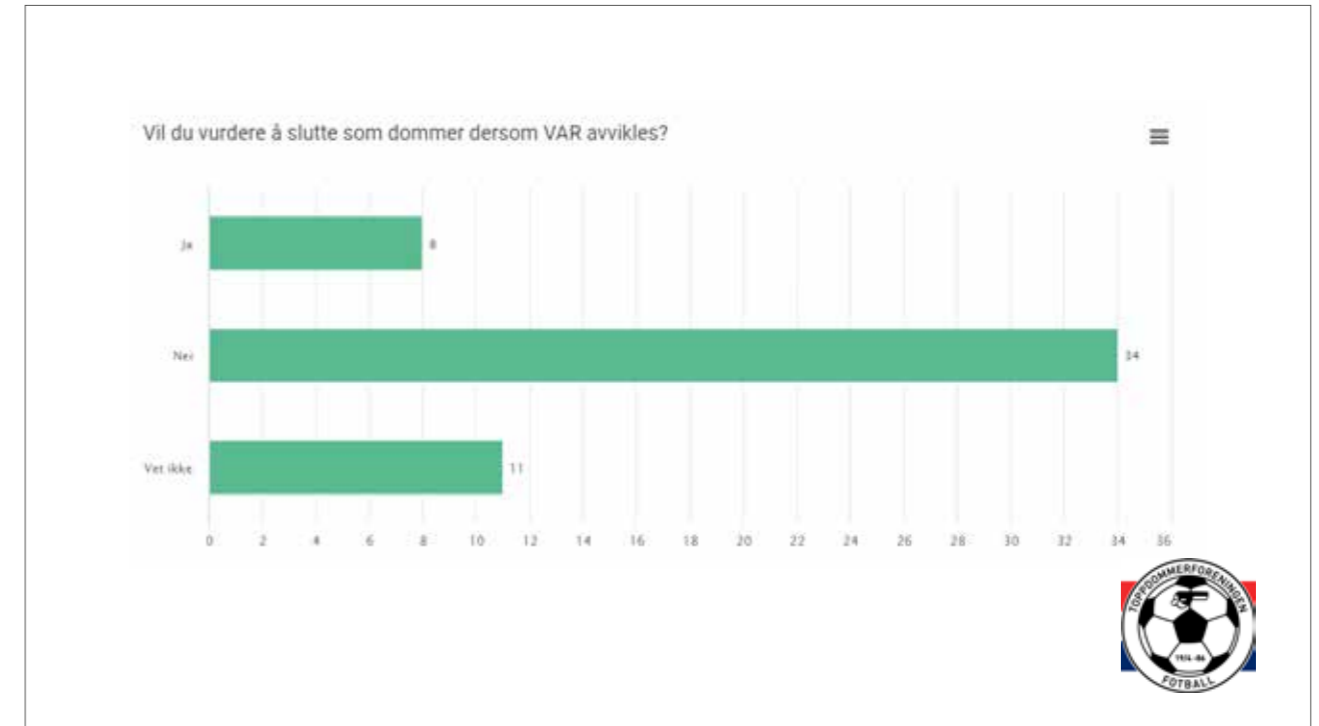
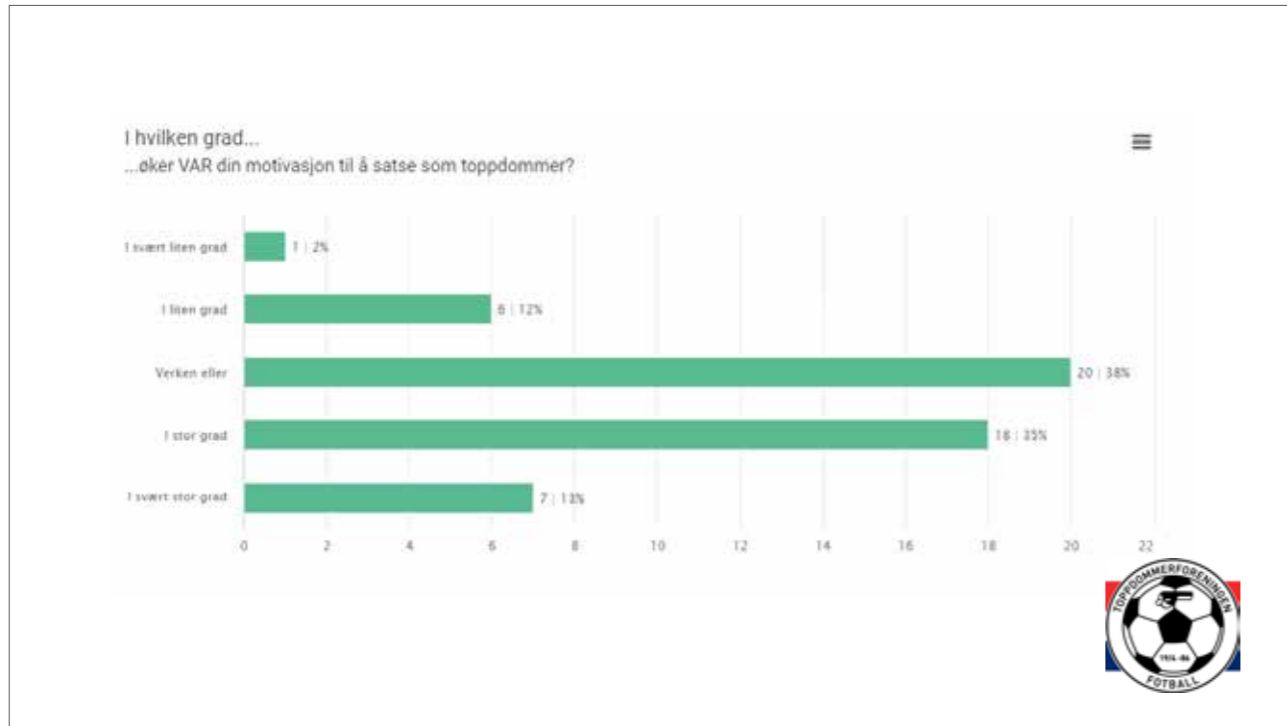
Kommentar...

Vedlegg 2

«Holdninger til VAR» Befolkningsundersøkelse gjennomført av Opinion

Opinion:

HOLDNINGER TIL VAR

Befolkningsundersøkelse gjennomført av
Opinion

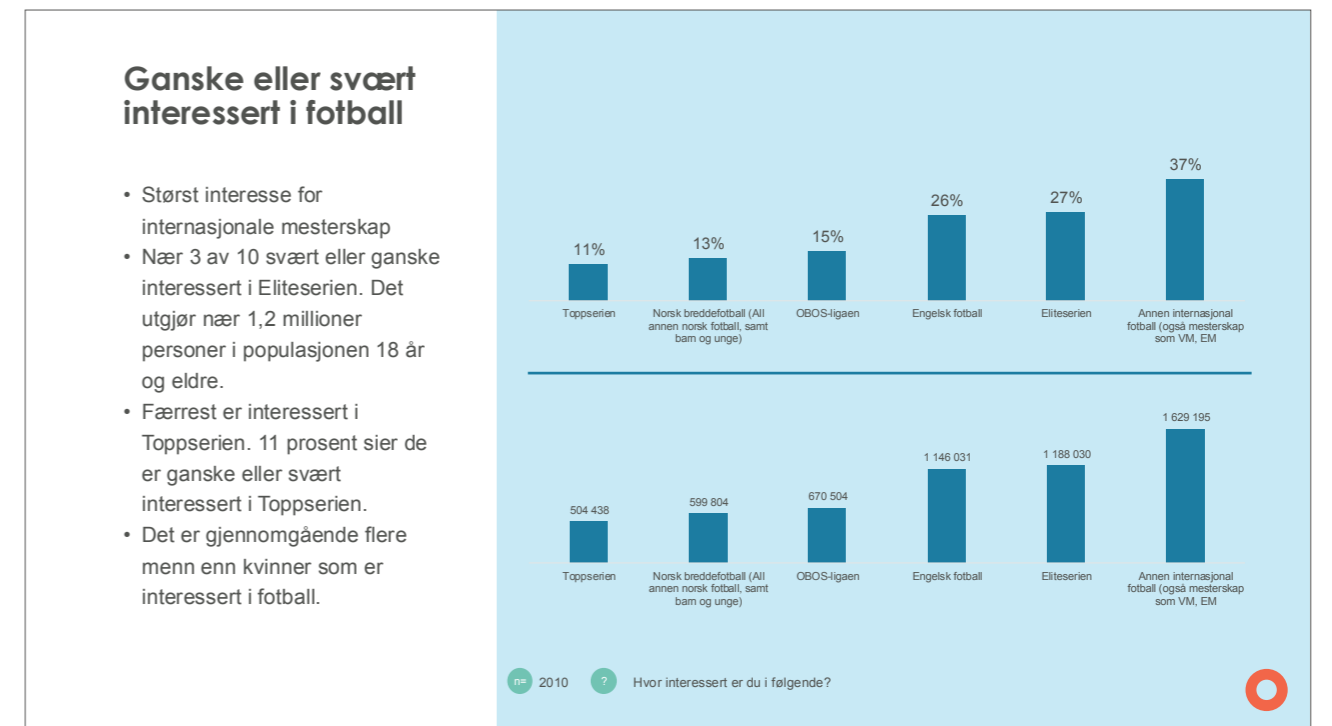
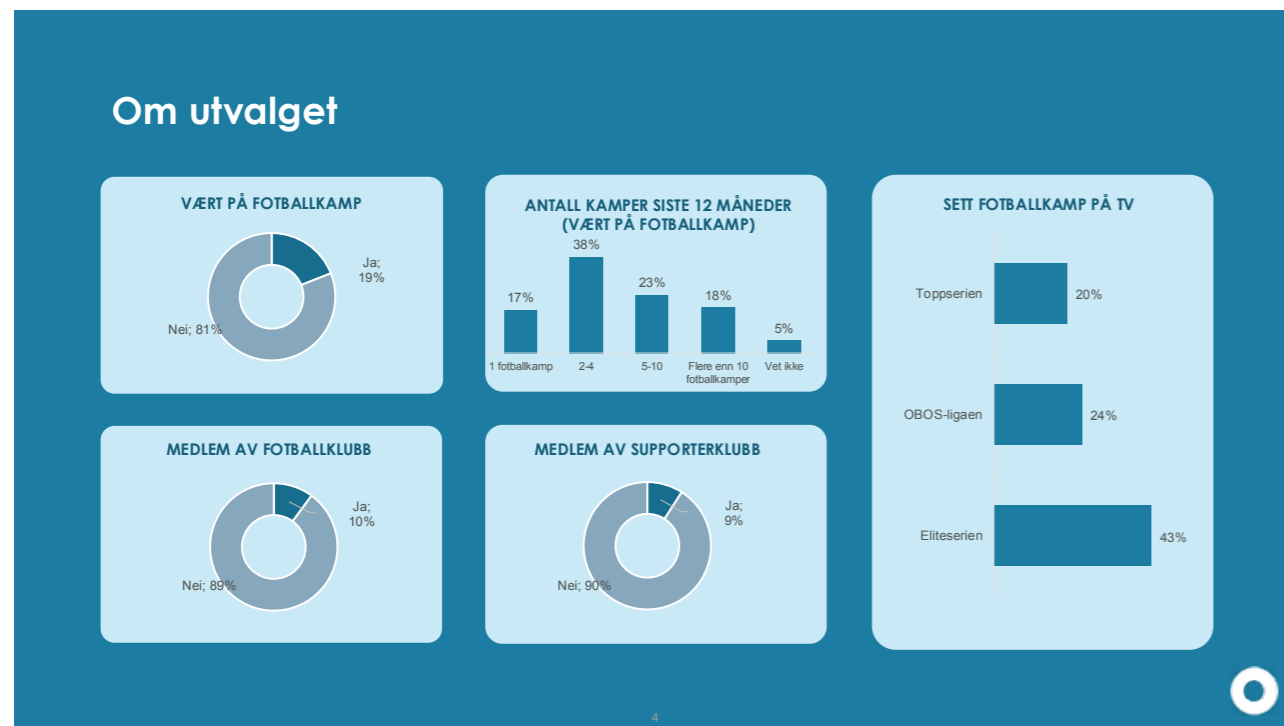
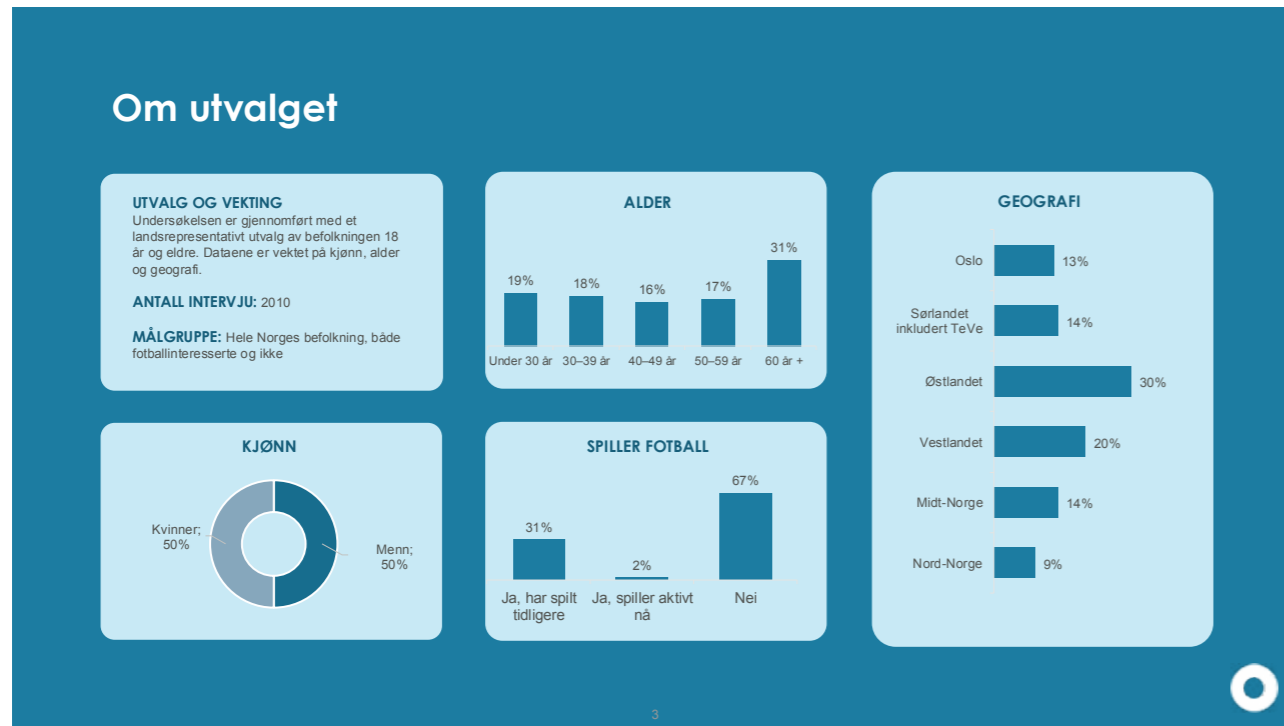
Anne-Birgitte Høyeholt og Reidar Dischler // abh@opinion.no // 28. oktober, 2024

Prosjektbeskrivelse

 OPPDRA GSGIVER Norges Fotballforbund og Norsk Toppfotball Marianne Solheim	 METODE Webundersøkelse med et representativt utvalg av Norges befolkning
 FORMÅL Formålet med undersøkelsen er å kartlegge befolkningens kjennskap og holdninger til bruk av VAR i norsk toppfotball.	 MÅLGRUPPE Befolkningen 18 år og eldre
 GJENNOMFØRING Oktober 2024	 UTVALG 2010 gjennomførte intervju der xx er ganske eller svært i fotball.

2

3,5 millioner

Kjenner til bruk av VAR i fotball

VAR endret dommeravgjørelse i lagets favør

- Blant de som har et favorittlag og kjenner til VAR, er det 69 prosent som har opplevd at VAR-avgjørelse har gått i lagets favør
- Denne erfaringen innvirker ikke på synet på VAR.

Vet ikke; 17%

Nei; 14%

Ja; 69%

Enig i avgjørelsen: **70 %**

nr 762 / 526 ? Har du opplevd at VAR har endret opprinnelig dommeravgjørelse i ditt lags favør? / Var du enig i VAR sin avgjørelse? (Spørsmål stilt til de som har et favorittlag og kjenner VAR / har opplevd endret avgjørelse)

Kjennskap til VAR

- Menn kjenner i større grad enn kvinner (87 vs. 72 prosent) til VAR.
- Personer under 30 år kjenner til VAR i mindre grad enn de som er eldre enn 30 år (75 prosent blant de yngste).
- 97 prosent av de som har vært på kamp i Eliteserien siste 12 måneder kjenner til bruken av VAR (76 prosent blant de som ikke har vært på kamp).
- 98 prosent av de som er medlem i supporterklubb kjenner bruken av VAR mot 78 prosent blant andre.

Nei; 21%

Ja; 79%

nr 2010 ? Kjenner du til bruk av VAR (videodømming i fotball)?

VAR endret dommeravgjørelse i lagets ufavør

- Blant de som har et favorittlag og kjenner VAR, er det 70 prosent som har opplevd at VAR-avgjørelse har gått i lagets ufavør.
- Denne erfaringen innvirker ikke på synet på VAR.
- Men det er færre som er enig i avgjørelsen enn når avgjørelsen er i lagets favør (50 prosent versus 70 prosent).

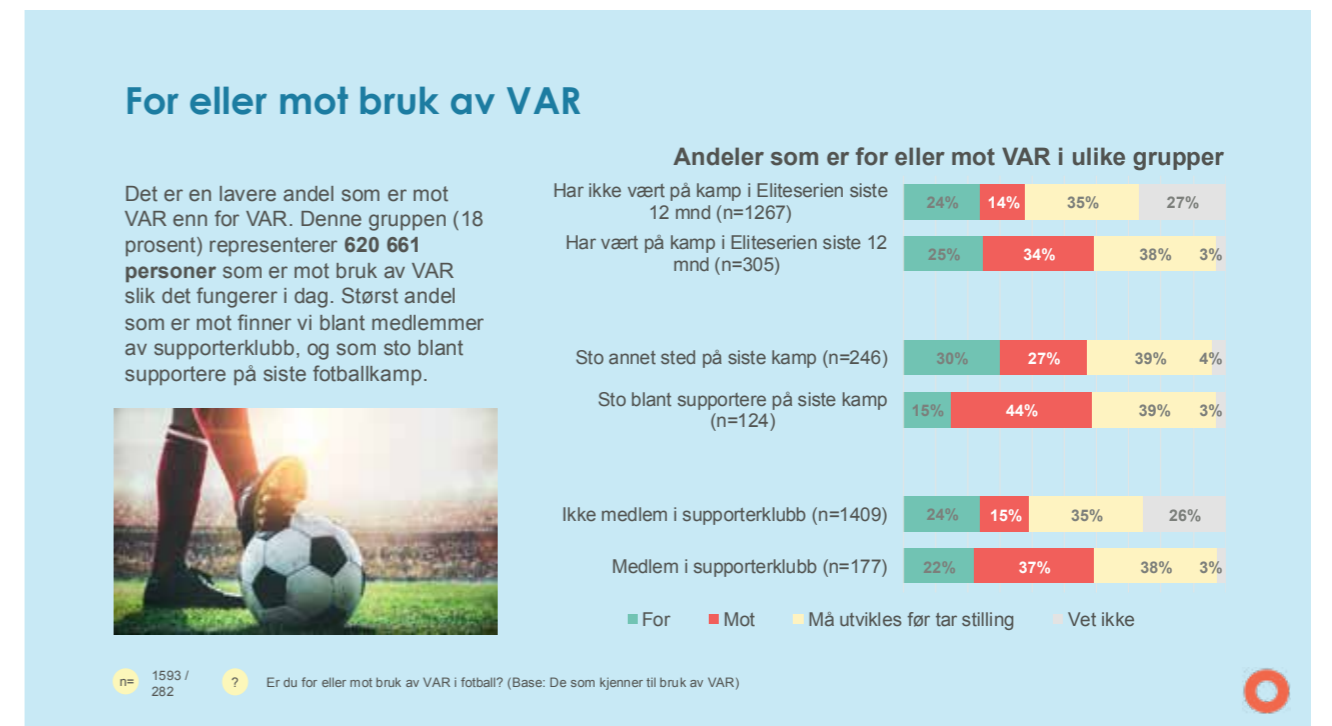
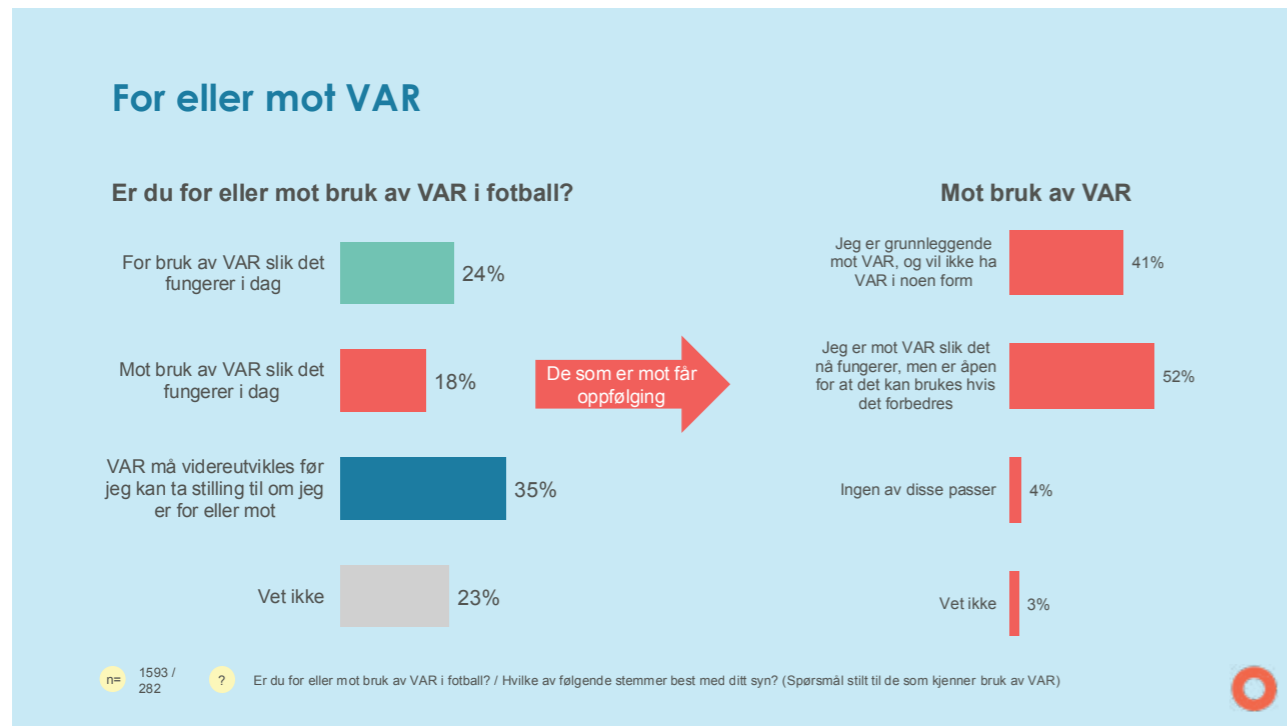
Vet ikke; 18%

Nei; 12%

Ja; 70%

Enig i avgjørelsen: **50 %**

nr 762 / 544 ? Har du opplevd at VAR har endret opprinnelig dommeravgjørelse i ditt lags ufavør? / Var du enig i VAR sin avgjørelse? (Spørsmål stilt til de som har et favorittlag og kjenner VAR / har opplevd endret avgjørelse)

Avstemning i VG

Det er en høyere andel blant VG sine lesere (enn befolkningen generelt) som mener at VAR må vrakes. 49 prosent av 6344 stemmer sier VAR må vrakes. Hvis dette hadde vært representativt for befolkningen så hadde det tilsvart nesten 2,2 millioner. Dette bekrefter at det er viktig med representative undersøkelser for å få frem nyanser i befolkningen, og hva som er representativt for hele Norges befolkning. .

Kilde: Utklipp fra VG-artikkel fredag 25.oktober, 2024

n= 1593 ? Er du for eller mot bruk av VAR i fotball?

Forslag til forbedring: De som er mot dagens bruk, men åpne for bruk hvis det forbedres

1. Redusere bruken og fokusere på åpenbare feil

Mange respondenter foreslår at VAR kun bør brukes i åpenbare situasjoner og at det ikke bør brukes på små detaljer som ikke påvirker spillet vesentlig, som millimeter-offside. Eksempler:

- Fokus på klare og åpenbare feil: VAR bør kun gripe inn når dommerens avgjørelse er tydelig feil, og ikke på marginale avgjørelser som ikke har stor innvirkning på spillet.
- Offside-regelen: Flere mener at offside-regelen bør endres for å tillate mer offensive gjennombrudd og at millimetersavgjørelser ikke bør være avgjørende.
- Mindre tid på vurderinger: Mange foreslår at det må settes en tidsbegrensning på hvor lenge VAR kan bruke på å avgjøre en situasjon, for eksempel 10-30 sekunder.

2. Raskere og mer effektiv teknologi

En annen stor del av svarene handler om effektivisering av VAR for å sikre raskere avgjørelser:

- Automatisering og forbedret teknologi: Det er forslag om å bruke mer automatiserte systemer, for eksempel halvautomatisert offside-teknologi som har blitt brukt i turneringer som EM.
- Bedre kamerateknologi: Flere etterlyser flere og bedre kameravinkler, samt forbedret opplæring og kompetanse blant VAR-dommere

3. Endre hvordan VAR brukes og presenteres

Dette temaet handler om hvordan VAR blir kommunisert og brukt i kampsituasjoner.

- Bedre kommunikasjon: Flere ønsker at avgjørelser som tas ved hjelp av VAR skal forklares tydeligere til både tilskuere på stadion og på TV, slik at det er full transparens.
- Bruk av VAR i spesifikke situasjoner: Mange foreslår at VAR kun bør brukes i viktige situasjoner som mål og straffesituasjoner, ikke på mindre forseelser.

n= 146 ? Har du forslag til eventuelle endringer som kunne gjort VAR bedre?

Hvorfor mot VAR

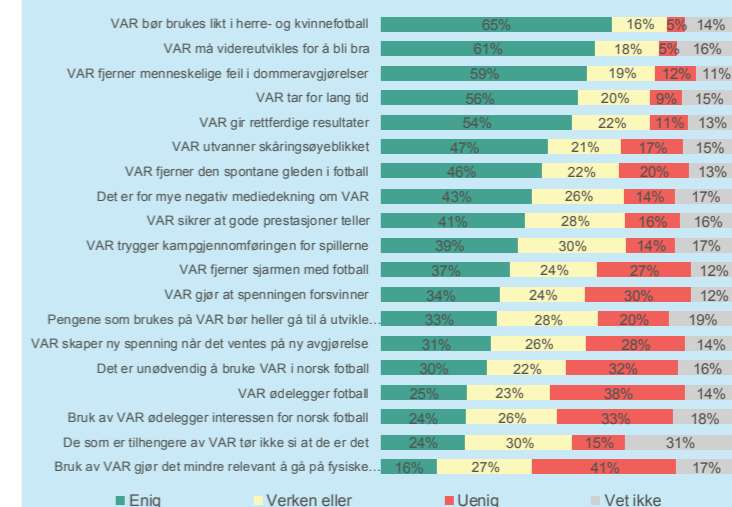
- De som har vært på kamp, er medlem av supporterklubb og har et favorittlag trekker i større grad enn andre frem at VAR ikke fører til mer rettferdige avgjørelser (25-27 prosent i disse gruppene trekker frem denne årsaken, mens 7-14 prosent blant andre legger vekt på dette).
- De som har favorittlag og er på kamp trekker også i større grad enn andre frem at heller ikke VAR er uten feil avgjørelser.

n= 282 ? Du har svart du er mot bruk av VAR slik det fungerer i dag. Er noen av følgende påstander årsaker til at du er mot bruk av VAR?

Påstander om VAR

- Det er en ganske utbredt oppfatning at VAR bør videreutvikles for å bli bra.
- Samtidig er det en majoritet som mener at VAR fjerner menneskelige feil og gir rettferdige resultater, men det tar for lang tid.
- At VAR gjør det mindre aktuelt å gå på kamper er ikke en veldig utbredt oppfatning, 16 prosent mener dette, men merk at det representerer 565 032 personer (12,7 prosent av totalpopulasjonen 18+ år).

n= 1593 ? Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander når det gjelder bruk av VAR i Eliteserien, Obos-ligaen eller Toppserien?

Splittet syn blant de som er for og mot VAR

Figuren viser andeler som er helt/delvis enig i påstandene og hvordan disse rangeres i de ulike gruppene.

De som er for VAR er enige i at:

- Det gir rettferdige resultater
- Sikrer at gode prestasjoner teller
- Bør brukes likt i herre- og kvinnefotball
- Fjerner menneskelige feil

De som er mot VAR er enig i at:

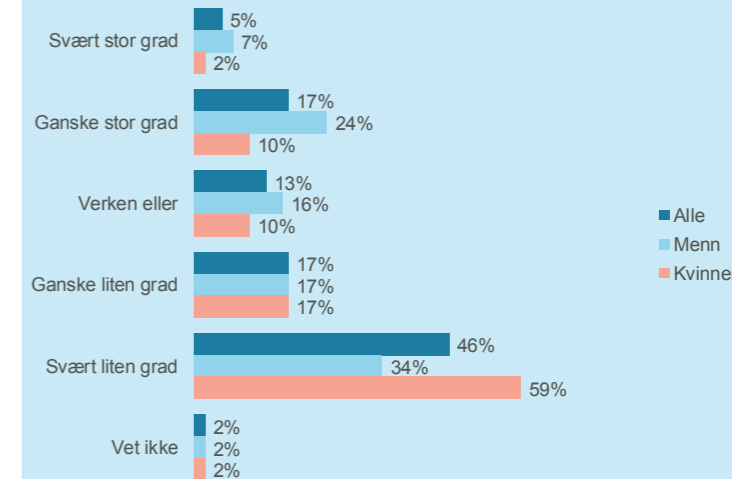
- Fjerner den spontane gleden
- Fjerner sjarmen
- Utvanner skåringsøyeblikket
- Tar for lang tid

n= 1593 ? Er du for eller mot bruk av VAR i fotball?

Følger med på norsk fotball i nyhetsbildet

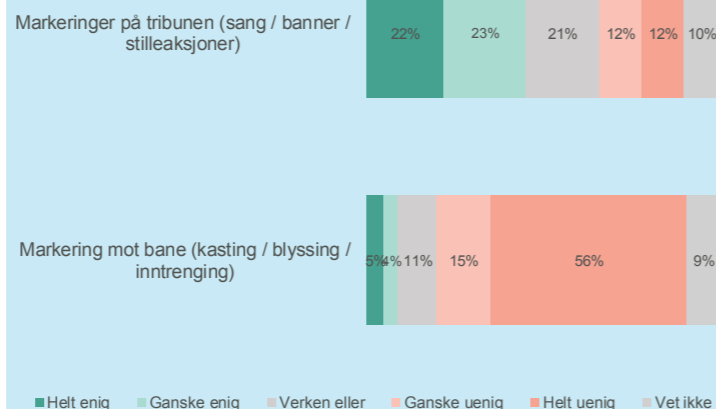
- 22 prosent følger i ganske eller svært stor grad med på Eliteserien, OBOS-ligaen eller Toppserien i nyhetsbildet/sosiale medier.
- Flere menn enn kvinner følger med.
- Det er en større andel blant de som er mot VAR som følger med (41 prosent) enn de som er for VAR (33 prosent).

n= 2010 ? I hvilken grad vil du si at du følger med på Eliteserien, OBOS-ligaene eller Toppserien i nyhetsbildet / sosiale medier?

Protestaksjoner mot VAR

- Markering på tribunen blir i stor grad godtatt, mens markeringer med inntrenging, kasting, blussing i liten grad har støtte i befolkningen.
- De som er enige i at markeringer mot bane er akseptable er i større grad menn, og personer som står blant supportere på kamp (16 prosent) og personer som er medlem av supporterklubb (13 prosent).

n= 1593 ? I 2023 og 2024 har det vært gjennomført protestaksjoner mot VAR på norske fotballarenaer. Hvor enig eller uenig er du i at disse markeringene er akseptable?

TRE VIKTIGSTE INNSIKTER OG FUNN

- 1 Det er stor fotballinteresse i Norge. **1,7 millioner personer har et favorittlag**, og 1,2 millioner av det norske folk er ganske eller svært interessert i Eliteserien. Menn er gjennomgående mer interessert i fotball enn kvinner.
- 2 8 av 10 av Norges befolkning kjenner til VAR. Det tilsvarer **3,5 millioner**. Dette betyr at VAR er godt kjent i befolkningen, også blant personer som i mindre grad er interessert i fotball. Kjennskap til VAR er høyest representert blant fotballinteresserte, og 98 prosent av alle som er medlemmer av en supporterklubb kjenner til VAR. **24 prosent er for VAR** slik det fungerer i dag, og **18 prosent er mot**.
- 3 Det er et **splittet syn på VAR** blant de som er for og i mot VAR slik det fungerer i dag. De som er for mener i større grad at VAR gir rettferdige resultater, sikrer at gode presentasjoner teller. Mens de som er i mot VAR mener at VAR fjerner den spontane gleden, fjerner sjarmen og utvanner skåringsøyeblikket. At **VAR må videreutvikles** for å bli bra er et syn alle deler.

Kontaktperson

Et dedikert team på to erfarne rådgivere fra Opinion har jobbet på prosjektet; Reidar og Anne-Birgitte. De har begge erfaring fra tilsvarende prosjekter og problemstillinger.

Hovedkontakt:
Anne-Birgitte Høyeholt

✉ abh@opinion.no
☎ (+47) 917 52 196

Anne-Birgitte Høyeholt
COO

Rolle: Prosjektleder og ansvarlig for undersøkelsen

Anne-Birgitte er COO i Opinion. Hun er ansvarlig for driften av alle prosjekter på tvers av bransjer, metoder og problemstillinger. I tillegg så jobber hun bredt med både kvantitative og kvalitative problemstillinger. I løpet av de siste årene har hun jobbet mest med B2B, FMCG, merkevarer, service og større holdningsundersøkelser blant befolkningen. Hun har bred prosjektledererfaring fra komplekse undersøkelser, og god kompetanse på gjennomføring av alle typer undersøkelser. Av utdannelse har Anne-Birgitte en Master of Science i internasjonal markedsføring og strategi fra Handelshøyskolen BI.

REIDAR DISCHLER
Fagsjef kvantitativ metode

Rolle: Kvalitetssikring, analyse og sparring på metode

Reidar er vår mest erfarne analytiker innen avanserte, multivariate analyser og har jobbet med de fleste bransjer og sektorer i det norske markedet. Han har det overordnede faglige ansvaret for kvantitative metoder i Opinion. Reidar har 25 års erfaring i analysearbeid både fra Observer, Gambit Hill & Knowlton, Perduco og Opinion. Han har et bredt faglig engasjement, og har også vært redaktør for bransjebladet Analysen. Reidar er utdannet cand.polit. med hovedfag i medievitenskap fra Universitetet i Oslo og BA (Hons) i Communications fra University of London.

Ekstra slides

VEDLEGG

25

FEILMARGINTABELL

Alle undersøkelser er beheftet med feilmarginer. Feilmarginene knytter seg i hovedsak til statistisk usikkerhet. Dette er utvalgsskjvheter, som medfører at utvalget ikke er identisk med universet eller målgruppen. Ulikheter kan knytte seg til bestemte kjennetegn eller adferd.

Feilmarginene ved ulike utvalgsstørrelser og prosentresultat ved 95 % signifikansnivå er vist i tabellen til høyre.

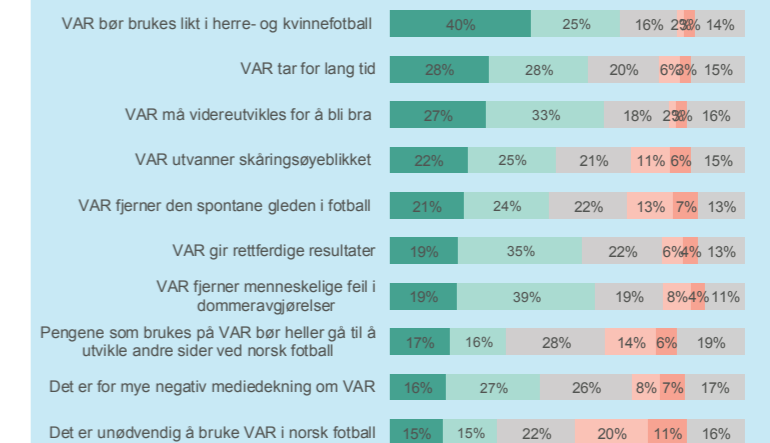
Ved en base på 2000 (n=2000) kan vi med 95 % sannsynlighet si at det riktige resultatet ligger innenfor ± 1,0 og ± 2,2 prosentpoeng, avhengig av prosentresultatets størrelse. Usikkerheten er størst ved et prosentresultat på 50 % og minst ved prosentresultater på 5 % / 95 %.

	Prosentresultat									
	5/95 %	10/90 %	15/85 %	20/80 %	25/75 %	30/70 %	35/65 %	40/60 %	45/55 %	50 %
Utvalgsstørrelse										
25	8,5 %	11,8 %	14,0 %	15,7 %	17,0 %	18,0 %	18,7 %	19,2 %	19,5 %	19,6 %
50	6,0 %	8,3 %	9,9 %	11,1 %	12,0 %	12,7 %	13,2 %	13,6 %	13,8 %	13,9 %
75	4,9 %	6,8 %	8,1 %	9,1 %	9,8 %	10,4 %	10,8 %	11,1 %	11,3 %	11,3 %
100	4,3 %	5,9 %	7,0 %	7,8 %	8,5 %	9,0 %	9,3 %	9,6 %	9,8 %	9,8 %
150	3,5 %	4,8 %	5,7 %	6,4 %	6,9 %	7,3 %	7,6 %	7,8 %	8,0 %	8,0 %
200	3,0 %	4,2 %	4,9 %	5,5 %	6,0 %	6,4 %	6,6 %	6,8 %	6,9 %	6,9 %
250	2,7 %	3,7 %	4,4 %	5,0 %	5,4 %	5,7 %	5,9 %	6,1 %	6,2 %	6,2 %
300	2,5 %	3,4 %	4,0 %	4,5 %	4,9 %	5,2 %	5,4 %	5,5 %	5,6 %	5,7 %
400	2,1 %	2,9 %	3,5 %	3,9 %	4,2 %	4,5 %	4,7 %	4,8 %	4,9 %	4,9 %
500	1,9 %	2,6 %	3,1 %	3,5 %	3,8 %	4,0 %	4,2 %	4,3 %	4,4 %	4,4 %
600	1,7 %	2,4 %	2,9 %	3,2 %	3,5 %	3,7 %	3,8 %	3,9 %	4,0 %	4,0 %
700	1,6 %	2,2 %	2,6 %	3,0 %	3,2 %	3,4 %	3,5 %	3,6 %	3,7 %	3,7 %
800	1,5 %	2,1 %	2,5 %	2,8 %	3,0 %	3,2 %	3,3 %	3,4 %	3,4 %	3,5 %
900	1,4 %	2,0 %	2,3 %	2,6 %	2,8 %	3,0 %	3,1 %	3,2 %	3,3 %	3,3 %
1000	1,4 %	1,9 %	2,2 %	2,5 %	2,7 %	2,8 %	3,0 %	3,0 %	3,1 %	3,1 %
1200	1,2 %	1,7 %	2,0 %	2,3 %	2,5 %	2,6 %	2,7 %	2,8 %	2,8 %	2,8 %
1400	1,1 %	1,6 %	1,9 %	2,1 %	2,3 %	2,4 %	2,5 %	2,6 %	2,6 %	2,6 %
1600	1,1 %	1,5 %	1,7 %	2,0 %	2,1 %	2,2 %	2,3 %	2,4 %	2,4 %	2,5 %
1800	1,0 %	1,4 %	1,6 %	1,8 %	2,0 %	2,1 %	2,2 %	2,3 %	2,3 %	2,3 %
2000	1,0 %	1,3 %	1,6 %	1,8 %	1,9 %	2,0 %	2,1 %	2,1 %	2,2 %	2,2 %

24

Påstander om VAR Hele skalaen

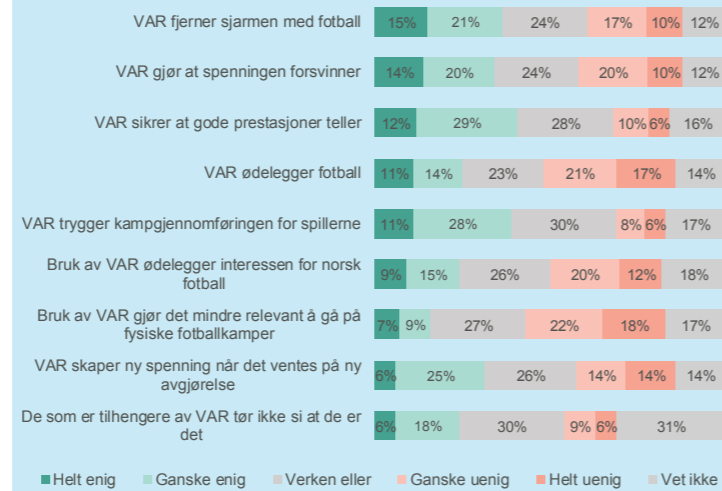
n= 1593

Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander når det gjelder bruk av VAR i Eliteserien, Obos-ligaen eller Toppserien?

Påstander om VAR Hele skalaen

n= 1593 ? Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander når det gjelder bruk av VAR i Eliteserien, Obos-ligaen eller Toppserien?

For eller mot VAR: Bryr seg om resultatet

Er du for eller mot bruk av VAR i fotball?

n= 1593 / 662 / 282 ? Er du for eller mot bruk av VAR i fotball? / Hvilke av følgende stemmer best med ditt syn? (Spørsmål stilt til de som kjenner bruk av VAR)

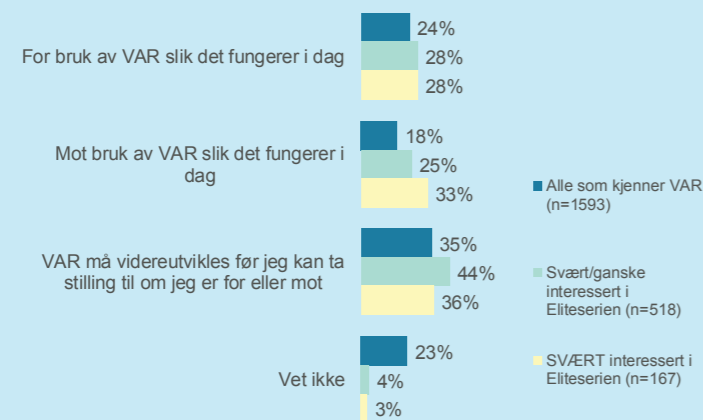
Jo mer en bryr seg om resultatet, jo større er andelen som er mot bruk av VAR slik det fungerer i dag.

Blant de som er svært/ganske interessert i Eliteserien og bryr seg svært/ganske mye om hvem som vinner, er det 28 prosent som er for VAR, 25 prosent er mot, 44 prosent mener det må videreutvikles før en kan ta stilling og 3 prosent vet ikke.

For eller mot VAR: Interessert i Eliteserien

Er du for eller mot bruk av VAR i fotball?

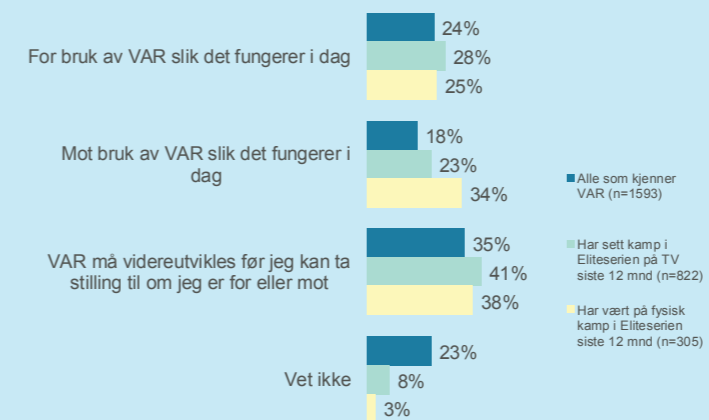
n= 1593 / 518 / 167 ? Er du for eller mot bruk av VAR i fotball? / Hvilke av følgende stemmer best med ditt syn? (Spørsmål stilt til de som kjenner bruk av VAR)

Blant de som er ganske eller svært interessert i Eliteserien er det langt større andel som tar stilling til spørsmålet om VAR. Kun 4 prosent i denne gruppen svarer vet ikke, mens det blant alle som kjenner VAR er 23 prosent som svarer vet ikke. De tre øvrige svaralternativene velges i større grad av de som er svært/ganske interessert i Eliteserien enn de som mindre interessert. Andelen som er mot VAR er høyest blant de som er svært interessert i Eliteserien.

For eller mot VAR: Sett Eliteseriekamp på TV eller vært på fysisk kamp i Eliteserien

Er du for eller mot bruk av VAR i fotball?

n= 1593 / 822 / 305 ? Er du for eller mot bruk av VAR i fotball? / Hvilke av følgende stemmer best med ditt syn? (Spørsmål stilt til de som kjenner bruk av VAR)

Blant de som har vært på kamp eller sett kamp på tv, er det signifikant høyere andel som er mot VAR enn blant de som ikke har vært på kamp eller sett kamp på tv.

Vedlegg 3

«Fra innvikling til avvikling? VAR i kritisk lys»

Fra innvikling til avvikling? VAR i kritisk lys

Mads Skauge, idrettssosiolog, Nord universitet

[VAR-grunnlaget](#)¹ er én studie, som anslår seks prosentpoeng økt treffsikkerhet.² Dømming med og uten VAR, kan ikke sammenlignes. «Tunge flagg»³ avventer i tilfelle straffe/skåring. Annullering regnes som bedring, men ville ofte ikke trengtes uten VAR.

[Telling forutsetter fasit](#)⁴, men knapt noen avgjørelser er 100–0. Der én vokter 90–10 straffe, vokter neste 70–30. Konsekvent vekting av skjønn er umulig.

Før var spørsmålet om det skjedde noe galt. VAR-spørsmålet er hvor galt – som er udefinerbart. Dermed ender VAR nesten alltid opp med diskutabile avgjørelser, inkludert mange offsidar: [Dekker offside-plassert angriper målvakts sikt nok?](#)⁵

Offsidelinjen kan flyttes 15 centimeter på én hundredel. Og bildet må fryses i tusendelen ballen treffes, ikke når den sendes. [VAR har bommet med over 40 cm.](#)⁶

Også rettferdighetsargumentet vakler. Kun siste ledd i sammenhengende situasjonsrekker tas. Det hjelper ikke med rett straffe, om den utløses av feil – ett eller 40 trekk før.⁷

Flere rette nøkkelavgjørelser må ikke forveksles med økt rettferdighet. [I kvinne-cupfinalen skårer RBK på straffe, med en spiller i feltet, som setter returen.](#)⁸ VAR endrer ikke. VIF utligner. VAR annullerer. Dommerne gjør én feil mindre, men utfallet er mindre rettferdig.

[I herrefinalen roptes på straffe, for soleklar nedrivning.](#)⁹ men det var også litt holding fra angriper. [Dommersjefen sa man like gjerne kunne dømt frispark utover.](#)¹⁰ Nettopp: VAR leter etter fasit der fasit ikke finnes.

¹ IFAB (2018). *132nd Annual Business Meeting. Media Package: Information on the Video Assistant Referee (VAR) experiment, incl. provisional results.* 22.1.

http://static-3eb8.kxcdn.com/documents/639/165902_220118_IFAB_Media_Package_ABM2017_all_media_FINAL.pdf

² Spitz, J. mfl. (2020). Video assistant referees (VAR): The impact of technology on decision making in association football referees. *Journal of Sports Sciences*, 39(2), 147–153.

<https://doi.org/10.1080/02640414.2020.1809163>

³ NRK (2018). *Jo Nesbø hjalp FIFA med VAR: – De var veldig åpne for våre innspill.* 30.6.

<https://www.nrk.no/sport/jo-nesbo-hjalp-fifa-med-var--de-var-veldig-apne-for-vare-innspill-1.14107189>

⁴ Hjelseth, A. (2024). Tvilsomt fra forskere om VAR. *Forskersonen*, 30.7.

https://www.forskersonen.no/debattinnlegg-fotball-meninger/tvilsomt-fra-forskere-om-var/2392727?fbclid=IwY2xjawEZ6RlleHRuA2FibQIxMQABHSitj_9E2GS-

[hOniDgkFxTREObHx61LkvJdQFc0ObA6r3PPREpFJv1imZw_aem_IV_mgt_dwFrdP11mY7X_A](https://www.forskersonen.no/debattinnlegg-fotball-meninger/tvilsomt-fra-forskere-om-var/2392727?fbclid=IwY2xjawEZ6RlleHRuA2FibQIxMQABHSitj_9E2GS-hOniDgkFxTREObHx61LkvJdQFc0ObA6r3PPREpFJv1imZw_aem_IV_mgt_dwFrdP11mY7X_A)

⁵ PM (2024). *X/Twitter*, 28.10. <https://x.com/PMAJohansen/status/1851019597853368423>

⁶ Sandboe, B. (2024). Hvor nøyaktig er VAR i Norge? *NSA*.

<https://www.fotballsupporter.no/hvor-noyaktig-er-var/>

⁷ [Denne situasjonen](#) er beskrivende: Angriper dytter forsvarer utenfor straffefeltet slik at forsvarers arm treffer angriper i feltet. Det rette er frispark utover, men feilen er ikke stor nok. Straffe gis, uten at det som førte til

situasjonen hensyntas. Rettferdigheten minker. *TV 2 Sport* (2023). *X/Twitter*, 24.6.

<https://x.com/tv2sport/status/1683546294030049297>

⁸ VG (2023). *Reagerer på VAR-bruken da Rosenborg sikret sin første cuptriumf på 21 år: – Irriterende.* 25.11.

<https://www.vg.no/sport/i/KnJ494/var-drama-da-rosenborg-sikret-sin-foerste-cuptriumf-paa-21-aar>

⁹ *Nettavisen* (2023). *Kraftige reaksjoner etter cupfinalen: – Skandale.* 9.12.

<https://www.nettavisen.no/sport/kraftige-reaksjoner-etter-cupfinalen-skandale/s/5-95-1509244>

¹⁰ AN (2023). *Dommersjefen med innrømmelser etter kontroversen: – Dette må vi lære av.* 11.12.

<https://www.an.no/dommersjefen-med-innrommelser-etter-kontroversen-dette-ma-vi-lare-av/s/5-4-1877408>

Fotball er populært fordi det skåres lite.¹¹ Skåring kan avgjøre kampen, og feires deretter. I målrike idretter, taper serielederen sjeldnere mot bunnlaget, grunnet mange skåringsmuligheter. Og det er liten grunn til skåringsjubel, for det kommer straks ny.

Å se på fotball, er å vente. Fotball er lidelse, bortsett fra ved skåring.¹² Dagevis forventning utløses, avløst av frykt for *motstanderskåring*. Fra veksel mellom lang redsel og kort glede, er mange nå kun redde – også for VAR. Skåring er ikke skåring, men *søknad*.

Åtte av ti – fotballinteresserte¹³ og spillere¹⁴ – er tvilende til eller mot (dagens) VAR. Motstanden er størst blant Eliteserie-interesserte, stadionpublikum og de som bryr seg om resultatet.¹⁵

Hovedproblemene – skåringsøyeblikkets forfall, og grensedragningen mellom *store* og *små* feil, og mellom sammenhengende situasjoner – er uløselige.

Det er logisk at VAR luker ut *noen* tabber, men andelen er uklar. Hva bør ofres av penger, tid og spontanitet, for bedre beslutningsgrunnlag for situasjoner uten fasit?

For forkjemperne trumfer beslutningsgrunnlag alt. Kritikerne påpeker at fordelen er marginal, bakdelen åpenbar: VAR flytter bare diskusjonen til bakrommet, og trækker på fotballens popularitetsgrunnlag på veien.

VAR-motstanden i Norge får oppmerksomhet.¹⁶ Vi kan bli første land som skroter VAR.

Tidens største inngrep i tidens mest populære ting, koster – i dobbel forstand. Har vi råd?

¹¹ Hjelseth, A. (2004). Fra stille lidelse til hyklerisk livsglede – om Dag Solstads fem VM-bøker fra 1982–1998. *Prosa* 5, 20–27. <https://arvehjelseth.blogspot.com/2004/11/fra-stille-lidelse-til-hyklerisk.html>

Hjelseth, A. (2006). Mellom børs, katedral og karneval: Norske supporterers forhandlinger om kommersialisering av fotball. *Avhandling for dr. polit-graden*, Sosiologisk institutt, Universitetet i Bergen. Kapittel 2.2.2. <https://www.fotballsupporter.no/studier/>

¹² Dølvik, J. (1985). Fotball – individuell og kollektiv utfoldelse (kapittel 8). I: Olsen, E. (red.), *Fotball: Mer enn et spill*. Cappelen.

Goksøyr, M. (2014). *Hva er fotball*. Universitetsforlaget. Kapittel 3.

Hognestad, H. (2012). Kampen om tribunen – introduksjon (kapittel 1). I: Hognestad, H., og Hjelseth, A. (red.), *Kampen om tribunen: fotball, identitet & makt*. Fagbokforlaget.

Hornby, N. (2005). *Tribunefeber*. Aschehoug. Kapittel 2.

¹³ NRK (2024). *Stor undersøkelse: Flertallet av fotballinteresserte vil ikke ha dagens VAR-løsning i norsk fotball*. 1.8.

<https://www.nrk.no/sport/stor-undersokelse-flertallet-av-fotballinteresserte-vil-ikke-ha-dagens-var-losning-i-norsk-fotball-1.16985027>

¹⁴ VG (2024). *Norske spillere med VAR-oppgjør – nesten halvparten negative*. 21.5.

<https://www.vg.no/sport/i/rPAozw/eliteserien-norske-spillere-med-var-oppgjor-i-undersokelse>

¹⁵ Hentet fra Opinion-undersøkelsen vedlagt rapporten.

¹⁶ ESPN (2024). *Fans vs. VAR: Norway's fight for football's future*. 12.9.

https://www.espn.co.uk/football/story/_/id/41193617/norway-var-fan-protest-fishcakes-croissants-tennis-balls

Vedlegg 4

«NISO rapport spillerperspektivet VAR»

NISO rapport spillerperspektivet VAR

5. Evaluering av hvordan VAR fungerer i norsk fotball per nå

Spillerperspektivet

NISO

Norske Idrettsutøveres Sentralorganisasjon (NISO) stiftet i 1995 under paraplyen til LO organiserer profesjonelle idrettsutøvere i Norge.

NISO har som formål å sikre idrettsutøvere best mulige betingelser og vilkår for utøvelsen av sin idrett. Herunder å ivareta medlemmenes faglige, økonomiske, sosiale og kulturelle interesser.

NISO har siden oppstarten hatt en gradvis økning i antallet medlemmer og er i 2024 en reell part i ulike forhandlinger, lokalt, nasjonalt og internasjonalt på tvers av de idrettene som er organisert i forbundet.

VAR

For NISO er det vesentlig at det skapes en forståelse av hvordan organisasjonen og spillerne over tid har jobbet med og adressert to viktige faktorer i debatten om VAR. Dommernivået og videodømming som et supplement til å løfte nivået på Norsk fotball. Nivået på dommerne, domming og regler i toppidretten har alltid vært diskutert blant utøverne. Siden 2011 har NISO gjennomført årlige utøverundersøkelser også for Tippeligaen/Eliteseriespillere. Allerede i 2011 kom det første spørsmålet om digital hjelp for dommerne. Siden har dette vært fulgt opp og koblingen mellom dommere, domming, regelsett og behov for hjelp har ligget i bunnen. Alle undersøkelsene gjennomført av NISO har en svarprosent som er representativ for Eliteserien, med et minimum på 30%. Inntil innføringen av VAR i Norge før Eliteseriesesongen 2023 vil referansen hos de aller fleste spillerne, men noen unntak blant de som har spilt internasjonalt, dreie seg om det de har sett utenfra.

Utviklingen av utøvernes holdning til videodømming

2011: Innledende spørreundersøkelse om videodømming

I 2011 ble Eliteserie-spillerne for første gang spurt om behovet for digital hjelp til dommerne, med særlig fokus på videodømming for å avgjøre om ballen er inne eller ikke. Svarene viste allerede her en betydelig støtte for videodømming:

- **Ja:** 46,7 %
- **Nei:** 32,5 %
- **Usikker:** 20,8 %

Denne undersøkelsen ga et første innblikk i spillernes tanker om bruk av teknologi i domming, og viste en åpenhet for digitale løsninger i norsk fotball.

2014–2015: Økende støtte for videodømming

Spørsmålet om videodømming ble ikke løftet på nytt før i 2014, men da ble det tydelig at støtten hadde økt:

- **2014:** 71,9 % av spillerne ønsket videodømming
- **2015:** 76,6 % av spillerne ønsket videodømming

Denne økningen reflekterte en voksende aksept for at teknologi kunne forbedre rettferdigheten og nøyaktigheten i dommeravgjørelser.

2018: Fokus på dommingens kvalitet og spillernes erfaringer

Undersøkelsen i 2018 fokuserte på flere aspekter av dommernes kvalitet og spillernes opplevelser på banen. For første gang ble spillerne direkte spurt om de ønsket VAR i Eliteserien, samt spørsmål som omhandlet dommernivået og bruk av filming for å skaffe fordeler.

Resultater og nøkkelspørsmål fra 2018-undersøkelsen:

- **Nivået på dommingen i Eliteserien:**
  - 4,1 % vurderte dommingen som svært dårlig.
  - 19,4 % mente dommingen var dårlig.
  - 60,2 % vurderte den som middels.
  - 20,4 % vurderte den som bra.
  - 1 % mente at dommingen var svært bra.
- **Ønske om videodømming:**
  - 31,6 % av spillerne ønsket videodømming i Eliteserien.
  - 49 % var imot videodømming.
  - 19,4 % hadde ingen bestemt mening om dette.
- **Filmingsspørsmål:**
  - På spørsmålet om når det er greit å filme seg til straffespark, svarte:
    - 86,7 % at de aldri hadde gjort det.
    - 7,1 % mente det var greit å filme hvis man hadde muligheten.
    - 6,1 % svarte at de kunne gjøre det, for eksempel hvis dommeren tidligere i kampen hadde dømt feil mot laget deres.
  - Videre opplyste 13,3 % at de selv hadde forsøkt å filme seg til straffespark i en eliteseriekamp.

Disse resultatene fra 2018 gir et tydelig bilde av spillernes bekymringer rundt dømmekvaliteten og de moralske grensene for filming. Det viste også at holdningene til VAR var delt, selv om flere begynte å se potensialet for teknologi til å bidra til en mer rettferdig vurdering på banen.

2019: Direkte spørsmål om VAR

I mai 2019 stilte NISO også direkte spørsmål om VAR til Eliteserie-spillerne. Undersøkelsen ble gjennomført på et tidspunkt hvor VAR allerede ble brukt i flere europeiske ligaer, og erfaringene derfra ble et viktig referansepunkt i debatten. Dette året markerte starten på en dypere diskusjon om VARs rolle og effektivitet i norsk fotball. Her er resultatene og vurderingene fra spørsmålene relatert til VAR:

1. Er innføringen av VAR bra for fotballen?

- **73,1 %** av spillerne mente at VAR var en positiv tilvekst for fotballen.
- **10,8 %** var negative til VAR.
- **16,1 %** var usikre.

Vurdering: Flertallet av spillerne støttet VAR som et nyttig verktøy for å sikre riktigere avgjørelser i kampene. Denne støtten reflekterte en generell aksept for teknologiens potensiale til å forbedre rettferdighet i dømmingen.

2. I hvor stor grad bidrar VAR til riktige beslutninger?

- 32,3 % mente i veldig stor grad at VAR sikrer riktige beslutninger.
- 52,7 % mente at det i stor grad gjør det.
- 14,0 % anså effekten som middels.
- 1,1 % mente at VAR i liten grad bidrar til riktige avgjørelser.

Vurdering: Et betydelig flertall av spillerne hadde stor tillit til at VAR bidrar positivt til dommernes nøyaktighet, noe som antydte at spillerne opplevde en økt rettferdighet i kampsituasjoner som følge av VAR.

3. Ønske om VAR i Eliteserien fra 2020

- 66,7 % svarte at de ønsket VAR i Eliteserien.
- 10,8 % var imot VAR i serien.
- 22,6 % var usikre.

Vurdering: Over to tredjedeler av spillerne ønsket at VAR skulle implementeres i Eliteserien. Denne støtten viste en sterk interesse blant spillerne for å bringe teknologien inn i norsk toppfotball.

4. Kvaliteten på dommerne i Eliteserien

- 0 % vurderte dommerkvaliteten som svært god.
- 21,5 % vurderte den som god.
- 52,7 % mente kvaliteten var middels.
- 20,4 % vurderte den som svak, mens 5,4 % mente den var veldig svak.

Vurdering: Tilbakemeldingene viste en generell misnøye med dommernivået, noe som kan forklare hvorfor mange støttet VAR. Denne misnøyen pekte på et behov for forbedringer i dommerstandard, og VAR ble sett på som en mulig løsning for å kompensere for dette. Samlet sett viste undersøkelsen i 2019 en overveiende positiv holdning til VAR blant spillerne, med håp om at teknologien kunne løfte kvaliteten på dømmingen og redusere kontroversielle avgjørelser.

2020: En tydeligere debatt om VAR

Med VAR i stadig flere internasjonale ligaer, ble debatten rundt implementeringen i norsk fotball heftigere i 2020. NISOs undersøkelse dette året viste en delt oppfatning blant spillerne om VARs fordeler og ulemper i Eliteserien. Her er resultatene og vurderingene fra spørsmålene knyttet til VAR og dømming.

1. Er innføringen av VAR bra for fotballen?

- 46,8 % mente at VAR var gunstig for fotballen.
- 35,8 % var negative til VAR.
- 17,4 % var usikre.

Vurdering: Den delte oppfatningen viste at nesten halvparten av spillerne så positivt på VAR, men det var også en stor andel som ikke støttet innføringen. Dette reflekterte usikkerhet om VARs praktiske effekt i kampene.

2. I hvilken grad bidrar VAR til riktige beslutninger?

- 11,9 % mente i veldig stor grad at VAR sikrer riktige avgjørelser.
- 44,0 % vurderte at VAR bidrar i stor grad.
- 33,0 % anså effekten som middels.
- 6,4 % mente at VAR i liten grad bidrar.
- 4,6 % mente at VAR bidrar i svært liten grad.

3. Kvaliteten på dommerne i Eliteserien

- 0 % vurderte dommerkvaliteten som svært god.
- 18,3 % vurderte den som god.
- 44,0 % mente kvaliteten var middels.
- 31,2 % vurderte den som svak.
- 6,4 % mente den var veldig svak.

Vurdering: Tilbakemeldingen pekte på en gjennomgående misnøye med dommernivået i Eliteserien. Dette kan forklare hvorfor enkelte spillere så på VAR som et nødvendig verktøy, mens andre stilte spørsmål ved om teknologi kunne kompensere for det de oppfattet som svak dømme-kvalitet.

4. Har dommerkvaliteten blitt bedre eller verre de siste tre årene?

- 0,9 % mente dommerkvaliteten har blitt mye bedre.
- 10,2 % vurderte at den har blitt bedre.
- 53,7 % opplevde ingen endring i kvaliteten.
- 33,3 % mente kvaliteten har blitt verre.
- 1,9 % oppfattet at kvaliteten har blitt mye verre.

Vurdering: Over halvparten av spillerne mente at dommerkvaliteten hadde stagnert, mens en tredjedel oppfattet en negativ utvikling. Dette kan ha bidratt til den generelle skepsisen til VAR, da noen spillere kan ha sett systemet som en erstatning for forbedringer i dommerstandard.

Disse resultatene fra 2020 viser at VAR-debatten hadde blitt tydeligere og preget av splittelse blant spillerne, som både ønsket forbedret dømming, men var usikre på om VAR alene kunne oppfylle denne rollen i Eliteserien.

2021: Vurdering av VARs effektivitet og innføringen i Eliteserien

I 2021 fortsatte debatten om VAR, og NISOs undersøkelse tok sikte på å måle spillernes erfaringer, fortsatt kun sett utenfra, og holdninger til VAR-systemet. Undersøkelsen belyser spillernes oppfatninger om VARs nøyaktighet, ønsket om VAR i Eliteserien, samt dommernes kvalitet:

1. I hvilken grad bidrar VAR til riktige beslutninger?

- 4,9 % mente at VAR i veldig stor grad bidrar til riktige avgjørelser.
- 22,2 % svarte i stor grad.
- 44,4 % vurderte effekten som middels.
- 16,0 % opplevde at VAR bidrar i liten grad.
- 12,5 % mente VAR bidrar i svært liten grad.

Vurdering: Resultatene indikerer en generell tvil blant spillerne om VARs effektivitet, der majoriteten vurderer systemet som bare delvis nyttig for å oppnå riktige avgjørelser.

2. Bør VAR innføres i Eliteserien?

- 33,3 % svarte ja til VAR i Eliteserien.
- 49,3 % svarte nei.
- 17,4 % var usikre.

Vurdering: En betydelig andel av spillerne var skeptiske til VAR i Eliteserien, med nesten halvparten som ikke ønsket innføring. Dette understreker en pågående skepsis og usikkerhet om systemets fordeler i norsk fotball.

3. Kvaliteten på dommerne i Eliteserien

- 0 % vurderte dommerkvaliteten som svært god.
- 17,4 % vurderte kvaliteten som god.
- 50,0 % anså kvaliteten som middels.
- 26,4 % mente kvaliteten var svak.
- 6,3 % vurderte den som veldig svak.

Vurdering: Det var gjennomgående misnøye med dommernes nivå, med mange spillere som så dommerstanden som svak eller middels. Dette kan forklare hvorfor noen spillere støttet VAR som en mulig forbedring, til tross for generell skepsis til systemet.

4. Åpne kommentarer om VAR og dømming

Spillerne uttrykte bekymringer for at VAR kan påvirke spillets flyt negativt og skape forsinkelser. Mange ønsket et tidseffektivt system som gir klare og riktige avgjørelser. Flere mente at dommerne mangler fotballforståelse og oppfordret til bedre kommunikasjon mellom dommerne og spillerne på banen.

Vurdering: Kommentarene understreker spillernes behov for en bedre dommerstandard og en tidseffektiv VAR-løsning som sikrer klare avgjørelser uten unødvendige avbrudd.

Denne undersøkelsen fra 2021 viser et delt syn blant spillerne på VAR og en generell bekymring for dømmekvaliteten i Eliteserien, samt et sterkt ønske om forbedringer, uavhengig av teknologiske hjelpemidler.

2024: Nåværende situasjon og fremtidige perspektiver

Diskusjonen om VAR fortsetter med et tydelig delt syn blant spillerne i Eliteserien, hvor meninger varierer rundt teknologiens effektivitet i å forbedre dømmingen kontra utfordringer som lange avbrudd og påvirkningen på spillflyten. I en undersøkelse fra våren 2024 svarte spillerne følgende på sin erfaring med VAR etter innføringen i forkant av 2023 sesongen:*

- 26,5 % hadde en positiv oppfatning,
- 45,9 % vurderte opplevelsen som negativ,
- 27,6 % hadde ingen bestemt mening.

I tillegg fikk spillerne muligheten til å foreslå forbedringer. Tilbakemeldingene fokuserte på behovet for raskere beslutningstaking, konsekvent dømming, og reduksjon av tid brukt på VAR-avgjørelser. Flere spillere understreket også at VAR primært burde håndtere klare og enkle situasjoner som mål og offside, for å sikre at spillets naturlige flyt forstyrres minst mulig.

Videre fikk spillerne mulighet til å komme med kommentarer knyttet til hva de mener bør prioriteres ved forbedring av VAR:

Reduksjon i tidsbruk:

- Flere spillere foreslo at VAR-avgjørelser må tas raskere for å minimere avbrytelsene i spillet. Noen ønsket at VAR skal ha en tidsbegrensning på avgjørelser for å opprettholde tempoet i kampen.

2. Mer konsekvent dømming:

- Mange spillere etterlyste en mer konsekvent linje i avgjørelsene, slik at lignende situasjoner behandles likt. Dette gjelder spesielt i straffesituasjoner og røde kort.

3. Klare retningslinjer og forbedrede kameraer:

- Flere spillere foreslo at VAR burde fokusere på svart-hvite situasjoner som mål og offside, og la dommerne styre resten. Noen foreslo også bedre kamerateknologi for økt nøyaktighet.

4. Bedre opplæring og kompetanse:

- Det ble etterlyst økt kompetanse blant de som håndterer VAR, med vekt på bedre dommerforståelse for å unngå kontroversielle avgjørelser. Noen spillere påpekte at VAR-operatørene må ha bedre forståelse for spillets dynamikk.

5. Opprettholdelse av flyt i spillet:

- En generell oppfatning var at VAR bør brukes på en måte som ikke ødelegger spillets flyt. Spillerne ønsket at spontane reaksjoner som feiringer ikke skulle bli ødelagt av lange VAR-gjennomganger.

6. Presis justering i spesifikke situasjoner:

- Det ble foreslått at VAR burde kunne overstyre andre gule kort som gir rødt, samt håndtere tydelige feil i straffe- og offside-avgjørelser raskt.

Disse forslagene viser et ønske om at VAR skal være et effektivt verktøy for å sikre rettferdighet uten å forstyrre spillets natur. NISO arbeider aktivt for å fremme spillernes perspektiver i VAR-diskusjonen og representere utøvernes interesser i videre utvikling av norsk fotball

NISO har en sentral rolle i denne debatten, og med et voksende antall medlemmer arbeider organisasjonen aktivt for å sikre at utøvernes perspektiver blir hørt. Gjennom 2024 har NISO økt dialogen med utøverrepresentanter og dommermyndigheter for å finne en balanse som både ivaretar rettferdighet i kampavgjørelser og bevarer spillets dynamikk i norsk toppfotball.

Medvirkning fra NISO etter beslutningen om innføringen av VAR:

Etter sesongen 2023:

Tidlig i 2024 ble det tydelig at NFF og NTF ikke tatt en gjennomgang med spillerne for å evaluere år 1. med VAR. Det ble også tydelig at mange klubber var usikre på veien videre og VAR diskusjonene/beslutningene kom også til syne på klubbenes årsmøter. NISO sin administrasjon besluttet derfor å ta direkte kontakt med spillerne for å avklare usikre elementer for å kunne delta tydelig i en fagdebatt om VAR. Samtidig med dette arbeidet etableres det en kommunikasjonskanal mellom utøverrepresentanter/NISO /v Kristoffer Vatshaug og NFF /v Karl Petter Løken.

Tidslinje:

3.Mars får alle spillegruppene i Eliteserien v/representant følgende spørsmål fra NISO:

Spørsmål:

1. Har du eller din spillergruppe fått mulighet til å gi tilbakemeldinger på VAR etter sesongen 2023, enten fra klubb eller forbund, i så fall fra hvem og hvordan?
2. Hvordan opplevde du og din spillergruppe VAR i 2023:

1. Dette var bra:
2. Dette var dårlig:
3. Hva mener du og din spillergruppe bør forbedres med VAR i 2024?
4. Åpen refleksjon, er du og din spillergruppe generelt positiv eller negativ til VAR i Eliteserien?
5. Opplever du forskjell på VAR i Eliteserien vs. internasjonalt, i så fall hva?

14 av 16 klubber gir respons. Det blir også gitt et tilbud om et teamsmøte med representantene. Dette møtet blir avholdt uten representanter til stede- bakgrunnen for manglende deltagelse skyldes både timing på møtet og manglende interesse/behov for kommunikasjon rundt dette.

I april sender NISO ut sin årlige medlemsundersøkelse og spørsmålene som går til alle Eliteseriespillerne, svarene kan leses over*

Fredag 3. mai blir det også gjennomført et møte mellom et utvalg spillere fra Eliteserien/NISO/NFF – Temaer er blant annet VAR.

Høsten 2024 blir NISO invitert inn i arbeidet med VAR utvalget og velger å representere utøverne i dette arbeidet med leder Kristoffer Vatshaug og Spiller Stefan Strandberg. Samtidig som arbeidet i VAR utvalget settes foregår det jevnlig dialog mellom NISO og utøverrepresentanter. I løpet av september og oktpber gjennomføres det kvalitative samtaler med en utøverrepresentant fra hver Eliteserierklubb med følgende spørsmål som bakgrunn:

1. Hva mener du er de største fordelene ved bruk av VAR fra et spillerperspektiv?
Oppfølgingsspørsmål
  - a. Kan du beskrive en spesifikk situasjon der du følte at VAR påvirket utfallet av kampen?
  - b. Hvordan påvirket situasjonen din oppfatning av rettferdighet i den nevnte kampen?
2. Hva mener du er de største ulempene ved bruk av VAR fra et spillerperspektiv?
Oppfølgingsspørsmål
  - a. Kan du beskrive en spesifikk situasjon der du følte at VAR påvirket utfallet av kampen?
  - b. Hvordan påvirket situasjonen din oppfatning av rettferdighet i den nevnte kampen?
3. Har VAR endret spillernes atferd (egne handlinger) på banen og i så fall hvordan?
4. Har VAR endret spillernes strategier (overordnede spilleprinsipper) på banen og i så fall hvordan?

5. (Kun klubber som har deltatt i internasjonale turneringer i 2024) Oppleveres VAR forskjellig nasjonalt og internasjonalt, og i så fall på hvilken måte?
6. Finnes det noen generelle bemerkninger i tillegg til et vi har snakket om?

Oppsummering:

Siden etableringen av NISO i 1995 har formålet til NISO ligget fast; «..å sikre idrettsutøvere best mulige betingelser og vilkår for utøvelsen av sin idrett. Herunder å ivareta medlemmenes faglige, økonomiske, sosiale og kulturelle interesser.»

NISO har en unik posisjon til og kommunikasjon med utøverne i hverdagen, denne er vesentlig for de konkrete arbeidstakerrettigheter som NISO sammen med spillerne har fått på plass i både overenskomster, landslagsavtaler og standardkontrakter gjennom de snart 30 årene.

I både formelle og uformelle settinger drøftes endringer av rammeverkene for spillerne og med spillerne- dommernivå og dommerstøtte har vært en gjenganger sådan. Nasjonal og internasjonal fotball er i stadig endring og en av områdene med størst endring de siste 30 årene er de fysiske arbeidskravene. Gjennom disse endringene kommer også et naturlig press på fotballens kampregelverk som bør tilpasses utviklingen som implisitt også endrer arbeidskravene til en dommer og et dommerteam. En økonomisk vekst i fotballen gjennom samme periode krever også et større fundament av kontroll på kampgjennomføringen som tidligere har vært utsatt for brudd på fair play gjennom blant annet kampfiksing. Siden 2011 har NISO gjenntatte ganger spurt spillerne i undersøkelsesform om taktisk og teknisk dommerstøtte gjennom digitale hjelpemiddel samtidig som det er spurt om opplevd dommernivå.

Etter innføringen av VAR i ulike ligaer med oppstart i Italia for over 10 år siden ble også dette en stadig større del av fotballdiskusjonen i Norge, også blant spillerne. I forkant av innføringen av VAR i 2023 sesongen i Eliteserien valgte NISO å delta som meningsbærer i de sentrale fora som fantes og hvor man ble invitert inn. Underveis i dette arbeidet valgte NISO sin administrasjon og utøverrepresentanter å innta en utviklingspositiv og nysgjerrig innstilling basert på de tilbakemeldingene som hadde kommet fra spillerne i en årrekke.

Etter innføringen av VAR i Eliteserien og en stadig mer polarisert debatt ble diskusjonsklimaet sommeren 2024 satt på en virkelig prøve etter at flere supportergrupperinger valgte å benytte spilleflaten som aksjonsarena mot VAR. Dette er et klart brudd på den tilliten som må være mellom supportere/tilskuere og de som har arenaen som sitt arbeidsted. Videre er det også klubbene sin plikt som arbeidsgiver å sikre arbeidstakerne sin HMS. Med bakgrunn i denne polariseringen både fysisk på arenaen, men også via direkte meldinger, kontakt og uttrykk i podcaster og andre sosiale medier ble det vesentlig for NISO å trygge utøverne sine meninger i dette arbeidet. Supporternes

perspektiver påvirker spillerne også i denne sammenhengen og derfor valgte NISO en direkte kontakt og kvalitative samtaler som grunnlag for spillermeningene om VAR.

I sum må utøvernes perspektiver forstås ut fra deres erfaringer på banen, og VAR bør vurderes i en utviklingskontekst. Det er viktig å vurdere VAR i lys av seg selv og ikke sammenlignet med andre mulige hjelpemidler. Siden innføringen i 2023 har det vært tydelige mangler knyttet til VAR, og dommernivået i Norge varierer fortsatt for mye. Selv om flere av de påpekte problemene har blitt utbedret, opplever spillerne at implementeringen og gjennomføringen av VAR ikke har levd opp til de forventningene som ble skapt i forkant. Spillerne er i hovedsak positive til innføringen av VAR. Blant spillerne oppleves særlig scoringsøyeblikket varierende. Samtidig opplever spillerne at VAR fungerer tryggere og mer konsistent på internasjonalt nivå. Representanter fra Toppserien har også vurdert dommernivået og VAR. De mener at Toppserien preges av dommere med for lite erfaring og at NFF må prioritere en systematisk innsats for å heve dommernivået, med større satsing på både menneskelige og økonomiske ressurser.

